MUHİT

İçinde iki renkli
2 tablo...

Sene: 3 Sayı: 36
Teşrinievvel 1931

Bu nushada:

Ahenklar Cemiyet
Sumerlilerin Menşei
İlim Tarihi
Oyun ve Oyuncaklar
Gazi Ansiklopedisi
Halit Ziya Beyin
24 saati

Sinema
Kadın
Moda
Sahifeleri

Şiirler
Hikâyeler

İlavesi:
Gayet zarif
iki sonbahar
elbise kalıbı

Tefrikası:
ODİSE

Nushası
50 Kuruş

Yeni

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Sene 3 Teşrinievvel, 1931 № 36

İçtimai Musahabe:

Ahenktar Cemiyet

Ahenktar cemiyette Devlet iktidarı mümkün olan en yüksek derecesine erişir, fertler serbeslik ve müsaviliğin mümkün olan en yüksek derecesinden istifade eder.

Ahenktar cemiyette Devlet fertlerin serbeslik ve müsaviliğini têmin etmeyi en büyük vazife bilir; çünkü müsavilik içinde serbeslik inkişafın ilk şartıdır, inkişaf ise iktidarın tek kaynağıdır.

Böyle bir cemiyette fertler yarattıkları inkişaftan hotkâmca faidelenmek hırsına kardeşlik prensipinin verdiği kalb terbiyesiyle en mûtedil hududu çizerler; Devlete en yüksek iktidarı vermek gayesi milli idealleri olur.

AHMET CEVAT

İNSANLIĞIN geçirdiği yedi bin senelik tarihî medeniyet hayatı içinde muhtelif cemiyetlerin hiç birine şimdiye kadar, «en ahenktar cemiyet» namı verilememiştir; mümkün ahengin en yüksek derecesini demokrasiler têmin edebilmiştir. Hâlâ insanlar o ahenktar cemiyeti kurmak yolunu arayorlar ve yine ancak demokrasinin bir şeklile mümkün olacağına kanaat getiriyorlar. Bununla beraber demokrasinin zamanımızda tecrübe olunan bütün şekilleri ya istenilen ahenktar cemiyeti verememiş yahut tecrübeden kat'i netice alınamamıştır.

İlk patriarkal cemiyetlerde baba ve reis istibdadının esiri olan fert nikbin ve müspet bir faaliyet inkişaf ettirememişti.

Feodal cemiyetlerde toprak köleliği (serflik) fertlerin mukadderatına hakimdi. Kadim siteler, ister oligarşi (azlar hükûmeti), ister demokrasi (halk hükûmeti) ile idare olunsun, ancak esirler istihdam ederek inkişaf edebilmişler, ve inkişaflarının muhtelif safhalarında tereddiye uğramışlardır. Bir avuç aristokratın hotkâmca tefessühü içinde dahili kavgaların kanına boyanan oligarşiler kurtuluşlarını demokraside ararlardı; demokrasi ise ergeç bir iki zümrenin tegallüp zihniyeti ve muhtelif fertlerin kozmopolit ruhiyeti ve sınıf mücadeleleri içinde bütün hayatiyetlerini kayp ederler, imparatorluklara şikâr olurlardı.

Yan yana ve uc uca gelmiş feodalitelerin yığılmasından doğan şarkvari hükûmdarlıklardan gayet nisbi bir ahenk têmin edebilenler görülmüşse de nihayet mânevi alâkalarını uyandıramadıkları ve maddi menfaatlerini têmin

edemedikleri *raiyet* lerinin açtığı kanlı muharebelerin kurbanı olmuş veya daha eyi şerait içinde inkişaf eden rakîplerin çizmeleri altında can vermiştir.

Asrın demokrasileri, taclı ve tacsız cumhuriyetler dahi ahenktar cemiyetler yarata ve yaşata bilmekten uzaktır.

Bu yeni cumhuriyetlerin yapısını gemiren içtimai kurtlar çoktur. Cemiyet belli başlı iki muhasım sınıfa ayrılmıştır: bir taraftan sermayeyi, teşebbüsü, tanzim ve idareyi temsil eden kapitalistler; diğer taraftan da çalışmayı ve mutavaatı temsil eden proleterler. Yine inkişaf safhalarında, yan yana yaşamağa imkân bulabilen bu iki sınıfın iktisadi buhran zamanlarında alevlenen mücadelelerinden cemiyeti kurtaracak hiç bir çare düşünülemiyor.

Bu günkü büyük sınai demokrasiler için, ne ahenktar bir iç iş bölümü, ne de istikrarlı bir dış kooperasyonu têmin edilebiliyor.

Fennin ve tekniğin muhtelif derecelerinde kalan demokrasilerde borclanmış, kredisiz, mahreçsiz bir köylü meselesi, bir küçük sanaatler meselesi; feodalite tüfeyliyetinden kalma sefih bir fertçilik meselesi, bir selahiyetsiz ve intıbaka kabiliyetsiz bürokrası meselesi ve hepsinin üstünde, en büyük tehdit olarak harici imperiyalistlerin av çantasına düşmek muhatarası ahengi ihlal ediyor.

***

TARİHTE en ahenktar cemiyete misal aranacak olursa ancak demokrasiler arasında bulunabilir. Atina demokrasisini cemiyetlerin en ahenklisi sayarlar. Bu ahengi têmin eden klasik prensipler de üçtür:

Serbestlik yani fertlerin hareketleri üzerine kanundan başka hakim bulunmamak;

Müsavilik yani fertler asalet veya servet sebebile kanun indinde imtiyazlı bulunmamak;

Kardeşlik yani kanunların vaz'ında hotkâm hırslara yer vermemek ve kanunların tatbikından fertler ziyanına doğacak zaruri mahzurlar tashih olunmak.

Bir cemiyetin bütün faaliyetleri KANUN ile tanzim edilir ve umulan ahenk ancak bu üç prensipin hilesiz, riyasız, yalansız tatbikını tanzim eden kanunlarla têmin olunur.

Hür, müsavi ve bir birlerine karşı kardeşlik hisleri besler fertler... ve yalnız bunlar hakîkî vatandaş adına; ve yalnız bu prensipleri anlamış, duymuş ve beninşemiş vatandaşların kabul edeceği kanunlar demokrasiye layık olur.

Demokrasilerin muhtelif şekilleri iflas edebilir, fakat mutlak surette, demokrasiden gayri, insan cemiyetlerinde ahenk têmin edecek hiç bir idare sistemi tesavvur edilemez. Bu günkü demokrasilerin aleyhine yürüyen inkılapçıların programlarında yine demokrasi, kendilerince daha mükemmel başka bir demokrasi planları vardır.

***

EN mükemmel kanunlar, kadim sitelerde bile, yığınların eseri değildi. En muvaffak kanun daima dehanın eseri olur, fakat kanun, ne derece dahiyane olursa olsun, yığınların serbest tasdık ve kabulile têyid olunmadıkça demokratik olmaz.

Yığınlar bu günkü hadiselerin karışık örgüsünü çözemez ve buhran sislerini dağıtacak ahenk ışığını parlatamaz. Fakat serbestlik, müsavilik ve kardeşlik prensiplerinden ilham almış dehanın teklif edeceği tedbirlerin hayırlı olduğu mutlaka yığınlarca dahi duyulmalı ve anlaşılmalıdır. Tarihte Solon, Flisten, Servius, Drakon veya Perikles büyük vazıı-kanunlar olarak şöhret bulmuşlardır, fakat bunların kanunlarından ancak yığınların kabulüne mazhar olanlar demokratik sayılmıştır.

Yığınların siyasi terbiyesi demokrasilerin têminine mecbur olduğu nîmetlerin en büyüğüdür. Siyasi terbiyesi olmayan yığınlar milli hakimiyetin hakîkî mânasını anlıyamaz. Bunları ferdi hotkâmlıktan ve demagojiden kurtarmak muhaldir.

Bir buçuk asırdan beri bütün Avrupa demokrasilerinde emekçi sınıfların iktisadi ve siyasi hakları için mücadele ediliyor. Bu mücadeleler yığınlara siyasi bir terbiye veriyor, fakat bu terbiye tamamile sınıf ideolojisine uygundur. Şimdi sınıflar ayrı ayrı birleşmek hak-

kını kazanmış ve bunun neticesi olarak bir birine karşı düşmanca cephe almış sendikalar, trustler, federasiyonlar husule gelmiştir. Bu sınıf teşkilatları şüphesiz cemiyete istenilen ahengi getiremeyor; fakat her halde feodal sistemleri yıkan inkılaplardan evelki cemiyetlere nisbetle, bu günkü demokrasiler, bütün iktisadi komplikasiyonlarına rağmen, yine daha ahenklidir. Aynı millet dahilinde sınıflara karşılıklı olarak düşmanca cephe aldıran asrın içtimai teşkilatları hakkında bir kıymet hükmü vermek için buhar sınaatinin zuhurunu tâkıp eden yarım asrın insafsız ve çok defa kanlı mücadelelerini hatırlamak lazımdır.

***

AHENKTAR cemiyet bütün meslek zümrelerinin kanunlara karşı mukaddes bir hörmet duyduğu cemiyettir. Kanunlar taalluk ettikleri meslek zümrelerinin inkişafına müsait olmalı ve diğer zümrelerin inkişafına engel ve mani' olmamalıdır. Ancak böyle olan kanunlar yığınların kalplerini kazanır, mesleklerin iktisasdi ve müvazeneli inkişafını têmin eder ve bu iki katlı kazançtan Devlet maddi ve mânevi kuvvet bulur.

Bu gibi kanunlar, zamanımızın iktisadi mûdilliği içinde, ancak vukufun, ihtısasın, dehanın mahsulü olabilir. Bunların vaz'ında demagojinin elinde oyuncak olan çokluğun iştiraki faideden ziyade zarar verir. Bu günkü safhada sayı kuvvetiyle işlerini tanzim etmek iddıasında olan bir cemiyet ahenkli bir demokrasi olamaz. Kanunları kardeşlik hislerile beslenmiş ihtısas tarafından yapılan ve zamanın iktisadi şartlarına uygun olan cemiyet ahenkli bir demokrasi olabilir.

O halde en ehemmiyetli, en hayati mesele kanunları yapanların ve kanunların hükmü altına girenlerin terbiyesini têmin etmektir. Kanunları yapanlarda teknik ihtısas ve kardeşlik hisleri bulunmalıdır; ihtısası olmayanların ve sırf hotkâm hırslarla hareket edenlerin kanunları hazırlaması kadar cemiyete ahenksizlik getiren, cemiyeti temellerinden sarsan hiç bir amil olamaz.

Kanunların hükmü altında kalan yığınların siyasî ve ahlakî terbiyesi daha az ehemmiyetli ve daha az güç değildir. Devlet bazı defa fertlerin, zümrelerin ve mesleklerin inkişafını durduracak derecede fedakârlıklar isteyebilir. Bu kanunlar yüzünden, yığınların kalbini kayıp etmemek için onlarda istenilen fedakârlığın luzumunu duyan bir siyasi anlayış ve tevzi' nisbetlerinde kardeşlik hislerinden ayrılınmadığına kanaat bulunmalıdır.

Fert ve zümre böyle bir terbiyeyi haiz olursa, devletin iktidarını temsil eden kanunlara karşı daima mukaddes bir hörmet besler. Bu kanunlar çok defa, ihtısasın bir hatası yüzünden, fena olabilir; fakat o halde dahi kanun siyasi terbiyesi mükemmel fertlerin nikbin hörmetini kayıp etmez. Sokrat fena yapılmış olduğuna kani' olduğu bir kanunun hükmü altından kaçmağa asla razı olmamıştı. İşte ahenkli cemiyet dâhi liderlere, kardeşlik hisleriyle mücehhez ihtısas sahibi vazıı-kanunlara, her biri Sokrat kadar siyasi terbiyesi mükemmel vatandaşlara malik bir cemiyet olur. Böyle bir cemiyeti yaratmak için içtimai ve siyasi organlara, teşkilatlara, kesif bir faaliyete şiddetle ihtiyaç vardır. Rusyadaki *yaçeyka*, İtalyadaki *faşio*, Avrupadaki fırka klübü gibi organların ve teşkilatların içtimai fonksiyonu böyle bir gaye içindir.

***

MÜSAVİLİK... Bu prensip layıkıyle anlaşılmadıkça demagoji aleti olmaktan kurtulamaz.

Tabii istîdat ve meziyetlerdeki fark derecelerini kabul etmeyen, vukuf ve ihtısasa ehemmiyet vermek istemeyen fertlerin ve zümrelerin müsavilik hakkındaki anlayışı son derece hatalı ve muhataralı olur.

Liyakat ve istîdat, ehliyet ve ihtısas... İşlerin çevrilişinde daima aranılacak şartlar bunlar olmalıdır. Bu hassalar kimlerde varsa işler onlara tevdi olunur. Müsavilik prensipi her kesçe böyle anlaşılmalı ve böyle kabul olunmalıdır.

Liyakat ve istîdat sahiplerinden, vukuf ve ihtısas erbabından maddi mükâfat hususunda fedakârlık istenilebilir, bunu devletin mali va-

ziyeti emrederse. Fakat onları istîdatlarına ve ihtısaslarına mümkün olduğu kadar inkişaf vermekten mahrum etmek asla caiz değildir.

Tabii istîdat ve meziyet sahibi olanlara ihtısas terbiyesi vermek ve her türlü işleri ancak ihtısas sahiplerine tevdi' etmek ilerlemenin ve kuvvetlenmenin tek şartıdır. *Kıdem* bir hak olabilir, fakat hiç bir zaman liyakat ve ihtısas kıdemin zebunu olmamalı, liyakatsızın ve ihtisastan mahrum olanın kıdemi liyakatlının ve ihtisaslının iş başına gelmesine asla mani' olmamalıdır.

Kana (esalet ve necabete) ve servete paye vermek kadar müsavilik prensipini ihlal eden, sınıflar arasında ahengi bozan hareket yoktur. Saltanatlerın, feodalitelerin bütün yapı çürüklüğü bundan ileri geliyordu. Zamanımızın demokrasilerinde de favoritizmin, nepotizmin, akraba ve taalluat kayırıcılığının her şekli cemiyete zararlıdır.

Bu kötü adetin kökleşmiş olduğu bir cemiyette ne maddi inkişaf ne manevi huzur têmin olunabilir. Saltanat devrinin ruhlarımızda braktığı çürüklükler arasında bu ihtiras büyük bir yer işgal eder.

Kardeşlik... Bu prensip kalplerin terbiyesiyle duyulur, fakat sırf hislere taalluk etmez. Aklın kabul ettiği ve kuvetlendirdiği bir luzum hükmünün heyecan haline getirilerek tatbika geçirilmesi bu kalb terbiyesinin tekniğini teşkil eder. Kanunları yapanlar ve en ziyade kanunların tatbikından istifade edenler, tabiatın müstesna meziyetlerine malik olanlar kardeşlik prensipini en eyi anlayan ve bu anlayışla kalbi en ziyade beslenen insanlar olmalıdır.

Kardeşlik prensipinin hususi ve içtimai tatbikatta aldığı isim «filantropi-insanlara karşı hayırhaklık» tır. Nobel mükâfatları, Carnegi ve Rockfeller müesseseleri v. s. bu prensipin yüksek tezahürleridir. Her nevi muhtaçların yardımına yetişmek için içtimai teşkilatlar yapmak zamanımız demokrasilerinin yarattığı en güzel âdetlerdir.

Muallimlik ve tabiplik gibi mesleklerin sahipleri kardeşlik prensipine uygun pek hususi bir kalb terbiyesine muhtaçtır. Servet tevziinde tabii ve içtimai ihtiyaçlarından aşağı pay alanlara en aşağı nisbette bir yaşayış sigorta etmek modern cemiyetin vazifesi olarak kabul olunmuştur. İşsizlerini, istihsal vasıtalarından mahrum fertlerini, ihtiyarlarını, hastalarını, yetimlerini, dullarını, borçlularını düşünmeyen bir cemiyete nasıl ahenktar denilebilir?

Saltanat istipdadından Cumhuriyete miras olarak intikal eden bir cemiyette ahenksizliklerin türlüsü bulunmak tabiidir. Onu ahenkli bir cemiyete çevirmek gayesiyle çalışan Kemalizmin nasıl ilahlara layık bir faaliyetle efor sarfına mecbur olduğu düşünülsün: fertlere ve zümrelere ihtısas ve kardeşlik terbiyesi vermek, hakikî serbeslik ve müsaviliği dımağlara, kardeşlik duygusunu kalblere sindirmek ne güç bir iştir!

GÖZLERİN

Gözlerin beni saran bir rayiha ve sestir,
Gözlerin ki içinde heran başka bir his var.
Aks eden bu sularda bâzı şen bir hevestir,
Ve bâzan en muhteris bir gurur yanar, yanar.

Silinir gözlerimden bir hayal gibi cihan
Gözlerini inatla böyle seyr ettiğim an.
Bir an dimağım durur ve bir an durur zaman,
Üstümden ağır ağır geçer köpüren sular.

Bana ver gözlerini kalbini verir gibi,
Bana bak bir saniye hazzından erir gibi.
Bakışların ölümle ve sevgiyle bir gibi,
Onlar kadar muhteşem, onlar gibi pürvekar...

YAŞAR NABİ

Sumerlilerin Menşei

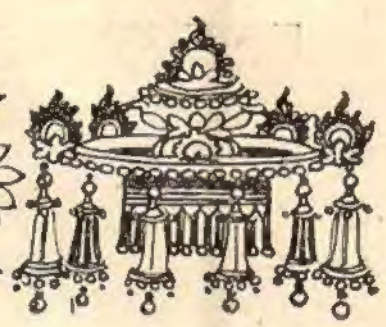

SUMERLİLERİN menşeini aramakta olan alimler bu meseleyi muhtelif cihetten halletmeye çalışıyorlar. "Kadim Yunan mucizesi" ne mevcudiyeti keşf olunmakla ilmî bir iyzah veren Sumer yeni bir muamma olarak ilmin karşısına çıkıyor.

Kadim Yunan medeniyetinin orijinal olmadığı, gerek Ege, Hitit ve diğer Anadolu medeniyetlerinden ve gerek Mısır, Fenike ve Asur medeniyetlerinden alınarak tekâmül ettirilmiş olduğu ve bütün bu medeniyetlerin Sumerden iktibas edildiği anlaşıldıktan sonra:

"Ya Sumer medeniyeti Aşağı Mesopotamyaya nereden ve kimler vasıtasiyle gelmiş ?"

Suali kendiliğinden soruluyor. Bunun cevabını bulmak için L. Woolley in iyzahlarına müracaat ediyoruz.

Sumerlilerin keşf olunan eserleri arasında kendi tarihleri hakkında mühim vesikalar vardır. Bunların bir kısmı Tufandan önce gelen bazı hükümdarların ve şehirlerinin isimlerini veriyor; bu vesikalardan kronolojik bir katiyet alınmıyorsa da Sumer işgalinin Tufandan çok evel olduğu anlaşılmaktadır. Tevrattaki Tufan hikâyesinin mêhazı olması lazım gelen bir destan da bu meyanda bulunmuştur. Bu vesika ne derece efsanevi olursa olsun yine bir kıymeti haizdir, çünkü nakş ettiği hadiselerle Basra körfezi deltasının teşekkülü arasında büyük bir uygunluk vardır. Anlaşılıyor ki, İsadan evel 2000 senelerinde yaşayan Sumerlilere göre Tufan, eskiliğini tâyin edemedikleri bir zamanda, kendi memleketleri üzerinde vukua gelmiş, milli hayatlarını kırmış ise de kâmilen durdurmamıştır. Sumerlilerin Nuhu Uta-Napiştim memleketin orta havalisine kadar ilerlemiş bir isti'marcı olabilir; Tufanın sebebi gibi gösterilen *fesat* da ihtimal Sumerlilerle yerli Akkatlılar arasındaki düşmanlığa ve muharebelere işarettir.

Gudea'nın başı. Louvre müzesinde.

Bu başın gövdesi bulunmamıştır. Başında bir nevi şal sarık var. Burnunun kırık olmasına rağmen bütün Orta Asya Türkünün karakterini gösteriyor. Bunda sami hiç bir şey yoktur

Sumerde bulunan vesikalar Sumerlileri "kara saçlı" olarak tasvir ediyor. Braktıkları heykeller, kabartmalar, sedef ve bağa üzerinde oyulmuş levhalar onları güzel bir beyaz ırk olarak gösteriyor. Samî ırktan olanlar sivri ve uzun sakallı tasvir edildiği halde Sumerliler umumiyetle sakalsızdır. Bu nushaya derc ettiğimiz heykellerin ve başların tetkikinden sonra samî bir ırk temsil etmediklerine katiyetle hükm edilebilir. Sir Arthur Keith Sumerlilerin fizik tip olarak İranlılarla Samiler arasında bir enmüzeçte olduklarını ve bu günkü İrak ehalisinden farksız olduklarını söyleyor. Fakat bu günkü İrak ehalisinin ne kadar karışmış ve çaprazlanmış *(croisé)* bir ırk olduğu ispattan varestedir. Diğer taraftansa Lagaş patezisi Gudea ve oğlu Ur-Ningirsu nun heykellerinde hiç bir samî çizgi bulamıyoruz. Bu heykellerin daha ziyade halis bir Türk siyması temsil ettiğine kaniiz. Diğer iki başta ise Cenup Türklerinin koç burnu mahirane çekilmiştir. Başlardaki zahiri yuvarlaklık da Sumer ırkının görünüşünü en ziyade bizim ırkımıza yaklaştırır.

Sumerlilerin, samî ırkın ikliminden uzak başka bir taraftan gelmiş oldukları muhakkaktır. Lisanları ve memlekete getirdikleri medeniyetin ayrılığı bunda şüphe brakmayor. İki lisanla yazılmış tabletler ve diğer eserler buna ait tarihi vesikalardır.

Bir Sumer hükümdarı... İ. E. 3.000. Bu tip Ege insanlarına çok benzer.

O medeniyeti nereden getirdikleri meselesi henüz kat'i olarak hallolunmamıştır. Ancak dağlık bir yerden geldiklerine delalet eden vak'alar vardır:

Sumerde dağ değil taş bile yoktur, halbuki Sumerlilerin ilahları, kendi yazılı mitolojilerinde, hep dağlar üzerinde ikamet eder gösterilmektedir.

Diğer bir vak'a da en eski bina tarzlarının kadim bir ahşap bina an'anesine dayanmasıdır. Bu da dağlık ve ormanlık bir memleketten neş'et ettiklerine delalet eder.

Tevrattaki "Halk gün doğusundan yolculuk ederek Shinar a geldi ve orada ikamet etti" ibaresinin Sumerlilere taalluk ettiğini kabul edenler ve bunun delaletiyle Sumerin şarkını çeviren *Elam* dağlarından inmiş olduklarını söyliyenler vardır. Fakat L. Woolley bu ihtimali red ediyor: ona göre en eski *Elam* ve *Mesopotamya* medeniyetleri arasında bazı benziyen yerler varsa da Mesopotamya medeniyetinin *Elam* dan geldiğini kabul etmeye imkân yoktur, fizik tip ise ırk birliğine asla delalet etmez.

L. Woolley Sumer efsanelerinde halkın denizden geldikleri hakkındaki işaretin asılsız olmadığına hükm ediyor; Sumer vesikalarında Eridu şehrinden Sumerin en eski şehri olarak bahs olunmasını ve bu şehrin en ziyade cenupta bulunmasını da bu ihtimale bir delil sayıyor. Bundan başka Sir Arthur Keith Mesopotamyadan 1500 mil mesafede, Belucistan ile Efganistan ehalisi arasında Sumerlilerin siymasına tesadüf edilebileceğini söyleyor ki bu mülahaza da Woolley için Sumerlilerin oralardan İndus nehri ve deniz vasıtasiyle Deltanın cenubuna gelmiş olması ihtimalini kuvvetlendiren bir delil oluyor.

Fakat bütün bunlara rağmen o memleketler de mühim arkeoloji keşifleri vukua gelmeseydi Sumerlilerin böyle bir yol ile Mesopotamya deltasına geldiklerine hükm edilemiyecekti. Woolley en ziyade İndus vadisinde yapılan yeni hafriyatın meydana koyduğu çok eski ve münkeşif bir medeniyetin Sumer medeniyeti ile benzer yerleri olmasına ehemmiyet atf ediyor.

Her iki memlekette bulunan müstatil mühürlerin üstündeki şekiller ve yazıların benzeyişi bu muharriri iki medeniyet arasında menşe' birliğinin mevcudiyetine kail olmaya sevk ediyor. Bununla beraber kendisi de bu alâmetlerin kat'i olarak bir ırk birliği, hattâ bir siyasi birlik ispat ettiğine ilmî kanaat getirmek mümkün olmadığını soyleyor. Ona göre gerek İndus vadisinde keşf olunan Kadim medeniyet, gerek Sumere deniz yo-

Gudea nın oğlu UR-NIN-GIRSU nun heykeli: Lagaş Patesisi

lu ile getirilen medeniyet aynı menşe'dendir, fakat menşin henüz nerede (belki Beluciştan dağlarında, belki de henüz hiç düşünmediğimiz bir mahalde) olduğu kestirilemez.

MESELEYİ daha mudil bir hale getiren bir unsur daha vardır: Sumerin Eridu, Ur, al-Ubeyd mevkilerinde yapılan hafriyat Sumer medeniyetinin izlerini taşıyan tabakaların da altına kadar derinleştirilmiş ve orada gayet ince bir hamurdan yapılmış, bazan tornadan geçirilmiş, parlak boyalarla boyanmış tabaklar keşf olunmuştur. Bu çanaklarla benzer ve onlardan ayrılır yerleri olan daha başka çanaklar Elamın muhtelif şehirlerinde ve ta Şimalde (Anadoluda) Kargemişte dahi keşf olunmuştur. Campbell Thompson bu çanakların Sumerlilere ait olmadığına hükm ediyor ki fikri bazı alimlerce kabul olunmuş görünüyor. Hitit, Kapadökya, Elam, Sumer ve Akkad diyarlarında keşf olunan bu çanakların Sumerden önce ve geniş sahalara şamil bir medeniyetin mevcudiyetine delil gösteriliyor. Tarihi devirlerde samî bir lisan konuşan Martu namındaki kavmin ırkça samî olmayıp Anadolu kavimleri ırkından olması, ve Sumerlilerden evel buralara müstevli olarak o çanakların devrine ait medeniyeti yarattığı ve yaydığı gibi hükmü altına aldığı memleketlerin lisanını kabul etmiş olması muhtemel görülüyor. Bu suretle Kargemiş ve Anadolu Hititlerile Sumerden önceki Mesopotamya medeniyetini yaratmış olan kavimler arasında bir ırk birliğinin mevcudiyetine imkân verilmiş oluyor.

Sumerden önce bir devreye ait parlak boyalı çanaklar: al-ubeyd'ten

SUMERDEN önce mevcudiyeti tasdik olunan bu medeniyet bir köy yaşayışı derecesinde inkişaf edebilmişti. Eridu de keşf olunan parlak boyalı çanaklarla beraber bulunan şeylere bakılırsa o medeniyetin insanları kamştan çamur veya zift sıvalı hasırları kulübe inşasında kullanırlardı. Bu kulübelerin kapıları ağaçtan olup reze makamındaki çıkıntıları dışarıdan getirilmiş taşlarda açılmış yuvalar içinde dönerdi. Öküzü, koyunu, keçiyi, domuzu tênis etmişlerdi; arpayı zer'ediyorlar ve çorbasını pişiriyorlar. Bakırı tanıyorlar fakat ancak lüks eşyasında kullanırlardı; bir çok aletleri çakmak taşından veya obsidian (volkan camı) taşındandı; çakmak (sileks) çölden toplanırdı, obsidian ise Kafkastan getirilirdi.

UR un üçüncü sülalesine ait bir baş

Bu ihtimallere göre boyalı çanaklar delaletiyle Sumerden önce Mesopotamyada keşf olunan bu köy medeniyeti de Anadolu yolu ile gelmiş daha eski bir Türk medeniyeti idi (ehli hayvanların tênisi, hububat zer; bakır mâmulatın mevcudiyeti buna delalet eder). Demek ki Sumerliler Efganistan taraflarından veya o diyarın ötesinden (Orta Asyadan, Altaylardan?) deniz yolu ile Mesopotamya deltasına geldikleri zaman çok daha münkeşif bir şehir medeniyeti temsil ediyorlardı. Lisanlarını muhafaza edebilmek ve dini, siyasi lisan haline getirebilmiş olmak için külliyetli mıktarlarda akınlar halinde gelerek buralarını işgal ve isti'mar ettiklerine hükm edilebilir. O halde Orta Asyadan Hindistana ve Iraka kadar olan bütün diyarlar muhtelif Türk kabilelerinin hükmü ve isti'mari altında bulunmuştur.

ORTA Asyanın, Altayların en eski zamanlardan medeniyet neşreden insanların beşiği olduğu artık bütün alimlerce tasdik olunan bir keyfiyettir. Son sene-

Ahmet Cevat

(devamı 74 üncü sahifede)

UR-NİNA ya ait bir kabartma, İ. E. 2.900

Atinada Demokrasi Prensipleri

(Periklesin bir nutkuna göre)

BİZİM esas teşkilatımız için başka milletlerde kıskanacak hiç bir şey yoktur; onların esas teşkilatlarına model oluyor, yoksa onları taklit etmez. İsmi *demokrasi* (halk hakimiyeti) dir, çünkü hedefi bir azlığın değil en büyük çokluğun menfaatıdır. İlk prensipi *müsaviliktir.* Hususi hayatta kanun hemşehrileri bir birlerinden asla ayırmaz. Umumi hayatta i'tibar ne esalete ne zenginliğedir, yalnız ve yalnız liyakatedir; içtimai temayüzler değil, ancak ve ancak ehliyet ve meziyet şan ve şeref yolunu açar. Böyle anlaşılan bir müsavilik, şahsın değerine ilerleme meydanını açık tutan bir müsavilik *serbestliğe* hiç bir suretle ziyan vermez. Her kes hareketlerinde serbesttir, ne zan altında tutan tecessüsten ne de kusur arayan bakışlardan korkusu olabilir. Fakat fert serbestliğinin hududu devletin hakları, hemşehrilik hayatı disiplininin yüklettiği mecburiyetlerdir. Umumi hayat nizamı teessüs etmiş hükûmet mekamlarına mütavaatı, kanunlara itaatı emreder, hususile sınıfların himayesini têmin eden kardeşlik kanunlarına, mâşeri vicdanın koyduğu yazılmamış kanunlara.

Perikles

Böyle bir esas teşkilatı her kese sayısız eylikler saçar. Hayat her yerden ziyade Atinada güzeldir: orada senenin muhtelif devirlerinde yapılan umumi bayramlar ve şenlikler zihnin yorgunluğunu giderir; deniz ticareti bütün dünyanın mahsüllerini oraya akıtır. Bununla beraber askerlik hayatı da geri kalmaz. Ancak her şey aşikâre olur, hiç bir şeyde gizlilik kapaklılık veya icbar yoktur.

Siteyi yabancılara kapayan kanun yok; şecaati bir terbiye fazileti haline getiren sıkı idmanlar da yoktur. Tabii cesaret Atinalılara kâfidir, bu meziyetlerile onlar bütün hayatlarını beden idmanlarile geçiren düşmanların karşısına, onlardan hiç aşağı kalmamak üzere, çıkabiliyorlar.

Başka şerefli meziyetleri de vardır. Basit güzelliğe aşıktırlar; enerjilerrnden hiç bir şey kayıp etmeksizin ilimle meşgul olurlar. Onlar için zenginlik böbürlenme mevzuu değil, çalışma vasıtasıdır; fakirlik de, ondan kurtulmağa çalışmayanlardan baskaları için, ayıp sayılmaz.

Nasıl olur da bu gibi insanlar kendi menfaatlerile beraber Sitenin (devletin) de menfaatlerini korumazlar?

Atinada zanaat adamları (esnaf) siyasetten anlarlar, ve devlet işlerinden uzak durmak isteyenler faydasız kimseler sayılır. Heyet halinde toplanan hemşehriler müzakere ettikleri mevzu hakkında salim bir karar almak iktidarını gösterebilirler, çünkü sözün fili harekete ziyan verebileceğine inanmazlar ve bilakis münakaşadan hakikat ışığının fışkırmasını isterler. Başka yerlerde cüret cehlin eseri ve düşünme kararsızlığın bir alameti sayılır iken Atinada cüret düşünme idmaniyle elde edilir.

Atina sitesini başka memleketlerden temyiz eden son bir seciye alicenaplığıdır. Mükabilinde bir şey ummaksızın eyilik eder, ve eyi-

lik etmede gösterdiği devam ve sebat sayesinde minnettarlık tezellülünün görünmesine de mani olur.

Perikles şu sözlerle nutkuna nihayet verir: «Hülasa Atina Eladanın (Yunanistanın) terbiye mektebidir».

***

Eski Filozoflar ve Demokrasi

EFLATUN umumiyetle ve mutlak olarak demokrasiye karşıdır. Thucydide tarafından ileriye sürülen Perikles nazariyesinin tam aksini iltizam ediyor.

Aristo

Hürriyet bir eyilik mi? asıl bütün fenalığın sebebi odur. Atina esas teşkilatı bir model mi? Ne münasebet? Asıl hedefe en yakın götüren esas kanunları İsparta ile Giridin kanunlarıdır. Site (Devlet) dahilinde, ruhlarda olduğu gibi, sükûn têmin edilmelidir; şahısların ayrıgayrılıklarını kaldırmalı, ferdi gayeleri şiddetle mahkûm etmeli, her kesin her şey hakkında bir türlü düşünmesi için ne lazımsa yapmalıdır. Buna ancak, askerilerin müzaheretiyle, hakîmler zümresi - mal, kadın, evlat müşterekliği içinde her hotkâmlıktan azade olarak - cahil işçiler kalabalığını hükmü altına alabileceği zaman muvafakıyet hasıl olacaktır. Demokrasi tam bu idealin taban tabana zıddıdır. Ferdiyetçilik rejimidir. Onda her kes istediğini yapar. Bu sebepten daimi bir kararsızlığa, şaşırtıcı bir değişikliğe tâbidir. Kanunla teyit edilen hürriyet, hayata o kadar latif, o kadar parlak bir manzara veren hürriyet her nevi kaidesizlikten başka bir şey değildir; bu öyle bir *Kaos* tur ki içinde meziyetin ve dehanın şa'şaası bile aldatıcı ve aciz bir tayıftan ibarettir. O kadar böbürlenerek öne sürdüğü müsavat, müsavi olmayan insanları bir sıraya koymakla, müsavatsızlıkların en göze batanıdır. Bütün isteklere aynı meşruiyeti, bütün arzulara aynı hakları tanımakla nizamsızlığı ve ahlaksızlığı yarattıyor, i'tidali bir za'f ve ahlakî çekingenliği bir saferunluk, bir ahmaklık gibi gösteriyor. Bir *Site* bu halde olunca, onda bir konstitusyonun mevcudiyetinden bahs etmek bile yanlıştır; çünkü fasılasız, ihtirasların keyfince değişir, ve pazar yerinde ne kadar insan varsa o kadar da ihtiras vardır.

Hulâsa, demokrasi için bir kalabalık hükûmeti (Ohlokrasi) haline girmek mukadder dir; ve kalabalık denilen iri ve kavi canavarın hakimiyeti eski âsi devler (titanlar) tabiatının uyanışından başka bir şey değildir.

(C. Glotz-La Cité Grecque)

***

ARİSTO, derin bir nufuz ile yürüttüğü tahlil ile hemen aynı derecede sert bir hükme varıyor. Sözüne başlangıç aldığı hadise şudur ki üç esaslı hükûmet tarzı: krallık, eşraf hükûmeti (aristokrasi) ve cumhuriyet (politia) müsavi surette tefesühe müstaittir.

«Krallık tereddi ederek istibdada (tiranlığa) ve eşraf hükûmeti azlık hükûmetine (oligarşiye) döndüğü gibi Cumhuriyet rejimi de demagojiye çevrilir.

En önce, demokrasinin alâmetleri nedir? Onu yalnız çokluğun hükümdarlık hakkı üzerine dayandırmak umumi bir hatadır. Oligarşide dahi çokluk hükümdardır. Her nerede hükümdarlık, servet tefriki olmaksızın, bütün hür insanlara ait olursa orada demokrasi vardır. Buna göre, her nerede azlık fakat hür insanlar çokluk fakat hürriyetten mahrum insan-

lara hükm ederse orada demokrasi yoktur; yine her nerede hükümdarlık yalnız zenginlere — çokluk onlarda olsa bile — ait olursa orada dahi demokrasi yoktur. Hasılı «ancak o yerde demokrasi vardır ki orada çokluk fakir fakat hür insanlarda olur ve hükümdarlık onların elinde bulunur.»

Aristo demokrasiyı muhtelif nevilere ayırır, ve zaman iytibarile tasnif eder:

Demokrasinin birinci nev'i, en eskisi ve en eyisi, kanuna dayanan müsavat ile temeyyüz eden demokrasidir; fakirler ve zenginler aynı derecede hükümı sürerler. Asıl demokrasi budur. Böyle bir demokrasi çiftçi ve çoban memleketlerinde olur, çünkü orada servetler hep mütevazîdir ve her kes çalışarak hayatını kazanır. Orada, bütün millet boş vakıtları olmadığı için ancak hükûmet amirlerini (magistrats) intihap etmek, yahut sadece seçicileri (elceteurs) ayırmak, veya hükûmetten hesap sormak gibi en zaruri hallerde *millet meclisi* halinde toplanırlar; ve hükûmet icrası vazifesini malî vaziyetleri siyasetle meşgul olabilecek derecede olan nadır hemşehrilere terk ederler. Aristo ortı sınıfa müsait olan bu demokrasiyi en ziyade beğenir.

İki nevi demokrasi daha kanunun hükümdarlığını kabul eder, fakat hükûmet amirliklerine (magistrature) seçilebilmek şartları ve millet meclisinin salahiyetleri cihetlerinden bir birinden farklıdır. İkinci nev'i, oldukça yayılmışı, yüksek mansıplara geçmeyi cüz'i bir vergi mıkdarına *(cens)*, veya millet meclisine iştiraki sert şartlara bağlı tutar. Bu sistem, kıskançlıkları tahrik etmezden eyi intihaplara müsait olan bu sistem, hükûmet amirlerine (magistrats) geniş bir selahiyet brakır, halk da onları seçmekle ve onlardan hesap sorabilmekle iktifa eder. Hükûmet icra etmek iktidarını güzideler sınıfına veren ve onu başka bir sınıfın kontrolu altında bulundurarak adaletle hükûmet icrasına mecbur eden bu sistemi de Aristo tasvip eder.

Üçüncü nevi demokraside, bütün hemşehriler, hiç bir temayüz aranmaksızın, hükûmet amirliklerine geçebilirler; fakat millet meclisine girmek şartları ve bu meclisin selahiyetleri çok değişik olur. Burada, halk kısımlara ayrılır ve nöbetleşe meclise girerler; ötede hükûmet amirlikleri heyetlere (collège) tevdi edilir ve bu heyetlere halk yine nöbetleşe girer; ancak kanunları tasdık etmek, esas kanunlarına ait işlere bakmak, hükûmet amirlerinin raporlarını dinlemek, hesapları almak, harp ve sulh hakkında karar vermek için geniş *millet meclisi* «assemblée plénière» halinde toplanırlar. Diğer işler selahiyettar hükûmet amirlerine ait olur.

Nihayet demokrasinin kıymet ve zuhur iytibarile sonuncusu gelir; bunda kalabalık artık kanunun hükümdarlığını tanımaz, bütün hükümdarlığı kendisine tahsis eder ve onu emirnamelerle (décrets) icra eder. Böyle bir rejim ancak büyük şehirlerde görülür; çiftçi ve çoban memleketlerinde bulunmayan bir sınıf, el işçileri ve alış verişçiler sınıfı, burada her şeye hakim mevkîinde olur. Hayatlarında düşkünlük bulunan ve hareketlerinde fazilet görülmeyen bu yığın, fasılasız, pazarlarda ve sokaklarda gezer dolaşır; millet meclisine koşmağa her an hazırdır; halbuki dağınık yaşayan köylüler toplanmağa öyle bir ihtiyaç duymazlar. Kanuna itaat etmek istemeyen, bin başlı müstebit bir hükümdar; işte o rejim bu haldedir. Bu demokrasinin hakîkî demokrasiye nisbeti krallık ile tiranlık arasındaki nisbet gibidir. Hükûmet işlerinde rüchanı en eyi hemşehrilere vereceğine onları tazyik altında bulundurur ve müdahinleri şerefli yerlere geçirir. Kanunun hakim olduğu yerlerde asla görünmeyen bir güruh, demagoklar güruhu, kanunun hakim olmadığı bu demokrasilerde zuhur eder. Bunlar bir tarftan halka bol bol zararlı emirnameler neşr ettirirler ve bu sayede halkın hükümdarlığını kendi ellerine geçirirler. Diğer taraftan da hükûmet amirleri aleyhine iftiralar yağdırarak ve onları halk mahkemesi önüne sürerek imha ederler. Her işte doğrudan doğruya halka müracaat eden ve hiç bir hükûmet amirine millet meclisine arz etmeden karar ve teşebbüs selahiyeti brakmayan rejim demokrasinin en aşağısıdır.

Bir demokrasi her işi emirname ile idare edecek hale gelince, artık orada demokrasi (politia), ve umumiyetle siyasi konstitüsyon kalmaz.

(G. Glotz-La Cité Grecque)

Türk Tayyarecileri

Tayyareci Basri Bey mesleğinde duyduğu heyecanları anlatıyor.

MUZAFFER TİMURTAŞ

Basri Bey şirketin resmi kîyafetinde

TAYYARE ve tayyarecilik hepimizin sevdiği, heves ettiği şey oldu. 49 saatte Bahrımuhitler aşılıyor...

Bütün dünya gençliği bununla alâkadar oluyor.... Tayyarecilerin anlattıklarını seve seve dinleyoruz... Tayyarelerin hareketlerini merakla ta'kîb etmeyenimiz yok... Zamanın kahramanlık mikyası beynelmilel tayyarecilik rekorları oldu.

Ben de MUHİT in kari'lerine Türk tayyarecileriyle yaptığım mülakatları anlatmak isteyorum. Memnun kalacaklarını ümid ediyorum.

İlk konuştuğum tayyarecimiz Basri beydir. Kendisi Fransız tayyare şirketi pilotlarındandır. Yeşilköy e giderek adresini öğrendim. İçköyün denizle birleştiği yerde... Taşları çıkmış yolda müşkülatla ilerleyen arabadan indim ve kapının önünde duran bisikletten Basri beyin evde olduğunu anladım. Ev sahibini sofranın başında buldum. Beni odaya aldılar. Serin ve sıkmayacak bir yer... Pencerenin hemen önünde, deniz alabildiğine yayılmış.. Odanın dıvarlarına dikkatle yerleştirilmiş resimler var. Basri beyin zabitliği zamanında ve İstiklal harbinde düşürdüğü düşman tayyaresinin kırılan pervanesinden bir parça... Bunun üstüne kendi fotografiyle, düşen tayyarenin ve pilotun resimlerini gösteren bir kart yapıştırılıp dıvara asılmış...

Basri Bey tayyareci kîyafetinde

Ev sahibi yemeğini bitirinceye kadar ben odada yalnız kaldım ve hiç bir sıkıntı duymadım. Bâzan resimlerden kaçan gözüm, denizin üstünden ta uzaklardaki Bakırköy fenerine kadar uzanıyordu.

***

Basri bey:

— Gözlerime yabancı değilsiniz... Fakat nerede tanıştık?...

(Devamı 75 inci sahifede)

Zerrin Hanım, tayyaresinin önünde

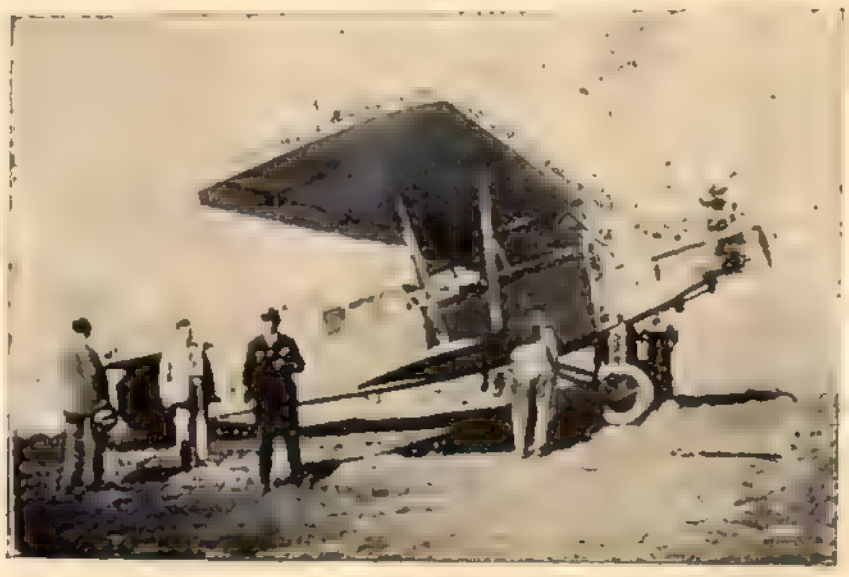

Cidna tayyarelerinden biri

Ankara da Yaz Günleri

ANKARADA yaz bu sene çok geç ve çok nazlı geldi. Hemen son zamana kadar her gün yağmur yağıyor, bulutlar her gün gök yüzünde dolaşıyordu. Hattâ, iki hafta var yok, şehrin arka eteğinden geçen Bent deresi taştı. Fakat şimdi, bu satırları yazarken baktığım gök yüzünün rengi, bir daha hiç bulutlarla kararmayacak hissini veriyor: o kadar mavi ve güzel. Şehrin sokaklarında gezerken, etraftaki bağlara gitmek üzere yola çıkmış göç arabalarına tesadüf ediyorsunuz. Yazı İstanbul da geçirenler de yavaş yavaş yolculuğa hazırlanıyorlar.

Ankarada yaz.. Bunu ben ilk önce senelerce evvel tattım. O zaman şehirle istasyon arasındaki bataklıklar daha tamamiyle kurutulmamış, Yenişehirde ancak beş on ev meydana çıkmıştı. Ovalardan gelen rüzgâr hemen her saniye tozdan sütunlar halk eder ve insan hiç yeşillik görmez, hiç ağaç görmez, hiç bahçe görmezdi. Cuma gününün boş saatleri âdeta bir zincir gibi size sarılırdı.

Lehistan Sefarethanesi

Bir kaç sene içinde Ankara çok değişti, ve, bu kadar değişmek her halde dünyanın pek az şehrine nasip olmuştur.

Yenişehirden Çankaya ya giden yol şimdi tamamiyle bir Avrupa sayfiyesini hatırlatıyor. Ne kadar çok köşk yapılmış, bunların arasında en büyükleri sefaret binalarıdır. Ankara daki ilk sefarethaneyi yaptıranlar Ruslar oldular. Uzaktan ve yüksekten bakarsanız, bu binayı bir kanaldan geçen harp gemisi sanırsınız. Almanya ve İngiltere sefaretleri de asri konfora tamamen sahip binalar. Fakat Lehistan sefarethanesini ben hepsine tercih ediyorum. Çankaya ya daha varmadan evvel, kavaklıdere denilen ve yüksek kavakları olan bir bahçe içinde, geniş bir bina Lehistanda ve bilmem hangi asırda yapılmış bir kasrın eşidir, dediler. Hele bunu duyduktan sonra, mermerden bir iki basamaklı ve büyük sütunlu kapısının önünde, rengârenk elbiseler giyinmiş ve ellerinde şato sahibine takdim etmek üzere çiçekler ve arzuhaller getirmiş köylü kadınlar, ve sonra şato sahibiyle misafirlerini sahra yollarında rüzgâr gibi götürecok arabalar tahayyül ediyornm. Çankaya da sevdiğim bir başka yer var. O kadar güzel bir yer ki, senasını hiç bir ağızdan duymadıkça mevcudiyetinden şüphe ediyor, «—Acaba bunu ben ru'yadamı gördüm?» deye nefsime soruyorum. Bu, Gazinin köşkünün altında ve cadde ile uçuruma benzeyen bir vadinin kenarında, etrafı ağaçlarla kaplı bir büyük havuzdur. Bana, babamla dedemin doğdukları ve çocukluğumun o kadar eyi tanıdığı Bursa bahçelerini çok hatırlatan bir köşe. Etrafını saran ağaçlar, büyük havuzun suyuna daimi bir loşluk veriyor. Bir tarafta, içinde kimsenin oturup oturmadığını hâlâ anlamadığım bir eski ev. Yer geniş ve dört köşe taşlarla kaplı. Gölgede rahat uyuyan veya dinlenen bir iki kişi daima bulunuyor. Onlardan beyhude yere soruyorum.

— Çocuğum, bu evin kimin evi olduğunu biliyormusun?

Bir baş sallayışı içinde cevap veriyorlar:

— Bilemiyorum, Efendi.

Bu bahçeden ve yerden, her sefer yarın da gelmek, her gün gelmek arzusu ile ayrılıyorum.

Çankaya nın arkalarına düşen Büyük Esat ve Küçük Esat atlı bağlar da Ankara civarının en sevdiğim ve bahar aylarında sık gittiğim bir mevkî'dir. İki tarafı dağ bir vadi, tek tük, birbirlerine çoğu uzak ve hemen hepsi eski zamandan kalmış evler. Kışın büyük rüzgârları bu evlerin camlarına kim

bilir ne hınçlı yumruklar indirecek, ve bu evlerde yaşanyanlar, şiddetli kış senelerinde kim bilir gecede kaç kere kurt sesini duyar gibi olacak ve hattâ belki de duyacaklar. Bu hemen hepsi eski ve birbirine uzak evler, müthiş heyecanlar, mutlak iytikâflar ve büyük korkularla doldurulacak hikâyeler için ne uygun bir dekor olurdu.

Çiftlikten bir manzara

ÇANKAYANIN sol tarafında ve Esatler e falan gitmeden, kendi kendine büyümüş ve şehrim si bir sayfiye halini almış bir yer vardır ki, adına Cebeci derler. Kayseri ve Sivas hattının ilk istasyonudur. Cebeci nin tam üstünde, çok eski valilerden alim ve şair bir zat tarafından yapılmış bir köşk mevcut. Yeri hemen de Ankara kal'esi kadar yüksek. Önünde, kameriyeler ve suyu akmayan bir çeşme ile havuz. İkindi vakti, hukûmet dairesinden dönen vali Paşanın akşam saatinde serin rüzgârlarla kabaran ipekli entarisi içinde başköşeye kurularak me'murlardan ve belki eşraftan hoş sohbet kimselerle meclis kuruşuna insan kendisini şahit olmuş sanıyor.

Cebeci nin tam aksi tarafında, yâni Çankaya nın sağında da Dikmen bağları var. Dikmen Ankara nın en yüksek yeridir. Güzelliği bir az vahşi.

Çankaya ve Dikmen, Ankara istasyonunda trenden inerek şehre doğru teveccüh ederken sağa düşüyor. Solda ve haylı uzun bir yolun nihayetinde ise Keçiören bağlarına varıyor. Keçiören bir az İstanbul un Erenköy taraflarını hatırlatan, mahfuz ve havası mu'tedil bir yerdir. Keçiören in yanında bir de Etlik var. Etlik Keçiören den daha yakın ve ufak, manzarası da bence daha güzel.

Marmara Havuzu kenarında.

İşte Ankara bağları denilen sayfiyeler bunlardır. Asıl tenezzüh yerleri ise Marmara ile Kayaş. Marmara, istasyonun şehre giden tarafının tam aksinde Gazi nin büyük bir azim ve sebat göstererek, memlekete çok yüksek bir nümune vermek üzere vucuda getirdiği çiflikteki büyük bahçe, ve bu bahçenin en yüksek yerinde Marmara denizinin biçiminde yaptırdığı havuzdur. Bilmeyorum bu havuz Marmara nın kaç binde biri. Fakat mehtaplı gecelerde ay ışığı bu küçük havuzun üzerinde ne güzel akisler işleyor. Havuzun bulunduğu tepede gurubunun letafeti, etrafının açıklığı, havasının berraklığı ve rüzgârının serinliği ile insana Çamlıca nın ilahi tepesini hatırlatıyor. Kayaş a gelinçe, Kayseri hattı üzerinde ve Cebeci den epey ilerde bir mesiredir. İki gazinosunun birinde incesaz, birinde de cazbant var.

Şayet bu iki gazinodan birinde kendinizi haps etmeyerek, yemekleri, hasırları ve gramofonlariyle gelen ailelerin iki tarafını hemen de hıncahınç doldurdukları küçük derenin kenarından ilerlerseniz, uzun ve ağaçlıklı bir vadide bir saat yürüyebilirsiniz, ve bu sefer de kâğithane vadisini hatırlarsınız.

Akşam trenlerinden biriyle Cebeci den Ankara ya dönüş, müthiş bir kalabalığın bizzarure mucip olduğu türlü eziyeti hesaba katmamak şartiyle hoştur. Cebeci ye yaklaşırken, bahçe içindeki küçük evlerin pencerelerinden görünen ışıklar şehre girmek üzere bulunduğunuzu haber verir, ve yolun bir dönümünü müteakip, birden bire üstünde kal'esi ve bin bir zıyasiyle Ankara karşınıza çıkar. Manzara cidden güzeldir. *N. S.*

İLİM ÂLEMİNDE

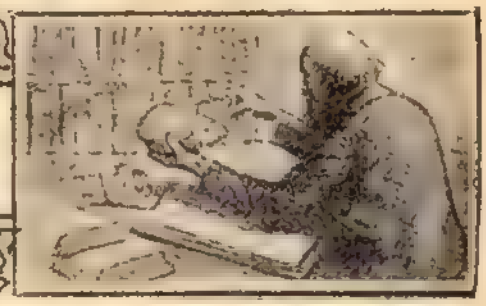

— 4 —

İskenderiye Mektebinin İnhitatı.— Batlamyos.— Lucretius.— Karanlık Devir.— İskolastiklik.— Arap Mütefenninler.— Müslüman Medeniyetinden Kalan Yegâne Eser: Elhamra.

İSKENDERİYE mektebinin, terakkîsinde amil olduğu mevzu'lar yalnız hendese ve mihanikten ibaret değildir. Mesela insan vucudunun teşrihi ile ilk önce İskenderiye de meşgul olunmuştur. Mısırlılar mumya yapmak için meyyit üzerinde ufak tefek ameliyat yapmağa alışık oldukları cihetle teşrihi tetkîkattan Yunanlılar kadar mütehaşi değildiler. Bu sayede Herofilus ve Erasistratus gibi mütefenninler, insan vucudu aksamının bünye ve vazifeleri bahsinde Aristo ve muakkîplerinin düştükleri bâzı galiz yanlışları ve isabetsiz tahminleri tashih etmek imkân ve fırsatına nail olmuşlardır.

Miylattan sonra 130 senesinde Anadolunun Bergame şehrinde dünyaya gelen Galen tıpta temeyyüz etmiş bir alimdi. İzmir de tahsil ettikten sonra İskenderiye tıp mektebine iltihak etti. Oradan Roma ya gidip Marcus Aurelius un sarayında oğlu İmparator Commodus un tıbbi müşaviri oldu. Galen çok velut bir müellifti. Sulh Ma'bedi yangınından kurtulan asarı birkaç yüz sene tıp talebesine ders kitabı vazifesini görmüştür.

Miyladın ilk asrından sonra İskenderiye mektebi inhitata yüz tuttu ve bu tarihten sonra bu mektebe mensup olarak yalnız bir mümtaz şahsiyet yetişti. Bir zamanlar Museum dershanelerini nura gark eden irfan meş'alesinin son parıltısı müneccim Batlamyos oldu.

Batlamyos, yahut hakîkî ismiyle Claudius Ptolemeus, asıl Yunanlı olmayıp Mısır ın yerlisi olmasiyle diğer İskenderiye ulemasından ayrılıyordu. Nerede ve hangi tarihte doğduğu, ne zaman öldüğü layıkîyle ma'lûm değildir. Sahih surette ma'lûm olan birşey varsa o da Batlamyos un te'lif ettiği eserleri Miylattan sonra 127 ve 151 seneleri arasında vucuda getirdiği ve İskenderiye civarında Kanopos da Serapis ma'bedi civarında yaşadığıdır. Bu mevki'de ilmi-hey'ete ait keşfiyatının mahkûk bulunğu sütunlar dikilmiştir. Batlamyos un bu isimdeki ailej kıraliye ile hiç bir karabeti yoktur. Batlamyos ismi Mısır da en müteammim isimlerden biri idi.

Batlamyos un büyük muallimi Hipparhus dan neler öğrendiğini teferruata dalmadan ta'yin etmek müşküldür. Aşikâr olan birşey varsa o da Hipparhus un musattah ve kürevi müsellesatın esaslarını vaz' ettiği ve Batlamyos un da bu esasatı bilhassa ilmi-hey'ette istiymal edilmek üzere tanzim ve ıslah ettiğidir.

Evvela Batlamyos un üstünde çalıştığı esasları, yâni Hipparhus un tetkîkatını gözden geçirmek faydadan hali olmaz. Hipparhus Miylattan 120 sene evvel, gül bahçeleriyle ve Omiros un mahalli-tevellüdü olmak şerefini kendine mal etmek isteyen yedi yerden biri olmakla meşhur bulunan Rodos adasında dünyaya gelmiştir.

Hipparhus un ilk eseri, bu kabîl eserlerin en eskisi olmak üzere kabul edilen bir yıldız fihristidir. Bu eser kendisini güneşin, ayın, seyyarelerin harekâtını tetkîka sevk etmiştir. Bu harekâtı iyzaha çalışması neticesi olarak bugün müsellesat ismini verdiğimiz ilim vucuda gelmiştir. Hıpparhus un en büyük eseri tesavii-leylü-neharları bulması olmuştur ki elinde mevcut vesaitin kifayetsizliğine nazaran hayretle karşılanmağa layık bir neticedir. Bu kitabı yazmaktan maksat, gerek ilmi-hey'ette, gerek diğer ilimlerde meydana getirilen keşfiyatı velev hulâsatan olsun anlatmak olmayıp sadece ilim adamlarının ve eserlerinin basit bir tasvir ve ta'rifini yapmaktan ibarettir. Yalnız Hipparhus un bahs ettiğimiz keşfi için tafsilata girişmek suretiyle bir istisna yapmaktan kendimizi alamayoruz; çünkü bu keşif Arhimidis in keşfi gibi banyoda yıkanırken yapılıvermiş keşiflerden olmayıp uzun ve iytinalı müşahedeler neticesinde ve kâşifin ihtira' etmek mecburiyetinde kaldığı riyazi bir alet ianesiyle meydana getirdiği eski zamanın cidden büyük keşiflerinden birini teşkil eder.

Hattı-Üstüvada yaşayan bir kimse için gece ile gündüz daima birbirine müsavidir. Fakat hattı-üstüvanın şimalinde veya cenubunda yaşayan kimseler tesavii-leylünehara biri ilk baharda, bir de son baharda olmak üzere, senede ancak iki defa şahit olurlar. Bu iki tesavi vaz'iyeti semadaki ecsamın harekâtını tetkîk noktai-naza-

rından pek büyük bir ehemmiyeti haiz olmak lazım gelir. Hipparhus bu iki vaziyeti civarlarındaki yıldızlara nispetle ta'yin ederek işe başlamıştır. Hipparhus bu vaziyetlerin sabit kalmadıklarını ve bir devri yirmi beş bin sene sürecek kadar bati bir surette hareket ettiklerini keşf etmiştir. Neden? Bu suale ancak Newton cevap verebilmiştir.

Batlamyos semadaki cisimlerin bir daire resm edecek surette hareket ettiklerini biliyordu. Nazarı-dikkatimizi celb eden ilk mes'ele, onun bu neticeye nasıl varabildiğidir. Arzın küre şeklinde olduğunu iddia ve bugün mektep çocuklarının ispat ettikleri tarza benzer bir tarzda ispat ediyordu. Arz fezada hiç bir noktaya istinad etmeyordu. Vakıa bu fikir büsbütün yeni değildi, fakat Batlamyos onu müspet bir hakikat olmak üzere kabul ediyordu. Bu kadarı eyi. Fakat bundan sonra Batlamyos hataya düştü. Sabit yıldızların muazzam bir kürenin iç tarafına tespit edilmiş parlak noktalar oldukları zehabına kapıldı. Arz sema küresinin ortasında idi. O zaman bir sual varit oldu. Acaba arzmı sabitti de kürei sema arzın etrafında yirmi dört saatte bir kere devr ediyordu? Yoksa kürei-sema sabitti de arzmı yirmi dört saatte bir kere kendi mihveri etrafında devr ediyordu. Eğer dönen kürei-sema ise sür'ati akla hayret verici bir sür'atti. Eğer arz dönüyorsa neden havai-nesimi daimi bir kasırga ile karışmayordu? Uçan bir kuş neden her saniyede millerce mesafe geride kalmayordu? Şunu unutmayalım ki Batlamyos hareket kanunlarını bilmeyordu, havai-nesiminin ve yer yüzündeki bütün ecsamın arz ile birlikte dönmesi lazım geldiği keyfiyetini bilmeyordu. Bunun neticesi olarak ilk nazariyeyi, yâni kürei-semanın döndüğü nazariyesini kabul etti. Bu tarzı-muhakeme müşahedate tamamen uygundu. Bu suretle bu kanaat bin seneden fazla bir zaman paydar olup gitti.

Bundan sonra Batlamyos kamerin aylık, güneşin senelik ve seyyarelerin mevkut harekâtı mes'elesi ile karşılaşmıştı ve ayın dairesini bir ayda, güneşin bir senede ve seyyarelerin de kendi dairelerini muayyen bir takım zamanlar zarfında ikmal ettikleri neticesine vasıl oldu. Fakat çok geçmeden Batlamyos bu semavi ecsamın hareketlerinin bu kadar kolay surette iyzahı mümkün olmadığını anladı. Mesela Zühre nin senelik hareketi esnasında güneşle birlikte devr etmekle beraber bâzan akşam yıldızı olarak göründüğünü yâni guruptan sonra garpte zuhur ettiğini, bâzan da sabah yıldızı olarak göründüğünü, yâni şarktan doğduğunu ve bu suretle arz etrafındaki devir hareketini tam bir daire şeklinde icra edemediğini gördü. Bunun üzerine *epicycles* yâni "munzam daireler" nazariyesini iycad edip bu intizamsızlıkları iyzaha çalıştı. Bu nazariyeye göre seyyarenin arz etrafındaki dairevi mahrekini ta'kîb etmekle beraber merkezi bu büyük mahrek üzerinde bulunan kendine mahsus dairevi küçük bir mahrek üzerinde devir ve hareket ettiğini kabul etti. Bu mürekkep ve karışık sistemin ne suretle sadeleştirilip nihayet büsbütün ref' edildiğini onaltıncı asırda ilmi-hey'et terakkîyyatını tetkîk ederken göreceğiz.

Batlamyos yanlız ilmi-hey'ette temeyyüz etmekle kalmadı; aynı zamanda arzın coğrafiyasını tertib ederek 5.000 kadar mevkîin arz ve tul dairesini tespit etti; bununla da kalmayarak mebhası-savt ve mebhası-ziya hakkında eserler yazdı ve bir ziya huzmesinin kesafeti az bir vasattan daha kesif bir vasata geçerken müstakîm hat istikametinden inhiraf ettiğini gösterdi.

* * *

BATLAMYOSLA İskenderiye mektebinin ikbali de zeval buldu. İskenderiye Roma hüküm ve nufuzu altına girdikten sonra Miyladın birinci asrında ilim ve fen büsbütün ortadan kalktı. Ne garip tecellidir ki ne Romalılar, ne de hüküm ve nufuzları altına giren milletler ilmi taharriyat ile hiç alâkadar olmadılar.

Bunun bir istisnası vardır: Romalı filozof LUCRETİUS (Miylattan evvel 98-55) *De rerum natura* (Tabiat) ismindeki meşhur manzumesi ile bir fen peygamberi ve mümtaz bir mütefekkir olarak meydana çıkmıştır. Kâinatın esas ve mahiyeti hakkındaki mutaleatını Empedoklis (Miylattan evvel 495-435) ve Epikuros (Miylattan evvel 391-270) felsefesi üstüne kuran Lukretius, bir dereceye kadar Newton un ziya ve Dalton un atom nazariyelerinin temelini attı. Aynı zamanda onyedinci ve on sekizinci asır hayatiyat alimleri arasında munakaşayayı mucip olan hayatın menşei ve uzviyetin tedrici tekâmülüne dair fikirler ortaya koydu.

Miyladın ilk asırlarında fennin uğradığı bu inhitat iki amile atf olunabilir: evvela barbar istiylası esnasında vukua gelen müthiş maddi tahribat; saniyen Hiristiyanlığın zuhuru ile efkârda husule gelen inkilap. Filhakîka Hiristiyanlık sistemi Yunanlıların *lâahlakî* ve materyalist telakkîleri ile ve bitarikul'evla bu telakkîlerle müterafık olan hayat tarzının bilhassa son devirlerinde almış olduğu *gayrıahlakî* ile şiddetli bir tezat teşkil ediyordu. Jutin Martyr diyor ki: "Yunan felsefesi, peygamberlerden, daha çok eyi taallüm edilir." Clement da şu mutaleada bulunuyor: "Yunan filozofları İbrani peygamberlerden aldıklarını kendi malları gibi satan haydut ve hırsızlardır." Kilise ulemasından Tertullian Hiristiyanlık teessüs ettikten sonra ilmi taharriyatın luzumsuz olduğunu iddia ediyordu. Lactantius "Filozofların sahte akıl hikmeti" nden bahs ederken dünyanın küre olduğu yolundaki iddiayı nefretle karşılayor. Hiristiyan ulemasının yeni akîdeyi, muakkîplerine bu kabîl ta'birlerle öğrettikleri bir sırada ilim ve fennin nasıl bir fikri hava içinde hastalanıp öldüğünü tusavvur etmek fazla bir muhayyile vüs'atine mütevakkif değildir.

Karanlık Asırlar denilen zamanın en karanlık devri hiç şüphesiz ki 641 senesinde İskenderiye nin tahribinden 787 senesinde Şarlman ın saltanatı esnasında

maarifin yeniden canlandığı zamana kadar olan devredir. Şarlman ümmiliğin önüne geçmek üzere imparatorluğu dahilinde mevcut her manastırda bir mektep te'sis etmişti. İşte bu başlangıçtan Skolastiklik ismini verdiğimiz, tecrübeye değil de "otorite" ye istinad eden ve fenne yer vermeyen maarif şekli doğdu. Maamafi bu muzlim seneler zarfında ve ondan da daha çok sonra Yunan eserleri Yeni Devrin tulûuna intizaren muhafaza edildi. Bu eserlerden bir kısmi el'an filozofların ahfadı elinde idi; bunlar Arapçaya tercüme edilerek Araplar vasıtasiyle İspanya ya geçti, bir kısmı da İtalya tarikî ile Bizanslılara intikal etti.

Kimyanın meydana gelmesini Araplara medyunuz. Kimyanın esası, filizatı - ma'deniyeden ma'den çıkarmak ve kîymetsiz ma'denleri bilhassa altın gibi kîymetli ma'denlere tahvile çalışmak maksadını ta'kib eden ilmi-simya bu yeni ilmin esasını teşkil ediyordu. Her ne kadar barıtın on beşinci asırda Roger Bacon tarafından iycad edildiği umumiyetle kabul edilirse de bu maddenin ilk önce Araplar tarafından iycad edilmiş olması da muhtemeldir. Araplar aynı zamanda bâzı cisimlerin harareta arz edilince göze görünmeyen, fakat bir şişe içinde toplanması mümkün olan bir gaz neşr ettiğini bilirlerdi.

Miylattan sonra 830 senesinde Frat nehri kıyılarında doğan GEBER simyagerlerin en m'aruf pirlerinden biridir. Bu zat ilk defa olarak taktir suretiyle şaraptan saf alkol ve zencefreden civa istihsal etmiştir. Bundan başka bir ma'denin teshin edildiği zaman vezninin arttığını biliyor, fakat bu fazla veznin nereden geldiğini ta'yin edemeyordu. En mühim keşfi hamızı-azot ve hamızı-kibrit iymalidir. Hamızı-azotla gümüşü eritebiliyordu ve hamızı-azotu klorür amonyumla karıştırınca hasıl olan mahlûl altını da eritiyordu.

Arap mütefenninlerinden biri de 1000 senesine doğru doğan ELHAZEN idi. Bu zat aslan Türk olmakla beraber hayatının büyük bir kısmını İspanya da geçirmişti. Esas mesleği hey'etşinaslıktı. Mebhasi-ziya ya dair de eseri vardır. Etrafımızda gördüğümüz cisimlerin haddi-zatında ziyadar olmadığını fakat, güneşin veya lambanın ziyasını bu cisimler bize aks ettirdikleri için onları gördüğümüzü, göze aks eden hayalin dimağa intikali ile ru'yet denilen hadisenin vukua geldiğini ilk defa o söyledi. İki gözümüz olduğu halde neden yalnız bir hayal gördüğümüzü gayet eyi iyzah ederek bir cisimden inikâs eden ziya huzmeleri her ne kadar gözün mütekabil noktalarına çarpıyorsa da gözden dimağa yalnız bir hayalin intikal ettiği için yalnız bir hayal gördüğümüzü söyledi. Batlamyos, ziyanın az kesif bir vasattan daha kesif bir vasata geçerken hattı-müstakîm istikametinden inhiraf ettiğini ortaya koymuştu. Elhazen bu mevzu' üstünde de çalışmış ve arz havai-nesimi ile muhat olup havai-nesiminin kesafeti arza yaklaştıkça arttığı cihetle güneş huzmelerinin de arza gelirken hattı müstakîm istikametinden inhiraf ettiğini ve binaenaleyh güneşi hakîkatta gurup etmiş olduğu bir zamanda ufkun üstünde imiş gibi gördüğümüz neticesine vasıl oldu.

Fakat Roma feth ve istiylasından ve Hiristiyanlığın teessüsünden sonra Yunan ilmi İskenderiye den nasıl silinip gitti ise Arap ilim ve irfanı da onuncu asırdan sonra öylece silinip gitti ve arkasında pek az iz braktı.

"Arap irfanının onuncu asırdaki altın devri gelip geçtikten sonra arkasında paydar olarak pek az eser braktı. Devirlerinde hüküm süren din ve ırk münaferetinden dolayı, İsa yı ta'kîb eden bir kaç asır zarfında Romalılarda olduğu gibi, Hiristiyan fatihleri, Yunan ilim ve irfanına karşı hiç de hürmetkâr değillerdi; hele Müslüman irfanına karşı sarahaten düşmandılar. Onun içindir ki mesela bir zamanlar Arap maarifinin merkezi olmakla meşhur bulunan Kırtibe şehrinde o maarifin bugün hiç bir izi kalmamıştır. Hattâ meşhur Kırtibe darülfununun bile hafızalardan nam ve şanı silinmiş ve eski Müslüman Kırtibe sinden, (merkezi bir kilise tarafından meşgul bulunan) bir cami'den başka gözle görünür hiç bir eser kalmamıştır. Aynı hal İspanya da bir zamanlar şöhreti dünyayı tutan Müslüman-Yunan maarif merkezleri hakkında da varittir. Tuleytile de Araplar zamanından kalma dıvarlar ve kapılar kismen hâlâ mevcuttur; İşbiliye nin "Avrupa nın ilk ilmi-hey'et darülfununu olan" şirin Giralda sı ve Altın Kulesi el'an bakîdir. Fakat İspanya da Arap hayat ve nufuzu hakkında insana kâfi bir fikir verebilecek yegâne eser Gırnata nın Elhamra sıdır. Burada sükûnet, inziva zengin tezyinat, bol akar su, insana servet, zevkî-selim, kudret, fasılasız mesai ve fikri-hayat hissini verir. Başka yerde, Müslüman tahkîk ve taallüm aşkının, kütüphanelerinin, tezyinatının, hattâ meyvalarına ve bahçelerine varıncaya kadar bütün Müslüman medeniyetinin asarı hemen kâmilen silinmiş gibidir"

"Köy Geceleri" nden:

İSTİMDAT

Alevler içinde ufku aşarak
Güneş gözden ırak bir yere düştü.
Gök yüzü gitgide siyahlaşarak
Her taraf bir sonsuz kedere düştü.

Artık ne yıldızdan, ne aydan eser:
Karanlık gölgeler, derin gölgeler.
Allahım, sen bana bir teselli ver:
Gönül yine gurbet ellere düştü.

HAMDİ GÖK ALP

Elif Naci B. in bir eseri *MUHİT in İlavesi*

CİHANGİR DE BİR SOKAK

Oyun Ve Oyuncaklar

Ruhiyat Müderrisi MUSTAFA ŞEKİP

BÜTÜN hayvan yavruları, bütün çocuklar oyun için bayılırlar ve çocuk deyince oyun, oyun deyince de çocuk akla gelir. Birbirlerine bu kadar sıkı bağlı olan bu şeyler nedir? Çocuğun ne olduğunu ilk musahabemizde görmüştük; şimdi oyuna gelelim:

Biz büyükler iş hayatına mecbur olduğumuz ve çocukluğumuzla beraber oyun hayatının alâkalarını da çoktan unuttuğumuz için çocuk oyunlarını ekseriya kendi huzur ve alâkalarımıza göre takdir ederek bunları çok kere «yaramazlık», «haşarılık» gibi ta'birlerle tavsif eder ve daha derinlere gitmeye, yâni oyunu ruhi, uzvi ve içtimai hizmetlerinde görüp anlamaya vakît bulamayız. Onsekizinci asra gelinceye kadar alimler bile bunu ciddiyet ve ehemmiyetle düşünmek ihtiyacını duyamamışlardır. Çocuğu ve onun bütün hayat ve faaliyetlerini düşünmek alâkası *demokrasi* cereyaniyle başlamıştır, denebilir. Aristokrat idarelerde çocuk değil, koca halk kütlesi bile hiçe sayılmış veya «Avam hevam gibidir» denerek hayvan derekesine indirilmiştir. Tarihimizin bütün devreleri içinde çocukla en ziyade bugün alâkadar oluyorsak bunun birinci sebep ve saikî demokrasi mefkûresini benimsememizdir. Bu mefkûre

yol aldığı nispette çocukla daha çok alâkadar olacağız.

Oyun nedir ve ne içindir sorgusunu soran ve bu husustaki bilgilerimizi ilerleten alimlerin adedi günden güne artmaktadır. Bunları kısaca ve sırasiyle gözden geçirmezsek oyunu vuzuh ile anlayamayız. Hafızanızı yormamak için isim zikr etmeyeceğim.

Evvela öyle zann edilmiş ki oyun, sırf çocukların faaliyet ve hareket taşkınlıklarından gelir ve sadece bunları boşaltmaya yarar. Oyunun bu ma'nada kalması onu bir hayat taşkınlığından ibaret gibi göstermektir. Fakat hakîkat acaba bu kadarmı? Biraz daha ilerleyelim. Bu sefer karşımıza şöyle bir telakkî çıkar: oyun, ırk ve hattâ hayvanlığımızın, hüküm ve ihtiyacı kalmamış insiyaklarını kısa bir müddet bizde yaşatan ve bu suretle bizi bu insiyak ve temayüllerden kurtarmaya yarayan muvakkat ve geçici faaliyetlerdir. Bu nazariye, oyunu, Darvinizme göre ve maziye çevirmek suretiyle hall ve iyzah etmek ister. Fakat yine tekrar edeceğiz: hakîkat bu kadarmı? Hayır, çünkü bütün hakîkatler daima çok zengin ve çok etraflıdır. Hiç bir nazariye, hattâ şimdiye kadar bulunmuş olan hiç bir tabii kanun hakîkatı tüketmiş sayılamaz. Azıcık daha yürüyelim: diyorlar ki oyun, yavrunun namzet olduğu istîkbale yâni erginlik hayatına lazım olacak îktidar ve kabiliyetlerin mümaresesini hazırlayan insiyakî bir temayül ve faaliyettir. Kedi, köpek ve sair hayvan yavrularının nevi'lerine, kız ve oğlan çocukların da cinslerine mahsus (asker, bebek oyunları gibi) oyunlarından ilham alan bu nazariye, oyunları daha çok istîkbale ve hayvan yavrularına müteveccih olarak iyzah etmek ister. Bunda da hakîkatın bir kısmı daha görünüyor ve nihayet anlaşılıyor ki oyun alâka ve ihtiyaçlarının bir mazi, bir de istîkbal ile münasebeti vardır. Fakat (hal) ne olacak? O hal ki her daim mevcut ve her daim alâka ve ihtiyaç içinde çırpınır; onun da oyunda bir hissesi olmayacakmı? Ona ne şüphe... Mazisiz hal olmadığı gibi halsiz de istîkbal olamaz. Çocuk sık sık, hem de pek çabuk sıkılmazmı? Bizim bile ancak ceht ve irade ve iytiyat ile tahammül ettiğimiz hakîkî hayatın ergeç sıkıntıya götüren muttarit saatlerini eğlence, alay, şaka, latife, dedikodu ve hattâ çekiştirmelerle ferahlandırmaya ihtiyacımız varken henuz iş hayatına girmemiş ve giremeyen, mesleki bir iytiyadı olmayan çocuk, hakîkî hayatı nasıl ve ne ile doldurur ve ona oyun ve hayalden daha lazım, daha sevimli ne olabilir? Hakîkî hayata

gitmek ve ondan çabucak kaçarak hayal ve oyunlara dalmak onun şanından olmasın da kimin olsun... Nerede kaldı ki o, doğduğu zaman, zann edildiği gibi tam teşekkül etmiş insiyaklarla gelmez, ancak mümarese ile teşekkül edecek bir takım fonksiyonlar (hayati vazifeler) ve temayüllerle gelir; yâni çocuk her ihtiyaç için kurulmuş ve hazırlanmış olarak doğmaz, bilakis hayati, ruhi ve içtimai bütün faaliyet ve vazifelerini tedricen ve mümarese ile kazanır; yalnız bir çok temayülleridir ki kendi kendine ve içinden gelir. Fakat bunlar bile şuur ve iytiyat kazanmak için mümarese ister. Zaten insan yavrusunun hayvan yavrusuna karşı hususiyet ve üstünlüğü de kısmen buradan gelir. Çocuk yâni insan en zengin imkânlarla doğar ve bu imkânları kendi mümarese ve çalışmasiyle, oyun ve eğlenceleriyle tahakkuk ettirmeye uğraşır; hattâ hayvanların bile tamamen kurulmuş ve hayata hazırlanmış olarak doğdukları fikri ilmi tecrübe ve müşahedelere uygun gelen bir hakîkat değildir. Onlar da hayatlarını kendi mümarese ve tecrübeleriyle yuğuruyorlar; nerede kaldı ki en zengin imkânlar dairesinde faaliyette bulunmaya müsteit bir bünye ile gelen insan, kendini mevhum bir takım sevkî-tabiilerin maharetine brakıp yangelebilsin... İnsanın oynamak ve çalışması kendisini ikmal ve tahakkuk ettirmesinden başka bir şey değildir. Bunları bir ek veya kaldırılabilecek bir faaliyet zann edenler insanın te-

şekkül ve tahakkukunu bilmeyenlerdir. Bunun içindir ki yeni doğan çocuğun el ve ayakları, daha sonra da sesiyle oynaması bir *eğlence oyunu* değil, bir *mümarese oyunudur.* Bunları yapmasa çocuk ne kol ve bacaklarını, ne de dilini kullanmak îktidarını kazanabilir. Birinci nevi' oyunlar çocuğu sıkıntıdan kürtarmaya, taze kuvvetler ve neş'e kazandırmaya yarar; ikinciler de çocuğun tabii inkişafının kendiliğinden gelen faaliyetleridir. Bu oyunlar olmadan bir fonksiyon taazzuv ve teşekkül etmez. Ruh ve bedenin israf yapmadan işlemesini kazanmak hep bu oyunlar sayesindedir. Mümarese oyunları eğlence oyunlariyle iş yapmak faaliyetine takaddüm eder. Ve bunlarda eğlenmek ve bir iş çıkarmak gayesi olmadığı halde en şuurlu ve en eğlenceli faaliyetlerden çok daha mühim ve çok daha yapıcıdırlar. Çünkü çocuk bu oyunlarla beden ve lisanını kazanmaya uğraşıyor. Çocuk, a'zalarını ve bütün vucudunu muhit ve ihtiyaçlara uygun bir surette kullanabilmek için bu mümarase oyunlarını yapmaya mecbur olduğu gibi istediği tarzda konuşabilmek, çalışabilmek için de bunları yapmaya muhtaçtır. Bu devreyi atlattıktan sonradır ki bilhassa eğlence oyunları ihtiyacı gelir. Burada gaye sırf *haz ve hayaldir.* İşten veya çalışmadan bıkan çocuk eğlence oyunlarına ve kendi hayallerine sığınır. Çocuğun hürriyeti, hakîkî hayattan eğlence ve hayal âlemine geçmekte hakkı olması ile kaimdir. Bununla beraber oyunun bütün fazileti eğlendirmek olmadığı için sadece eğlenceli bir hayat doğru değildir. Çocuk ruh ve bedenine sahip bir vaziyete gelmek ve içtimai muhitin vazifelerine intıbak edebilmek için kendiliğinden ve içinden gelen mümarese oyunlarından istifade ederek ona ceht ve çalışma iytiyatları da kazandırmak iycab eder. Eğlence oyunlarının haz ve neş'e vermesi ve taze kuvvetler kazandırması çalışma ve hakîkî hayatı sıkıntı basıncaya kadar mümarese etmeye bağlıdır. Bu şart husul bulmadan eğlence oyunlarından tat çıkarmak münkün değildir. Maamafi bu son kayt, mektep çağındaki çocuklar ve gençler içindir. Bu çağın aşağısındaki çocuk ancak oyunla gelişir, a'zasını ve onların vazifesini oyunla yapar. Şahsiyeti de en münasip bir surette oyunla meydana gelir. Çünkü oyunladır ki olduğu, istediği ve isteyeceği gibi görünebilir. Oyunun münebbih ve senbolü olan oyuncaklar ise oyun için bir vasıtadan başka bir şey ifade etmezler; onlardan hangi oyun yapılacak ise onlar odur; bu sebepten her şey bir oyuncak ve bir oyencak da her şey olabilir.

OYNAYAN çocuk kendine bir âlem yaratır ve bunu kendi yarattığının hiç farkında olmayarak kendi hayallerinin arasında ve kendi iycadiyle büyülenmiş bir halde yaşar, hayalat da çocuğun hayatına oyunla girer. Bir hayal sisi içinde yaşayan çocukta hakîkî hayat bu siste kayb olur veya tuhaf bir şekilde bozulur. Oynayan çocuk için hakîkî hayat artık oyun âleminin başladığı ve bittiği noktalardadır; ve bu âlem başka bir âlemdir. Çocuk burada hayallerini fiil ile yaşatır ve fi'lini de hayalleriyle mefkûreleştirir.

Yine Türk annesinin yaşanmış ve duyulmuş tucrübelerini dinleyelim:

"Biliyormusunuz nedirler? Onları anlamak için kalbinin gözünü açmalısın ve yavrunun oyuncaklarına sırtına giyeceğin gömlekten bile kısarak iytina etmelisin. Kırmızı bir topun önünde meczup ve ağlayan bir fakîr yavrucuğu görünce bütün kâinat titrer sanırım... Vaktinde alamadığım bir oyuncağı bekleyen çocuklarımın karşısına bir mücrim gibi çıkmaya utanırım.

Bir çok annelerin mütemadiyen odalarının ortasından toplayarak dolaplarının köşelerine attıkları oyuncaklar nedir biliyormusunuz?... Yazık... Bu oyuncaklar çocuğunuzu hayata bağlayan bir kanca ve bir kilittirler. Ve çocuklarınızın ruhunu hayatın tabii ve içtimai kalıbına sokmaya çalışan vasıtacıklardır... Yavrun ne kadar küçük ve muuciz ise onlar da o kadar küçük, muciz ve küçüklüğü nispetinde kuvvet ve ma'nası kesif şeylerdir.

***

ÇOCUKLARIMI oyunları esnasında birazcık seyr etmek bana cennetle cehennem farkını hiss ettirir. Çocuğumu mektep kapısından saldığım zaman onu

(Devamı 77 nci sahifede)

GENÇ ŞİİRLER

SENELER

Dağları tutuşturup batan bir güneş gibi,
Kızışmış bir kor iken kül olan ateş gibi,
Kırk yıllık bir aşina, kırk yıllık bir eş gibi,
Ardından kalbimizde iz bıraktı seneler.

Ağardı saatlerin saçlarının telleri,
O ihtiyar seneler artık dönemez geri;
Gün günden bir az daha oyup geçtiği yeri
Hızı çoğalan bir sel gibi aktı seneler.

Ardından çizgilerle beyaz izler bıraktı,
Ömrümüzü alevler gibi kavurdu yaktı,
Hızını her gün bir az daha çoğaltıp aktı
Geçti... Maziden kalan bir yapraktı seneler.

FEVZİYE APTULLAH

ÇOBAN YILDIZI

Dağlar bir hayal iken gecenin gözlerinde,
Ufka yine telaşla doğdu çoban yıldızı.
Hummalı gözlerinin bakışı pek derinde;
Belli ki yüreğinde var kemiren bir sızı.

Saatler zevka daldı gecenin sinesinde,
Bir türlü gelemeyor beklenen güzel sabah.
Bir gizli hıçkırık var ishakların sesinde,
Rüzgârlar kayalara dert veren sanki bir ah.

Çekildi işte artık birer birer yıldızlar;
Yorulan gözleriyle o hâlâ bekliyordu.
Kimsesiz dağ yolunda görünen çoban kızlar
Ona niçin geç kaldın bu gece de diyordu.

Dağlar şimdi bir lale, ufuk gülden kırmızı;
Sular başka renk aldı menekşeden daha mor;
Sarardı birden bire dertli çoban yıldızı
Anladım en nihayet o geleni seviyor...

N. KEMAL HAKKI

SERSERİ

Kimsesiz bir yolcu o, dolaşır diyar diyar...
Ne sokaklar ona dost; ne rüzgârlar ona yar,
Gözleri elem dolu fakat bilmez kederi...

Sayar rahat bir yatak her soğuk kaldırımı,
Sahibini arayor çapraşık her adımı,
Takatsız vucudunu sarmış bir sarı deri;

Gözleri elem dolu, fakat bilmez kederi,
Takatsız vucudunu sarmış bir sarı deri;
Taliine darılmış bu tali'li serseri...

MÜFİDE MUZAFFER

HAVUZLAR

Sarı ölgün ziyalar titreyor ufuklarda,
Havuzlar sonbaharın hüznile ürperiyor;
Solmuş, kuru yapraklar bu yemyeşil sularda,
İçimin o tükenmez kederini örüyor.

Havuzlara uzanan sayısız sarmaşıklar
Sanki teselli arar sonbaharın yasında..
Belirsiz bir rüzgâra kapılan yapracıklar,
Soğuk bir sapan yolu bırakır arkasında...

ŞEVKET HIFZİ

Gazi Ansiklopedisi

Nasıl bir kültür lisanı ile yazılabilir?

HAKİMİYETİ-MİLLİYEDE ve Muhitte ileri sürdüğüm bir "Gazi Ansiklopedisi" yaratmak fikri geniş bir tasvibe mazhar oldu; muhtelif gazetelerde bu teklife dair teşvik edici makaleler yazıldığı gibi beni de ziyaret edip cesaretlendirenler çok oldu, hatta uzaktan aynı tasvibi ifade eden mektuplar aldım. Fakat henüz kültür lisanımızın böyle ulu bir hars eserini yaratacak kuvvette olup olmadığı hususunda tereddüt edenlere de rastgeldim. Bunun için mevzuun bir az daha açılması lüzumsuz sayılmaz, zannederim.

Bir kaç misal ile araştırmamıza başlıyalım. En eyi misalleri, en ziyade umumi edebi lisanla müşterekliği olan felsefe lugatından alabiliriz. "Andre Lalande" ın *Tenkıtli felsefe lugatı* bu mevzu için en münasip eserdir. Gelişi güzel elime aldığım ikinci cildini açıyorum. Muhtelif sahifelerden şu kelimeleri kayd ediyorum:

Nation, Nature, Nirvana, Nominalisme, Noumène, Noologiques, objectif, pédologie... v. s.

Müellif her tâbirin fransızcasından başka almanca, ingilizce ve italyancasını ve çok defa grekçe ve latincesini de yazıyor; hattâ her maddenin sonunda İdo denilen beynelmilel sün'i lisana göre beynelmilel kökünü de veriyor.

Misalleri birer birer alalım:

1— İlk gözümüze ilişen Nation ismi muhtelif lisanlara geçmiştir:

Almancada: Nation (tel. natsion)

İngilizcede: Nation: (tel. neşın)

İtalyancada: Nazione (tel. natsione)

Bunlara rusca Natzia şeklini ilave edebiliriz. İdoya göre beynelmilel kökü de Nacion olarak gösterilmiştir. Bu şekil ispanyolcanın aynıdır. O halde bu kelime tamamiyle beynelmilel bir lafızdır. Almancada Volk, rusçada Narod isimleri vardır, fakat bunlar daha ziyade halk (fransızca peuple) mânasına gelir.

Bu isimden gelen National sıfatı da bütün lisanlarda vardır:

Al. national (tel. natsional), İn. national (tel. neşınel), İt. nazionale (tel. natsionale). Ruslar da bir (-nıy) eklentisi ile uzatılıyorlar: natsionalnıy.

Bu isim ve sıfat almanca, ingilizce ve rusçaya (Cermen, Sakson, İslav... lisanlarına) fransızcadan geçmiştir, yoksa eskiden beri latincenin devamı olarak bu lisanlarda bulunmuş değildir. Fransızcada eskiden beri *peuple* ismiyle ifade olunan mefhum *nation* isminin kullanılmasiyle farklılaşmış (*différencié* olmuş) dur.

Peuple (halk) ismi *noblesse* (zadegân) ile, *nation* ise *Etat* (devlet) ile karşılaştırılan mefhumun işareti olmuştur.

Diğer lisanlarda ancak *peuple* in karşılığı isimler vardı:

al. Volk, in. peaple, it. populo, r. narod.

Hasıl olan farklılaşma üzerine bütün lisanlarda bu hazır *nation* ismini kullanılmağa başlamıştır.

Bu ismin beynelmilel mahiyeti ve muhtelif lisanlardaki mevkıi anlaşıldıktan sonra işaretlemekte olduğu mefhumun lisanımızda nasıl ifade edildiğini ve bu beynelmilel ismi almamıza lüzum olup olmadığını düşünelim.

Bizde asırlardan beri devlet ve başlıca mümessili olan padişah ile karşılaştırılan mefhum *ehali*, *reaya* (reaya ve beraya), daha sonraları *tabaa* lafızlariyle ifade olunurdu; nihayet son zamanlarda *halk* kelimesi *peuple* ve *demos* mânalariyle kullanılır oldu ve *halkçı*, *halkçılık* kelimeleri de *demokrat* ve *demokrasi* mânalariyle teşekkül etti.

Millet ismi ise islam harsindeki mânasiyle "dindaşların tekmili" ni göstermekte iken, Namık Kemalden iytibaren, modern telekkısiyle *nation* un mukabili olarak kullanılmağa başlamıştır. Gök Alp ise bundan münhal kalan mefhuma *ümmet* ismini vermiştir.

Bugün, Millet ismi, tâli olarak muhtelif cemaat teşekküllerine de verilmekle beraber, belli başlı mânası vatanın ve devletin sahibi olan ve *etnik* ismiyle anılan insanların hepsini birden ifade etmektir. Bu suretle *nation* un tam mukabilidir. Artık lisanımızda her kes tarafından, tahsil ve irfan seviyesi nisbetinde, mânası anlaşılan böyle bir kelime varken beynelmileldir diye *nasyon* suretinde yeni bir kelimeyi lisana koymağa lüzum yoktur. Millî nin yerine de *national* sıfatını getirmeyi iycap ettiren hiç bir sebep yoktur.

"Millet" arapça isim, "Millî" arapça şekilde sıfattır. Lisandan atılmasına, şimdiki halde, imkân görülmeyen bu gibi şekiller millî hissimize dokunabilir, fakat umumiyetle lisandan lisana geçen isimler ve sıfattar kendi şekilleriyle geçerler, bir memlekete giden seyahlar kendi kıyafetleriyle geldiği gibi. İşte Almanlar *nation* ismiyle beraber *national* sıfatını da Fransızlardan almışlardır. Ruslar da *national* e mûtad eklentiyi ilave etmekten başka bir şey yapmamışlardır. Biz dahi millî sıfatını *milliyyun* şeklinde değil, sonu kesik olarak, millî şeklinde almakla ona ihtiyacımız ve millî an'anemiz dairesinde tasarruf etmiş oluyoruz.

Almancada umumiyetle *-tion* ve *-(n) a b* eklentileri yoktur, bu şekilde kullanılan kelimelerin hepsi fransızcadan alınmıştır.

Almanlar bazan bir fikrin ismini bir mânada kendi lisanlarındaki lafızla ifade ettikleri halde başka mânalarda beynelmilel köküyle; sıfatını da bir mânada kendi şekilleri başka bir mânada Fransız şekli ile kullanırlar (vorstellung, idee; ideal, ideell gibi).

Bizde çok defa izafet şekli ile arapça nisbet eklentisinden kaçınmak mümkün oluyorsa da bazı yerlerde arapça şekli kullanmak mecburiyeti vardır.

Fransizcada çok defa isim ile sıfat birbirinden çok farklı olur: Eau-aquatique, ville-urbain, campagne-rural, v. s.

Nature ve sıfatı *naturel* kelimeleri de en beynelmilel kelimelerdendir: al. *Natur, -al;* İn. *Nature* (tel: neça), *-ral;* İt. *Natura, naturale,* R. *natura, naturalniy.*

Rusçada *Priroda* kelimesi mevcut olmakla beraber *natura* dahi kullanılır. Bizim lisanî vaziyetimiz *national* ve *nation* kelimelerinde olduğu gibidir; arapçadan alınmış *tabiat* ve *tabii* kelimeleri öyle mênus kelimelerdendir ki şimdiki halde beynelmilel şekillerine kabulüne ihtiyaç olunmamaktadır. Fakat *naturalisme, naturaliste* böyle değildir. Bu ilmî tabirler hatta siyasî ve ictimaî tabirlerden olan *nationalisme, nationaliste* sözlerine de benzemezler. Son zamanlarda teşekkül eden *milliyetçilik* ve *milliyetçi* sözleri bu son mefhumları ifadeye kâfi geldiği halde arapça *tabiiyun* ve tabiiyun mezhebi tabirlerini bu günkü lisan asla kabul etmemektedir. Neslimiz artık bu şekillerden mânalarını anlamamağa başlamıştır. Bunun için beynelmilel tâbirleri, bizde mûtad bir hale gelen, (*naturalist, naturalizm*) şekilleriyle almak ihtiyacı kendiliğinden anlaşılıyor.

2. Yukarda kayd ettiğimiz misaller arasındaki *Nirvana* kelimesi Schopenhauer tarafından avrupaya sokulmuş ve halklaştırılmış bir tabirdir. Serveti-Funun edipleri de bizde bu kelimeyi lisana almışlardır. Böyle bir kelimenin taslağını uydurmağa hiç bir lisanda teşebbüs edilmiş değildir. Görülüyor ki Grek ve Latin köklerinden olmadığı halde beynelmilel isti'male geçen kelimeler de vardır ve pek çoktur. Bu gibi tabirlerin ancak mânası iyzah edilebilir fakat karşılığı teşkil edilmez.

Zamanımızda medeniyet mubadeleleri kuvvetiyle bir lisandan diğerlerine geçen kelimeler pek çoktur: mesela son aylarda dünya matbuatını dolaşan ingilizce *dumping* ve umumi harp esnasında kullanılan *ersatz* bu nevi tabirlerdendir. Wagon (Vagon), rail (ray), tunel gibi ingilizce isimler dahi bizim lisanımıza kadar şümul sahasını genişleten isimlerdir. Bütün bunlar, karşılığı (taslağı) uydurulmaz kelimelerdendir.

Tarihi-tabiide muhtelif memleketlerin bir çok nebatları ve hayvanları Avrupa lisanlarına kendi veya onları Avrupaya tanıtan kimselerin ismiyle geçmiştir, bunları bizim de aynı isimlerle lugatımıza geçirmemiz lazımdır. Esasen şimdiye kadar da öyle hareket olunmakta idi (kamelya, akasya, katalpa, kanguru, lama gibi).

Tarihi-tabiide şeylerin ve hayvanların vasıf ve seciyelerini aks ettirmek üzere, beynelmilel teşkil sisteminde, Grek ve Latin köklerinden yapılmış olan ıstılahların hem beynelmilel lafızları ile alınması, hem de mümkün mertebe halklaştırma tabirlerinin taslak halinde yapılması lazımdır. (Mesela multipare bir defada çok yavru doğuran hayvan demektir. Tabir *multipar* olarak alınmalı, çok-yavrulayan diye de halklaştırma karşılığı konmalıdır).

Tarihi-tabiide tasnif tabirleri (*nomanclature*) çok defa nevi, cins, aile, kabile gibi zümrelerin en mâruf nebat veya hayvanı ismiyle teşkil edilir; bu esas bütün milletlerde kabul olunmuştur, bizde dahi değiştirilmemelidir, tasnife esas tutulan nebat veya hayvan ismi türkçede yoksa beynelmilel ismiyle alınmalıdır (campanulacées — çan çiçeğimsiler; cameliées — kamelyalar; clavariées — clavar mantarımsılar, gibi).

3— *Nominalisme* misali *naturalisme* gibidir: *nom* mukabili *isim,* hattâ *nominal* mukabili bazı ilimlerde *ismî* kullanıldığı halde bir felsefe mezhebi olarak *nominalisme* in karşılığı olarak vaktiyle arapçadan uydurulmuş olan *suriye* tâbiri bugün lisanın malı sayılamaz. Bu tamamiyle ihtısasa taalluk eden ve halklaştırılması mümkün olmayan bir tâbirdir. Onu beynelmilel lafzı ve mûtad şekliyle (*nominalizm*) olarak almak lazımdır; bu mezhebin mensuplarından olana verilen *nominalist* ismi de öyledir.

4— *Noumène* misali geçen misallerden ayrılır. Bu Eflatunun grekçe bir tâbirinin kopyası olarak Kant tarafından almancaya *noumenon* suretinde alınmış kelimenin fransızca şeklidir.

Bu derece hususiliği olan bu tâbiri beynelmilel lafzı ile almak zaruridir. Alırken ya sonunu, diğer tâbirlerde yaptığımız gibi, keseceğiz, yahut sonuna da dokunmayacağız. Diğer taraftan da fransızca şekil kelimeyi aslından uzaklaştırdığından Alman imlasını tercihe luzum vardır. O halde, ya (noumen) veya Kantin transkripsiyonu ile (noumenon) şeklinde alınmalıdır.

Böyle bir tâbirin taslağı uydurulamıyacağı bir kere de mânasını tahdit eden iyzaha bakmakla anlaşılır:

"İdrâk olunmaz, sırf aklın objekti olan *realite;* his olunur *realite* ile karşılaştırılır; netice iytibariyle mutlak realite, kendiliğinden mevcut sey. Hristiyan felsefesindeki hissolunur âlem ile mânevi âlem karşılaşması sayesinde kuvvetlenen Eflatun felsefesi bayağı bilgiyi görünüş ve illuzyon ile bir tutar. Kant ın kendisi de *Prolegomena* sında bu ihtarı yapıyor. Bu sebeptendir ki *noumen* kelimesi Kant devrinden iytibaren ve kendi eserlerinde sırf kritik bir mânadan ontolojik bir mânaya geçmiştir..." İyzah böyle daha iki sütun yazı ile devam etmektedir. Her kes anlar ki bu kelimenin felsefe tarihinde tamamiyle hususi bir mevkii vardır. Buna *düşünülen, anlaşılan, akledilen* gibi bir taslak uydurulamaz; hattâ böyle bir tâbir gösterdiği mefhum hakkında en küçük bir fikir edinilmesine bile hizmet etmez.

4— *Noologie, S. noologiques* tâbirleri de böyle bir hususiliği haizdir. Mentre tarafından zihinlere ait tahlil ve tasnife, aralarındaki münasebetlerin tetkikine, ve zihinlerin bir birleri üzerindeki tesirin mutaleasına *noologie* isminin verilmesi teklif edilmiştir.

Sciences noologiques ise Ampère tarafından kullanılan ve kendisine mahsus bir tasnif tâbiridir. Bununla *Cosmologique* ilimlerle karşılaştırılmak üzere zihne taalluk eden ilimleri gösteriyordu.

Bu hususi tâbirlerin de, bizce mûtat şekilleriyle aynen alınması zaruridir: *nooloji, noolojik ilimler.*

5— *Objectif* misali bizi uzun bir tarihi olan bir tâbir ile temasa koyuyor. *Subjectif* ile karşılaştırılan bu tâbir bütün medeni lisanların mantıkında ve felsefesinde bulunur:

Al. objectiv, İn. objektive, İ. obbiectivo ve oggettivo, v. s.

Bu tâbirin " Descartes" a, "Spinoza", ya, "Claude Bernard" a, "Kant" a ve diğer meşhur filozoflara göre mânaları vardır. Tâ orta çağın skolastik âleminden başlayarak zamanımıza kadar gelen geçen bütün felsefe mezhepleri bu tâbiri kullanmış ve ona bir birlerinden farklı mânalar vermiştir. O felsefelerden tâbiri ayırmak muhaldır. Bizde Arap felsefesinden bazı eserlere geçen *afakî* tâbirini *Kant*ın veya *Descartes* in felsefenisde sarfetmek Arap ehramını suvare elbisesi diye kullanmak gibi bir garibedir. Fakat Arap filozoflarından birinin kitabını tercüme ederken de, orada rast geleceğimiz *afakî* tâbirini *objectif* ile değiştirmeye imkân yoktur.

Bu tâbire verilecek şekil düşünülmeye layıktır.

Bu kelime, kökü olan *objekt* (*objet*), karşılaştığı mefhuma ait *subjektif* ve *subjekt* (*sujet*) ve bunlarla alâkadar *objectivisme, subjectivisme* gibi diğer ilmî tâbirlerle beraber nazara alınmalıdır. Böyle olunca almanca şekiller fransızcalara tercih olunmalıdır, ancak *c* yerine *k* kullanılmalıdır (esasen Almanlar da çok yerde *c* yerine *k* kullanırlar: Caution-kaution, académie-akademie):

objekt, objektiv, objektivizm,
subjekt, subjektiv, subjektivizm, v. s.

Esasen bu kelimenin sün'i İdo lisanına göre de beynelmilel kökü *objektiv* diye tespit edilmiştir.

6— *Pedologie* misalinin diğer modern ilim isimlerinden bir farkı varsa o da *pe-* hecesinin ingilizcede *pai-* suretinde yazılmasıdır. Bizde *ai* diftongu *e* okunmadığından rumca aslındaki *ai* diftongunu muhafazaya lüzum yoktur.

Bu misal ile asli ses ve harf meselesine temas etmiş oluyoruz. Muhitin muhtelif sayılarında, hususiyle Köse Raif Paşa Oğlu Fuat Beyle geçen münakaşada "*hurufuasliye*" muhafazası şartının mevcut olmadığını ispat etmiştim. Yalnız bu mutlak beyanın bir iki mülahaza ile takyidine lüzum görüyorum:

1) Morfemlerin mânası tebarüz ettirilebilmek için asli şekillerinin muhafazası münasip olur. Mesela *induksyon, sintaks* gibi tâbirleri alacak olursak başmorfemlerdeki (in) hecesini bu şekilde muhafaza etmek ve (en) suretine değiştirmemek münasip olur, *renesans* da böyledir.

İsimlerden evel gelen müstakil (de) morfemi de "dö" şeklinde yazılmayıp olduğu gibi alınmalıdır. (*Kont de Mirabeau* gibi).

2) Bir kelimenin muhtelif lisanlardaki şekilleri mükayese olunduğu zaman müşterek vokal varsa onu fransız telaffuzuna göre değiştirmeyip olduğu gibi muhafaza etmek doğru olur (*deviz* gibi).

3) İsim, sıfat gibi şekilleri alınan bir fikrin işaretlerindeki bütün seslerin her şekilde bulundurulması bizim lisanın yapısına ve dehasına daha muvafık olur:

objekt, objektiv, objetivizm gibi.

* * *

İŞTE bu muhtasar iyzahlardan anlaşılacağı üzere, muayyen bâzı esasları tespit edecek selahiyettar bir heyet, ihtısas sahiplerinin tahrirî reyine de müracaat etmek suretiyle, altı aylık bir kesif çalışma sayesinde kültür lisanımızın ıstılahlarına en doğru sistemi verebilir. Ondan sonra da Gazi Ansiklopedisini hazırlamak işlerine geçilebilir.

"Oniki Ay Demeti" nden:

Teşrinievvel

Bir ümit gibi ufkun Nihayetinden gelen
Meltemlerin sesini hırçın rüzgârlar kesti
Hayatın her yerinde bir sarı nefes esti.

Kargaların damlardan bulutlara yükselen
Çığlıkları söndürdü günlerin kandilini:
Dallar sallayor ufka sararan mendilini.

Bulutların rengini dalgaların mor kalbi
Emiyor hırçınlaşan ruhunun emeliyle.
Gökte yıldızlar soldu son baharın eliyle.
Bir ölünün kapanan, sönen gözleri gibi.

VAHDET GÜLTEKİN

Şair Necmi Efendinin

Bahara Kasidesi

NAHİT SIRRI

HATİCE Gülfam hanım yavaşça kapıyı açtı, sessiz adımlarla odaya girdi. Kocasının, bir kaç gün evvel sadaret makamına gelen Mehmet Paşa için yazacak olduğu uzun kasideyi yarılayıp yarılamamış olduğunu anlamak isteyordu. Odaya girince, zaif ve esmer yüzü hiddetten kıpkırmızı kesildi. Şair Necmi efendi divitiyle kalemi bir tarafa brakmış, kâğıtlar elinden yere düşmüş yeni sadra'zamı göklere çıkaracak beyitler düzeceğine uykuya dalıp gitmişti. Dişleri seyrelmeğe başlayan ağzından karışık sesler çıkıyor, başındaki takke yana sarkıyordu.

Sert bir el darbesiyle Hatice Gülfam hanım kocasının omuzunu sarstı. Necmi efendi hemen gözlerini açtı, ve karısını başının ucunda dikili görür görmez bir az çökük yanaklarına hafif bir pembelik geldi, âdeta gayrışuuri bir hareketle eli divite, kağıda, kaleme uzandı. Divitle kalem ta yanında, aynı yerde duruyordu. Lakin yere düşmüş olan kâğıtları hemen alamadı.

Hışımla eğilerek Hatice Gülfam hanım kağıtları topladı ve kocasına bunları vermeden evvel ne kadar yazmış ve neler yazmış olduğunu bilmek istedi: yaprakların hepsi de bembeyazdı ve ancak bir tanesinde yalnız yedi beyit vardı. Henüz vezirin ismi bile yazılmamıştı. Daha girizgâhlarda dolaşılıyordu!

— İkindî vakti olmak üzeredir. Öğleden beri bu odadasın. Bu sedirde sana ilham değil, uyku geliyor! Saat başına tek beyitmi yazdın? Bu gidişle sadra'zam azl edilinceye kadar belki kasidenin yarısına varırsın!

Uzun boylu, uzun güzlü, uzun boyunlu, otuz beşlik kırklık bir kadındı. Uzun hotozu ve dört peşli uzun entarisiyle büsbütün uzun görünüyordu.

İlk ateşleri beliren bu harpten, Necmi efendi bir latife içinde çıkmak istedi:

— Ne olmak ihtimali mevcut? Biz de isimleri değiştirerek kasidemizi yeni vezire takdim ederiz!

Hatice Gülfam hanım istihkar eden bir eda ile omuzlarını silkti:

— Acep şimdi hoş söylediğinemi kailsin? Evde yatak ve yorgandan gayrı bir şey kalmayıncamı meydana eser çıkaracaksın? İsmin zaten unutulup gitmiş. Bir şey yazıp takdim edebilsen bile Paşanın methiyene ehemmiyet ve kiymet vereceği meşkûk! Hiç olmazsa elinde bir san'atın olsaydı, çarşıda dükkân aç derdim. Bari manavlık gibi bir iş tutsan. Kazasker Harputi zade Mehmet Hayrullah efendi kerimesi Hatice Gülfamın kaderinde karpuzcu haremi olmak da yazılmışsa, Rabbimin takdirine ne denebilir?

Necmi efendinin yarısı ağarmış yuvarlak ve kumral bir sakalla çevrili beyaz yüzünde kedere ve yorgunluğa benzer bir hal vardı. Zevcesi yüz bininci defa olarak asaletini iylan ettikten sonra ta'rif edilemez bir istihzanın zehirlerini saçan renksiz ve ince dudaklarını bükerek (karpuzcu haremi olmak da yazılmışsa!) deye ilave ederken, göz kapaklarını yorgun yorgun indirip kaldırdı. Sonra eline, yazmağa başladığı kâğıdı aldı, usulü veçhile ikiye bükerek kalemini divite batırdı. Ağır ağır, müteredddit gibi, kâğıt kalemin üzerinde cızırdamağa başladı.

Hatiçe Gülfam hanım bir kere daha omuzlarını silkti:

— Gayret et, belki de muvaffak bir eser vucuda getirebilirsin. Eskiden ne kolay, ne güzel yazardın! Yazık, sende şairlik artık iflas etti.

Necmi efendi sükût ediyor, fakat elindeki kağıdın titremesi kendisini kaplayan asabiyetin derecesini anlatıyordu.

Hatice Gülfam sade kaleminin yine durmuş olduğuna dikkat etti, ve kocasında şairlik namına artık hiç bir şey kalmamış olduğu hakkındaki kanaati bir az daha kuvvetlendi. Ancak, şimdi güzel bir eser vucuda getirmese de Necmi efendinin eskiden kazanmış olduğu bir nam ve şöhret vardı, ve bu nam ve şöhretle yeni vezirin huzurunda ne kadar eğilse, ne kadar aşağılara inse o kadar fazla ihsan göreceği muhakkaktı.

— Efendi, Paşayı göklere çıkarmağı unutma. Kendisi gibi bir veziri asırların görmediğini, bilmediğini bir kaç kere söyle!

— Olur, Gülfam, olur. Yedi kat yerin dibine geçmeğe layık olan bu herifi göklere çıkarırım.

Bıçak gibi keskin bir nazarla kocasına bakan kadın cevap vermeğe, mukabele etmeğe tenezzül etmedi, ve daha fazla kalırsa pek ağır bir söz söylemekten korkarak odadan ayrıldı.

*
* *

MUHTEŞEM ve giranbaha kürkünün içinde sadra'zam Mehmet Paşanın ihtiyar ve alil vucudu âdeta heybetli görünüyordu. Hint şallarının en nefisleriyle yapılmış yastıklara dayanmış, Necmi efendinin tebrik kasidesini ağır ağır okudu. Bu mutaleadan memnun kalmışa pek de benzemeyordu. Necmi efendi kapının tam ucunda ince bir şilteye diz çöküp oturmuştu.

Kasideyi bitirdikten sonra, sadra'zam Paşa başını kaldırarak huzurunda diz çöküp iltifat ve ihsanını bekleyen şaire baktı. Onu, adı duyulmuş bir şairdir deyerek huzurunda oturtmuş olduğuna canı sıkılmıştı. Okuduğu bu uzun şiirden Paşa hiç de hoşlanmamıştı. Mazide iştirâk ettiği harplere ait senaları kâfi bulmamış, İskender den iytibaren hiç bir büyük cihangir ve kahramana benzetilmeyişine hiddetlenmişti. Halbuki, genç Osman yirmisine daha hattâ yaklaşmamışken bir harbe iştirâk ettiği için, Nef'i onun şüphesiz kınından da çıkarmamış olduğu kılıcını göklere asmasını söylemişti-

Açık bırakılmış pencerelerin kafeslerinden bahar ona çok taze kokularını ve rüzgârlarını gönderiyor.

Miskin, sadra'zamlığının pek uzun sürmesine dua etmeği bile unutmuştu, mülk ve millet için bir saadet ve îkbal devri açacağına iymanını bile pek kat'i bir lisanla söylemeyordu. Esasen de kim bilir niçin çok gecikmiş olan bu tebrikiye, devrin bütün şairleri tarafından takdim edilmiş şiirlerin hepsinden gevşek, hepsinden hararetsizdi. Cümlesinden zaifti. Eserden bahs etmeğe tenezzül etmeyen Mehmet Paşa, Necmi efendinin son beyitlere doğru ve karısının israrlarına mağlûp olarak zikr ettiği bir nokta hakkında mağrur bir eda ile sordu:

— Haremin Mehmet Hayrullah efendi kerimesimidir?

— Evet, Paşam.

Mehmet Paşa gençliğinde Hayrullah efendiden çok lutuf görmüş ve Hatice Gülfam ın ta'limatı mucibince bu vaziyet kasideye tamamiyle aksine yazılmış, yâni Hayrullah efendi, koca bir kazasker, henüz hiç bir şey olmadığı tarihte Mehmet Paşanın lutufdidesi, bendesi olmuştu.

Kısa bir sükûttan sonra Paşa dedi ki:

— Zemanı-şebabımda kendisini tanımıştım. Alim ve fazıl bir zat idi.

Ve sonra, bu kadar iltifatın tamamen kâfi olduğuna kani', pencereden bahçenin tarhlarına bakmak için başını çevirirken, tezyif edici bir sesle dedi ki:

— Kâhya efendiye var!

Sadra'zamın çukura kaçmış lakin parlak gözleri eğilip etek öpen şairin yüzüne bakmadı. Eli etek öpmesini men'e tenezzül etmedi, gözleri Necmi efendiye baksa bile onun gûya ki şeffaf olan mevcudiyetini delip geçecekti!

Odadan çıktığı vakîtte, Necmi biran kâhyanın yanına gitmemeği düşündü. Fakat heyhat ki eve artık sefalet girmişti. Ve bahusus ki bu evde Hatice Gülfam vardı. Onun sitemleri, istihzaları, zehirden sözleri vardı.

Kâhyanın huzuruna çıkmak için de Necmi efendi yarım saat bekledi. Ve yüz çeşit insan arasında zelil beklerken, acı acı düşünüyordu.

"— Medih değil hicv etmiş bile olsak, bir kere isimleri kalemimizden döküldüğü için, ancak bunun için isimlerini gelecek asırların tanıdığı ve tanıyacağı gafiller! Ebediyeti sayemizde kazandıkları halde bize lutf ettiklerini zann eden küstahlar!" deye düşünüyordu.

Kâhya efendi köse sakallı ve kaşı, gözü, ağzı, burnu mütemadiyen oynayan bir adamdı.

— Caize için, değilmi? deye sordu.

Ve cevap beklemeksizin, yanında duran müteaddit al ipek keseler arasında en ufaklardan birini arayıp bularak Necmi efendiye uzattı.

Onun gözleri bile Necmiye bakmayor, onu görmeyordu...

*
* *

KAZASKER Hayrullah Efendi kızlarını da oğulları gibi okutmağa dikkat ve iytina göstermiş ve damatlarının mevki' ve servetlerine değil şahsi değerlerine ehemmiyet vermiş, böyle eyi okuttuğu bu kızlarından birini de devrinin müstait genç şairlerinden Necmi efendiye vermişti. O zamandan beri bu istiydat büsbütün inkişaf etmiş, Necmi devrin en büyük ve ma'ruf şairlerinden biri olmuştu. Fakat onun bir kusuru, layık olduğu bütün hürmet ve iytibarı görmesine mani' olan büyük bir kusuru vardı. Necmi efendi dalkavukluk edemeyor, haremden dışarı çıkmak istemeyen Padışahı Allahın devlet ve millete bir inayeti şeklinde gösteremeyor, saray kadınlarına rüşvetler yedirip büyük mansıplara geçen ve ortalığı zulme boğarak mal toplamaktan başka bir şey düşünmeyen erkânın ehliyet ve hizmetlerini göklere çıkaramayordu. Rus veya Nemçe ordularına karşı mağlubiyetten mağlubiyete düşen intizamsız yeniçeri ordularının inhizamlarını birer galebe suretinde tasvir edemeyor, gittikçe artan bir zulm altında ezilen memleketi saadete gark olmuş bir ölke şeklinde iylan edemeyordu. Ve böyle yapanların, daima kendisine tercih edildiklerini, lutuflara gark edildiklerini, gittikçe kendi fevkinde makamlara geçirildiklerini gördükçe, artık bir şey yazamaz olmuştu. Yavaş yavaş, kendi kendisi için, kendi zevkî, kendi hazzı için yazdıklarını da beğenmez yırtar olmuş, hattâ üç seneden beri hiç bir şey yazmamıştı. Ellerinde kalan son kırıntıları da satarak yaşamışlardı.

Fakat, hâlâ babasının istikamet illeti yüzünden kendilerine hiç bir servet bıraknamış olduğuna hiddetlenen Hatice Gülfam isyan etmiş, çünkü bir kaç parça maldan sonra sıranın bir kaç parça elmasına gelmiş bulunduğunu anlamıştı.

— Koca bir kazasker kızıyım, bir düğüne, bir da'vete gidersem küpesiz yüzüksüzmü gideyim? deye bağırmıştı.

Tam bu esnada sadarette bir tebeddül olmuş, bu makama Hatice Gülfam ın babasından vaktiyle çok lutuf gören bu Mehmet Paşa gelmişti. Bunun üzerine, kocasını bir tebrik kasidesi yazmağa kadın mecbur etmiş, damatlığını yazmasını da kat'i olarak istemişti. Necmi sadra'zam konağından dönünce karısını kapının önünde buldu.

— Paşayı gördünmü? Verdiği ihsan nedir?

Hiç bir şey söylemeksizin, şair koynundan küçük para torbasını çıkarıp uzattı. Hatice Gülfam içindekini hemen boşaltıp saydı ve saydıktan sonra:

— En müptedi bir şaire de bu kadar verilir! deye homurdandı.

Düşman bir nazarla başını kaldırmış, ilk defa olarak kocasının yüzüne bakıyordu. Ve onun tepeden tırnağa kadar sırsıklam olduğunu o zaman gördü. Pek de üşümüş olacaktı ki, rengi bembeyaz olmuştu, zangır zangır titreyor, çeneleri birbirine vuruyordu.

Filvakî', Necmi efendi Paşa konağından surların yakınındaki evine kadar müthiş bir yağmur altında gelmiş, yağmur iliklerine kadar işlemişti.

*
* *

PAŞA konağından dönerken yağmura tutulduğu o günden beri, Necmi efendi ateşler içinde yanıyor, üç gün yataktan kalkabilirse beş gün kalkamayor, günden güne kuvvetten düşüyordu. Aldığı caizeden de pek az bir şey kalmıştı. Kendine bir az geldiği zamanlarda da Hatice Gülfam başına dikiliyor, (Yeni bir şey yazsana! Yeni bir şey hazırlasana!) deye tazyik ve iz'ac ediyordu.

Şair: — Pek halsizim, hanım! Beni biraz ruhat brak!

dedikçe de:

— Sana pehlivanlık et deyenmi var ki halsizlikten, kuvvetsizlikten şikâyet edersin! Sende şairiyet iflas etti!

deye kinayeleri, acı sözleri brakmayordu.

Devrin sadra'zamını, Mehmet Paşayı meth etmenin ne kadar güç, ne kadar ağır bir iş olduğunu takdir etmeyordu. O Mehmet paşa ki, enderunda uşaklıktan yetişmiş, bulunduğu vilayetlerde zulmiyle ve irtikâbiyle her kese el'aman dedirtmiş, o Mehmet Paşa ki bir kaç cenge kumandan giderek her seferinde düşman önünden kaçmış ve nihayet bu zulümler sayesinde biriktirdiği servetlerden bir kısmını saraya rüşvet vererek Veziria'zam olmuştu. Onu meth etmek, onun yüksek meziyetlerinden bahs etmek Necmi efendiye güç, pek güç geliyordu. İstikbalde tarih bu vezirin bütün seyyiatını teşhir eder, ona hırsız, ona alçak damgası yapıştırırken, elinde o hırsızı ve alçağı göklere çıkaran kasideleriyle Necmi efendinin hali ne olacaktı? Bunun için, karısının bin türlü ısrar ve ibramına rağmen bir türlü yeni bir kaside yazamayor, buna bir türlü razı olamayordu.

Nispeten eyi olduğu bir gün, komşudan dönen Hatice Gülfam kendisine dedi ki:

— Bir haftadan fazlaya yetecek akçamız kalmadı. Hazırlayacağın şeyi bu müddet içinde mutlaka bitirmelisin. Hem yine taliin varmış. Mükemmel bir fırsat zuhur etti.

Sordu:

— Nedir? Yoksa Abdülkadir Hulusi Paşa azl edilip yerine namuslu bir adammı nasb edilmiş?

Gülfam bu yarı latife suale cevap vermağe tenezzül etmeden devam etti:

— Sadra'zam Paşa Emirgân da bir yalı yaptırıyormuş. Dünyadan haberimiz yok ki! Bu yalı bitmek üzere imiş. Mayıs iptidalarında Paşa orada büyük bir ziyafet verecek, sabahlara kadar âlemler olacakmış. Bu yalı münasebetiyle bir kaside yazarsın!

Necmi efendinin tebrik kasidesini ağır ağır okudu.

Zincirlerinin şangırtısını duyan bir zindan mahkûmu gibi, Necmi efendi başını salladı. Çare yok, bunu yazacaktı. Yazmakla da bu zillet bitmeyecek, koynunda kaside sadaret konağına gidecek, küstah uşaklara yüz suyu dökerek bunu paşaya gönderecek, o uşakların kalın ve küstah kahkahalarını, adi sözlerini dinleyerek daha kim bilir kimler arasında kim bilir ne kadar zaman, kaç saat bekleyecekti!

Geçen seferki kasidesini lazım olduğu kadar medihkâr bulmayan Paşanın, bu yeni kasidesine cevap olarak hakareti kâfi görmesi de mümkündü...

*
* *

İSTANBUL seması henüz bulutlarla kaplı, rüzgârları soğuk ve keskindi. Fakat bilinmez nasıl bir şey baharın gelmiş olduğunu anlatıyor, keşf ettiriyordu. Rüzgârdamı, havadamı, ağaçların çıplak dallarındamı, topraktamı, her halde bir yerde ve her halde bir şey vardı ki, baharın gelmiş olduğunu ve birden bire meydana çıkarak eskimiş bir dünyaya sanki birinci baharın tazeliğini ve saflığını vereceğini anlatıyordu. Her tarafa süzülüp giren ve henüz hiç bir yerde belli olmayan ve göze görünmeyen bu bahar, kalbin bütün sevgi ile dolmuş olduğu halde bunu lisanın henüz kendi kendine bile ikrar etmediği o leziz tereddüt ve şüphe anları kadar güzel ve taze bir şeydi. Necmi efendi kaç gündür terk edemediği yatağının içinde bu sabah gözlerini açtığı zaman, âdeta tamamen eyileşmiş olduğunu hiss etti. Şiir yazmak arzusunu kendi kendine, hariçten hiç bir ihtar görmeden duydu. Zihninde garip bir açıklık, ruhunda taptaze bir heyecan ve ışık vardı. Ruhundaki bu taze heyecan pek çok üzüntüyü silip götürüyor, bu bahar kasidesi yazılırken düşünülmesi icab eden bütün hazin ve isyan ettirici mecburiyetleri hep unutturuyordu. Hatice Gülfam ın bedestanda bir yüzük satmış olmak mecburiyetinden doğan çatık suratı, mürtekip ve liyakatsiz bir sadra'zama uzun îkbal seneleri dilemek mecburiyeti, her sene baharının onu mülk ve milletin başında bir bela olarak bulmasına dua etmekteki günah, onun galiz zevkler için kurdurduğu Emirgân köşkünü Allahın cennetine benzetmek zarureti, bunların hepsi hatırından çıkmıştı. Necmi efendi ancak bir bahar kasidesi yazıyordu. İnsanların yalan söylemedikleri, hile

(Devamı 78 inci sahifede)

Halit Zıya Beyin

24 Saati....

Yazan: HİKMET FERİDUN

TANINMIŞ ediplerimiz, büyük muharrirlerimiz 24 saatlerini nasıl geçirirler?... Bu bana öteden beri merak olmuş bir mes'eledir... Nihayet merkımı halle karar verdim ve bizzat bu 24 saatleri kendilerinden tahkika başladım. İlk olarak MAVİ VE SİYAH müellifinin Yeşilköy deki köşkünün çıngırağını çaldım....

***

— Limonatanız ısınacak efendim, içsenize.. Sözlerimle sizi işgal eder de limonatanızı ısıtırsam pek mahzun olurum...

Halit Zıya Beyin kendisine has bir cümle teşkilatı var...

— Teşekkür ederim, Efendim.. Hem sizi tatlı tatlı dinleyorum...Hem de limonatamı içiyorum...

Halit Zıya Bey, çok sevdiği ne okuduğu kitapları arasında.

Koyu gölgeli çardağın altında, küçük bir bahçe masasının önünde karşılıklı oturuyoruz... Halit Zıya Beyin büyük sadık köpeği, dizlerinin dibine uzanmış... Arasıra bahçevan bize yaklaşıyor, Halit Zıya Beyden bir şeyler sorup gidiyor... Zaman zaman bahçenin bir köşesinden bir silah sesi işitiliyor, fakat ne Halit Zıya Bey, ne de ben telaş ediyoruz... Biliyoruz ki bu, tarla farelerini öldürmek için bahçevan tarafından toprağa gömülen otomatik tabancanın sesleridir...

***

HALİT Zıya Bey uzaktan geçen şehir postası treninin arkasından uzun uzun baktıktan sonra bana döndü, dalgın bir sesle:

— 24 saatim... 24 saatim... deye fısıldadı... Sonra buzlu limonatasından bir yudum alarak ilave etti:

— Her kes 24 saatlik hayatından bahs ederken sabahtan iytibaren anlatmaya başlar değilmi?... Ben size gece yarısından sonraki saatlerimi evvela anlatacağım...

Bir sükût devresi daha.. Sonra devam:

— 27 sene evvel büyük bir buhran, büyük bir felaket geçirdim... Bu büyük felaketten sonra, yâni 27 seneden beri her gece muntazaman saat iki ile üç arasında bir el omuzumdan sarsar, uyanırım... Pek büyük bir ihtiyatla yatağımdan kalkarım. Bâzan bir dakikada hemen yatak odasından dışarı fırlarım... Ya kütüphaneme veya oturma odasına inerim... Orada, ne kadar geri kalmış işlerim varsa hepsini tamamlarım: cevap verilmesi icab eden mektuplar, okunması ihmal edilmiş gazeteler, risaleler...

Benim bu saatlerde uyandığımı bildikleri için muhakkak birisi kalkmıştır... Bu fedakâr insanın pişirdiği kahveyi içerim... Sigaraya fazla rağbet gösteririm...

Bu uyanık kalma müddeti bâzan iki saat, fakat ekseriya üç saat kadar sürer.. Oturduğum pencere önünden yavaş yavaş karanlığa beyaz karıştığını, biraz sonra da ortalığın tamamiyle aydınlandığını seyr ederim... Bundan sonra yatarım.. Fakat yine uyuyamam... Bir müddet sonra dalarım. Yaz mevsiminde mutlaka saat yedi buçukta kalkarım. Hava müsait ise ilk yaptığım şey bahçeye inmektir. Bahçevan benden evvel davranmış, sabah işlerini hemen tamamiyle görmüştür. Nihayet gazetelerim gelir... Alır okurum... Esasen elimde, okunma-

sına başlanmış 2-3 kitap da vardır. Bunlar ekseriya muhtelif mevzu'lara dairdir.

Baktım.. Masanın üstünde iki şık cilt duruyor... Halit Zıya Bey devam etti:

— Bu kitaplardan birinden yorulduğum zaman ötekine başlarım... Ara sıra kalkar, bahçede unutulmuş bir işi yaparım.. Gerek öğleden evvel ve gerek öğleden sonra komşularımdan, dostlarımdan gelenler olur... İadei ziyaret etmek pek basit bir kadei-nezaket iken ekseriyet üzere bu vazifeyi ihmal ederim... Fakat beni sevenler bunu aff ederler...

Halit Zıya Bey birdenbire telaşla ilave etti:

— Amaaan... Tavuklarımı unutmayalım...Arasıra onlara gider, kendileriyle uzun uzun konuşurum... Gelin, onları size prezante edeyim...

Kumları çıtırdata çıtırdata tarhıların arasından ilerledik... Gayet büyük bir kümesin önünde durduk. MAVİ VE SİYAH müellifi bir kapı açtı... Ve gülerek:

— Bakın şimdi onlarla nasıl konuşacağım, dedi, geh, geh. geh... Görüyormusunuz, nasıl koştular? Bakın goruldanıyorlar.. Şu kırmızı horoz bana muahaze ile bakıyor:

— Hani bize yem verecektin... demek isteyor.

Hakîkaten tavuklar üstada bakıp goruldanıyorlardı.. Âdeta konuşma...

Halit Zıya Bey devam etti:

— Bahçede sıkıldıkça eve girerim... Başlıca uğradığım yer kütüphanemdir.. Evin her tarafını yoklarım. Mutfaktan çamaşırlığa, kilerden odunluğa kadar her yere göz atarım. Nihayet yine gelir, bahçemdeki sandalyeye yığılırım..

— Beyefendi... Niçin böyle münzevi yaşayorsunuz?. Hiç şehrin, şehir hayatının daussılasını çekmezmisiniz?.

Mavi ve Siyah müellifi çiçeklerinin arasında ...

Tren yoluna, şehre doğru uzanan raylara baktı:

— İstanbul a haftada iki, nihayet üç kere inerim... İşlerimden kurtulabildiğim zamanları Beyoğlunu bir baştan bir başa kadar yürümekle veya beğeneceğim bir film varsa her hangi bir sinemaya gitmekle geçiririm.... Fakat sizi te'min ederim ki İstanbul a mümkün olduğu kadar geç trenle iner ve mümkün olduğu kadar erken trenle köye avdet eder, ayağımı köyün toprağına basınca geniş bir nefes alırım...

Bahsimiz gittikçe hususileşiyordu. Aklıma geldi, sordum:

— Yemekle başınız hoşmudur?.

— Pek eyi olan işteham son senelerde beni perhizkârlığa mecbur etti. Günde yalnız bir defa her kes gibi yemek yerim ... Sabahleyin bir fincan sütlü kahve içerim. Öğleyin yemek yerim. Akşam yemeği mu'tadım değildir.. Pek mecbur olursam bir bardak limonata veya şerbetle bir parça gevrek veya kek yerim.. Akşam saat sekizde bir parça beyaz peynir, biraz reçel, biraz havyar, tereyağı... Sevdiğim yemekler: hamur işleri... baklava, börek... Uşaklılıktan kalma bir inhimâk olacak...

Ne münasebet düştü, şimdi hatırlayamayorum. Halit Zıya Beye sevdiği renkleri sordum. Cevap verdi:

— Toz pembe, açık eflatun... Havai mavi... ve bunların tamamen zıddı olarak siyah...

Saate baktım.. Tren vaktine tam dört dakîka vardı.. Romancının kendi eliyle bana kopardığı çiçekleri aldım.. Kâğıdımı kalemimi topladım.

YENİ STADYUMLAR VE OLİMPİYATLAR

İlk Olimpiyatlar 1896 da neden Atina da tertib edildi?

SELİM SIRRI

MİYLATTAN 776 sene evvel Yunan kralı İphitos tarafından te'sis edilen Olimpiyat oyunları âdeta dini bir bayram gibi Olemp şehrinin stadyumunda her dört senede bir tertib edilirdi. Bu büyük bayram dolayısiyle bütün yunan beldeleri arasındaki nifak bertaraf olur ve oyunların imtidad ettiği müddet bütün muhasamata nihayet verilirdi. Her belde en zeki, en dirayetli, en kavi gençlerini Olemp e sevk eder, fikri ve bedeni kudretlerini karşılaştırırlardı.

Bu musabakalarda istihdaf edilen gaye, bir şeyi mümkün olduğu kadar mükemmel yapmaktı. Hepsi de aynı ırka mensup olan Elenos lar arasında musabakalar pek dostane cereyan eder, gençler arasında istirkap fikri bulunmazdı. Mağluplar seyircilerle birlikte galipleri alkışlardı. Elde edilen muvaffakîyetlerin en büyük mükâfatı nihayet bir defne dalından yapılmış taçtan ibaretti. Tabii seyircilerden para filan alınmazdı. Musabakaya girenler yarıştıkları kimseleri rakîp bilmezlerdi. Yarışan, güleşen, disk atan gençlerin birinci düşüncesi bu idmanlar sayesinde sıhhat ve güzellik elde etmekti. O sebeple musabakalara iştirâk edenler hem bedenen mütenasip, hem de sıhhatta kimselerdi. Musabakaların sonunda galip gelen Site gençleri ile mağlup olan gençler son günü tertib edilen büyük şenliklerde ebedi dostluk için yeminler ederlerdi. Böyle halis emellerle kurulmuş olan Olimpiyatlar bozulmadan tam on iki asır payıdar olmuş ve miyladın 394 üncü senesi Kral Teodos un bir iradesi ile oyunlar lağv edilmiş, ikinci Teodos ise Olemp deki beden ma'betlerini yaktırmış, ondan sonra vuku' bulan zelzeleler de bu tahribatı tamamlamıştır. Olemp de, Olimpiyatlar da tarihin sahifelerine gömülmüş kalmıştır. O kadar ki bizzat Yunanlılar bile vaktiyle Olemp de ecdatlarının asırlarca beden terbiyesi ile uğraştıklarını unutmuşlardır.

1890 da yâni bundan kırk sene evvel İngilterede, Amerikada, Fransada spor merakı gençleri sarmış ve atletik kulüpler, futbol, tenis, boks, eskrim, atıcılık, yüzücülük kulüpleri teşekkül etmeğe başlamıştı. Bu kulüpler arasında beynelmilel maçlar da tertib ediliyordu, mesela 1894 senesi 3 Şubatında Paris in (Racing) kulübünün Futbol ekipi (Oxford) darülfununu futbolcuları ile maç yapmak üzre İngiltere ye gidiyor. Bu beynelmilel temaslar sayesinde muhtelif memleketlere mensup gençler arasında bir dostluk rabıtası meydana gelebileceğini ve bu sayede cihanın daimi bir sulha kavuşacağını tahmin eden Baron de Coubertin-ki o tarihte Spor atletikler ittihadı reisi bulunuyordu — Sorbonne da 25 Teşrinisani 1892 de toplanan kongrede spor musabakalarının beynelmilel musabakalarını her dört senede bir dünyanın muhtelif şehirlerinde tertib etmeyi ve tıpkı vaktiyle Yunanlıların Olemp de tertib ettikleri Olimpiyatlar gibi mussbakalar yapmayı düşündüğünü ve bu musabakaların cihan sulhuna medar olacağını da söyleyerek Olimpiyatları yeniden diriltmeye muvaffak olmuştur.

Ancak bu muazzam teşebbüsü kuvveden fiyle çıkarmak için Coubertin ma'nen maddeten harikulade fedakârlıklarda bulunmuştur. Sorbonne kongresinde verdiği mutukta demiştir ki: «Mademki Olimpiyatlar kadim Yunanistanda yapılıyordu, ben de o milletin mazisine hörmeten bu beynelmilel Olimpiyatların birincisini Atina da yapmak ve bu suretle layemut bir mazisi olan Yunanistana karşı merbutiyetimi izhar etmek isterim.» Bu arzusunun kuvveden fiyle çıkması için Yunanlılara mes'elenin azamet ve ehemmiyetini anlatmak lazım geldiği gibi Olimpiyatların 20 nci asırda beynelmilel olmasının luzumuna da onları îkna'

etmek îktiza ediyordu. Coubertin Atina ya gitti, o devirde veliaht olan prens Konstantin le görüştü, başvekil Tricoupis ve bir çok meb'uslara beynelmilel Olimpiyat oyunlarının Atina da başlamasanının dünyaca yapacağı te'siri iyzah etti. Hiç birinden sadra şifa bir cevap alamadı, veliaht Atina da yapılmasına taraftar görünüyor, yalnız bir Stad yapmak için 250000 fransız lirasını nereden bulmalı diyor, Tricoupis ise Yunanistanda küçük bir cimnastik cemiyeti varsa da, tenis, futbol, eskrim, boks gibi sporların amatörleri bulunmadığından Atina da yapılacak beynelmilel bir musabakada yunan gençlerinin ecnebi milletler arasında hiç bir mevcudiyet gösteremeyeceği ve bu halden bütün milletin mahçup bir vaziyete düşeceği endişesiyle, ilk olimpiyatların Paris 1900 sergisinde tes'id edilmesini daha muvafık buluyordu. Meşhur Politis o devirde Atina da Parnasse cemiyeti-edebiyesinin riyasetinde bulunuyordu, kendisi Baron de Coubertin e müracaat ederek ihdas edeceği beynelmilel Olimpiyatlara dair Darülfünunda bir konferans vermesini rica etti. Atina nın bütün münevverleri bu konferansı dinledikten sonra harekete geldiler. 1896 da Olimpiyatların Atina da yapılması kararlaştı ve Stadyumun inşası için iane defterleri açtılar, Olimpiyat pulları bastılar. 1895 senesi Şubatında açılan iane defterine bir ay zarfında 130,000 drahmi verdiler. İstanbul un zengin rumları da bu ianeye iştirâk etti, ez cümle M. Schilizi 10,000 drahmi yolladı. Bu sırada İskenderiye de ticaretle iştigal eden meşhur Averof da bir milyon drahmi iane verdiğini bildirince Stadyuma derhal başlandı. Bundan iki bin sene evvel Perikles devrinde mevcut iken asırların harab ettiği Stadyumun bulunduğu mahalde yine kâmilen mermerden kat'ı-nakıs şeklinde Stad vucuda getirildi.

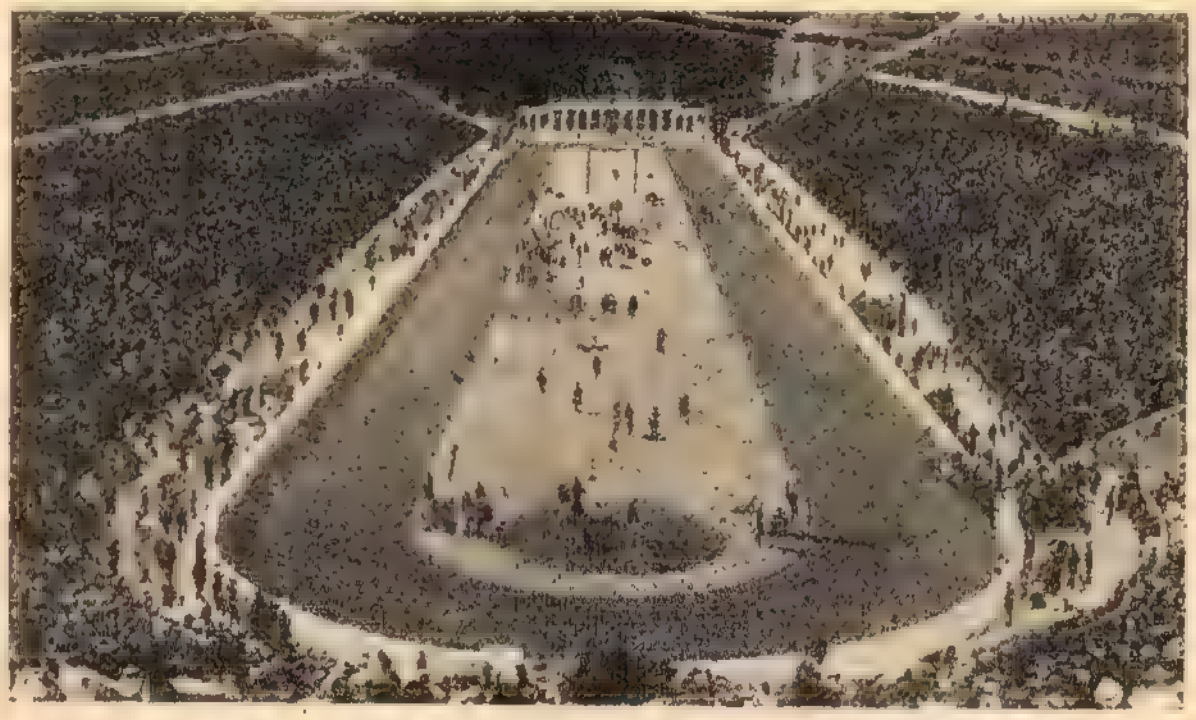

Atina Stadyumu

1796 da birinci beynelmilel Olimpiyat musabakaları İngiltere, Sırbistan kralları ve muhtelif milletlere mensup yirmi otuz bin kişilik bir seyirci kütlesi huzurunda yapıldı, atletler musabaka yaptı, pehlivanlar güreşti, sporcular bütün maharetlerini gösterdiler, bittabi' Yunanlılar hiç bir mevcudiyet gösteremediler. Yalnız Baron de Coubertin in başardığı bu iş bütün milletin gözlerini kamaştırdı, musabakalar biter bitmez gazeteler aldı yürüdü, Olimpiyatlar yunanlılara bir ecdat mirası olduğu halde Baron de Coubertin kim oluyormuş, ne salahiyetle Olimpiyat işlerine karışıyormuş, bu milli müesseseyi nasıl beynelmilel bir hale koymağa cür'et ediyormuş. Şimdiden sonraki Olimpiyatlar yalnız Atina da yapılabilirmiş ve bütün dünya her dört senede bir Atina da toplanmalı imiş, miş, miş, miş.

BU kîymetli eseri meydana getiren Coubertin e bütün millet müteşekkir olacak yere bütün Atina ateş püskürüyor, gazeteler Coubertin i tel'in ediyordu. Garibi şu ki o devrin zimamdarları, 1896 Olimpiyatlarına iştirâk etmiş olan devletlere ayrı, ayrı teşekkür mektupları gönderdiği halde Baron de Coubertin e bir kelime yazmayı bile çok görmüşler ve milliyetperver bir gazete: «Baron de Coubertin Yunanistan ın tarihi mücevheratını aşırmak isteyen bir hırsızdır.» deyecek kadar ileri gitmiştir. Atina komitesi her iki senede bir Olimpiyatların Atina Stadında yapılmasına karar vermiş ve iki sene sonra acı bir tecrübe ile bu işten vaz geçmiştir. O tarihten iytibaren 1900 de beynelmilel Olimpiyatlar Paris de, 1904 de Sen Lui de, 1908 de Londra da, 1912 de Stokholm da, 1916 da Berlin de (umumi harp dolayisiyle yapılmadı), 1920 de Anvers de, 1924 de Paris de, 1928 de Amsterdam da yapılmış, 1932 de de Beynelmilel Olimpiyat komitesinin kararı ile Los Angeles de yapılması takarrür etmiştir.

Kooperatifçiliğe dair yeni eserler:

Kooperatif - Üç Konferans

Müellifi: DR. CEVDET NASUHİ

1912-1913 tarihine kadar Türkiyede yalnız ecnebilere ait bir iki istihlâk kooperatifi vardı. Fakat köylülerin mecburi iştirakiyle te'sis edilen ve Zıraat Bankasını doğuran Memleket Sandıkları, Menafi' Sandıkları Mithat Paşa nın himmetiyle 1863 den beri mevcuttur.

İstihlâk kooperatifleri, Türklere mahsus olmak üzere, ilk defa olarak 1913 de, İstanbul da, Başmuharririmizin rehberliği ile açılmış ve istihlâk kooperatifleri hakkında ilk kitap da o tarihte yine onun tarafından yazılmıştır.

İttihat ve Terakkînin kooperatifçiliği tahakkümü altına alması ve me'murlaştırması bu hareketi tamamiyle durdurmuştur. Nihayet Cumhuriyetimizin feyziyle bu hareket yeniden canlanmış bulunuyor.

İkinci canlanış hareketi en ziyade kendisini 1928 de gösteriyor. Bu tarihten sonra, sıra ile, birkaç eser de intişar etmiştir. Bunlar arasında Zıraat Bankası İdare Hey'eti a'zalarından Dr. Cevdet Nasuhi beyin 1929 da intişar eden Kooperatif isimli kitabı büyük bir kîymeti haizdir. (Aynı müellifin Üç Konferans namiyle diğer bir risalesi daha çıkmıştır).

Kooperatifde bu nam altındaki şirketlerin, bir çok nevi'leri (Müstehliklerin kooperatifleri, Müstahsılların kooperatifi, çiftçi müstahsılların kooperatifi; zırai kredi) ta'rif ve tafsil edilmiştir. Bilhassa Türkiyede kooperatifçilik bahsi gerek hukûmetin himaye ve idaresi altında bulunan Zıraat Bankasının tarihini ve gerek 1913 den beri memlekette inkişaf eden her türlü kooperatif hareketlerinin hulâsasını veriyor ki, bu toplu ma'lûmatı kaşka hiç bir eserde bulmak mümkün değildir.

Dr. Cevdet Nasuhi bey kooperatifçilik vasıtasiyle memlekette büyük bir îktisadi inkişafın doğduğunu görmek isteyen bir milletsevendir. Charles Gide in kooperasyona atf ettiği 12 fazileti de propagandasının esası olarak kabul etmiştir. Kooperatifçiliğin içtimai esaslarından ayrılmamasını daima tavsiye etmekle beraber kooperatiflere iştirâk edecek sermayenin faiz almasını da tavsiye ediyor. Bu esasın tabii, murabaha vasıtası olarak kullanılmasına Cevdet Nasuhi Bey de muarızdır, ancak şirketlerin inkişafına hizmet edecek sermayeye luzum gördüğü için cüz'i bir faizi tervic edenler meyanına giriyor. Şu kadar ki paralarına faiz arayanların cüz'i faizle kanaat edemeyeceği şüphesizdir, faiz işleriyle alâkası olmayanların ise faizciliğe alıştırılması büyük bir ma'nevi zarar olur.

Dr. Cevdet Nasuhi beyin kitabından memleketimizde istihlâk kooperatifçiliğinin bir türlü inkişafa müsait bir zemin bulamadığını anlayoruz.

Cevdet Nasuhi beyin Ankara Me'murlar Kooperatifi münasebetiyle bu muvaffakîyetsizlik hakkında ve ona karşı düşündükleri çareleri nakl ediyoruz:

TÜRKİYENİN büyük müstehlik şehirleri için istihlâk kooperasyonu çok mühim bir îktisat ve geçinme da'vasıdır. Fakat Ankara için bu ehemmiyet çok daha büyüktür. Yiyip içtiğimiz şeylerin asıl müstahsillerinin elinden çıkarkenki fiatlariyle değil, hattâ İstanbul daki perakende satış fiatlariyle Ankara nın perakende satış fiatlarını bile mukayese ettiğimizde akıllara durgunluk gelecek kadar mühim bir fark vardır. Vakıa, hayat pahalılığı umumiyetle çok girişik ve bir çok îktisatça amillerin bir arada te'sir yapmasından ileri gelme bir mes'eledir. Fakat, bâzı ameli vaziyetlere sadece göz gezdirmek bile hakîkatı mümkün mertebe kavramak için kâfidir. Mesela bu meyanda nakliyatın ve hususiyle şimendifer nakliyatının pahalılığından bahs edilmektedir. Devlet demir yolları idaresinin verdiği ma'lûmata göre vaziyet şudur: Afyon dan Ankara ya ton başına (1174) kuruş ve bu hesapla kilo başına (50) para, Adana dan Ankara ya beher ton için (2876) kuruş ve bir kilo için

(Devamı 76 nci sahifede)

Fot. Bruckmann *MUHİT in İlavesi*

SONBAHARDA MEHTAP

Hayat Büyük Bir Seyyahata Benzer

Kendisini ehemmiyetsiz add eden, fakat bahtiyarlık dediğimiz şeyden nasibedar olmuş ve ondan bir çok şeyler öğrenmiş olduğunu söyleyen Arthur F. Killick in tercümei-hali, çok dikkate değer bir hayat numunesidir.

Tercüme eden: AHMET CEMİL

BEN basit, kendi bildiğine giden bir insanım. 12 yaşımda iken, yaşamak hakkında hiç bir fikrim olmadan hayata atıldım. Tecrübe ve hatalardan ders alma usulünü tuttum.

Hayatta para yerine bahtiyarlığı ölçü yaptım ve böylece yaşamağa koyuldum.

Bir çok defalar yanlış yoldan gittiğime dair ihtarlara ma'ruz kaldım. Fakat bütün bunlara rağmen yolumda devam etmek cesaretini kayb etmedim.

Para ölçüsü ile ölçüldüğüme göre, benim düşkün, tamamiyle mahv olmuş ümitsiz ve sefil olmaklığım iycab eder. Çünkü cebimde yalnız bir lira var, ve eğer rakkamlarımda aldanmayorsam bankada da 350 lira 40 kuruş ihtiyat param bulunuyor. Geçen ayın borç senetleri bunları yutmaya fazlasiyle kâfi.

Masamın üstünde duran istatistikler, 50 yaşını geçen adamların ancak 5000 de birinin mali vaziyetini kurtarabileceğini gösteriyor. Ben 16 Kânunusani 1880 de doğduğuma göre, bu müflis vaziyetten kurtulabilmem için ancak 5000 de bir şansım var demektir.

Fakat hayatta ölçü bahtiyarlık olduğu nazariyesine göre topu atmaktan çok uzağım. Ben şimdiye kadar tanıdığım bütün zenginlerden daha zenginim. Çünkü milyonlar yapmak külfet ve mihnetlerine katlanmadan, milyonlar değerinde bahtiyarlığa sahip oldum.

Hiç bir üzüntüm yoktur. Bir oğlum, karım, hoş bir aile yuvam var. Kendi kendim için ümitsizleneceğime, üzüleceğime, her gece Allaha, bana verdiği niymet ve huzur için dua ederim.

Kazancım ne çoktur ne de az. Yaptığım işler üzerinden yüzde hesabiyle aldığım komisyonlarla geçiniyorum. İşim ilanlarda kullanılacak fikirler bulmak ve satmaktan ibarettir.

Vaktim hemen hemen tamamiyle benimdir. Hiç bir saatle mukayyet değilim, ne de bütün gün bir masada oturmağa mecburum.

İşimin vaktinde yetişmesi şartiyle, yapılması zamanının ehemmiyeti yoktur.

Balığa, ava, baloya Cumartesi ve Pazar günleri öğleyden sonraları müstesna olmak şartiyle, golf oynamağa gitmek için vakît bulabilirim.

İşim çok eğlencelidir, sevimlidir. Yapabildiğim veya yapmak istediğim derecede kâr brakır. Maksadıma uygun olan bu meşgale benim için ideal bir iştir.

New Nork da, Lockport da doğduğum zaman, nerede, ne vakît doğacağım hakkında re'yim alınmamıştı. Ne de ebeveynimin renklerini, dinlerini ve milliyetlerini şeçmekte ihtiyarım vardı. Bu hal bana, benim doğum tesadüfüne brakılmış olduğumu gösteriyor ve bana başkalarına karşı mütaassıp olmaya hak vermeyor. Ben, renk, cins ve ırk gözetmeksizin bütün diğerleri gibi Allahın bir kuluyum.

Her vakît, Amerika yı dolduran 120 Milyon insandan bir tanesi olduğumu düşünürüm. 50 seneden fazla yol üstüne, ayak altına düşmemek taliine mazhar oldum ve daha çiğnenmedim. Dünyada niçin bulunduğuma, ne yapmam lazım geldiğine, ne vakît burasını terk edeceğime ve ondan sonra nereye gideceğime, ne olacağıma dair hiç bir fikrim yoktur. Ekser vakîtlerimi eyi geçirdim. Ve bundan sonra da eyi zamanlar geçireceğimi ümid ediyorum. Yaşamadan hiç bir vakît korkmadım. Ölüm zamanım geldiği vakît korkaklık göstermeğe de niyetim yok.

HAYAT benim için asla, hall olunacak bir mu'amma ve bir mes'ele, yahut boğuşulacak bir muharebe halini almamıştır. O benim için her zaman yaşanacak ve zevk duyulacak bir şey olmuştur. Ben yaşadım ve zevk duydum. Gerçi güllerle karışmış dikenlerim olmadı değil, fakat ben her diken için en az bir gül buldum. Altı yaşımda iken ebeveymin "Missouri" de Kansas şehrine nakl ettiler. Ben orada büyüdüm, yetiştim ve hayatımın büyük bir kısmını orada geçirdim. 12 yaşımda iken babamın işi bozuldu. Ona yardım etmek için mektebi terk etmeğe mecbur oldum. Ve o zamandan beri de çalışıyorum.

39 senedir, ya tamamiyle veya kısmen bir ila üç ailenin geçinmesini te'min ediyorum. Bunu yapabilmek benim başlıca eğlencem ve gayemdir.

Mektepte edindiğim ma'lûmattan hatırladığım şeyler içinde çok kîymetli bir ders vardır. Bu benim bahtiyarlığıma amil olmuştur.

Bir gün, arkadaşlarımla dershaneye girmek için sıraya sokuluyordum. İsmini çoktan unuttuğum bir muallim benim ceketsiz olduğumun farkına vardı. Yukarı kat pencerelerinden ismimi bağırarak, sıradan çıkmamı emr etti. Eve gidip, bir ceket giymemi ve ceketsiz mektebe gelmememi söyledi. Ben fena halde utandım. Fakat mektebe ceketsiz gelmemin sebebi ceketimin olmamasından ileri geldiğini annem mektepte söylediği vakît daha çok utandım.

Bu muallimin düşüncesizliği bana düşünceli olmayı, hayatı başkalarının gözü ile de görmemi öğretti.

Bir lokantaya gitsem kendimi garsonun yerine koyarım. Onun hayatında ne gibi bir te'sir ve benim hayatımda ne gibi bir dönüm noktasının bugünkü mevkî'lerimizi hazırladığını düşünürüm.

Siyahi olan kapıcı ne histedir? Acaba ben siyah o beyaz olsaydık: eğer o zili çaldığı vakît ben zile koşsaydım bana karşı nasıl muamelede bulunacaktı?

Ahlâk kaidelerini tatbîk etmeyi, tavsiye etmekten daha kolay buldum. Ve tatbik ettim. Bu benim için de başkaları için de hayatı kolaylaştırmıştır. Her iki tarafın daha bahtiyar olduğuna kaniim, çünkü kendimin daha bahtiyar olduğumu hiss ediyorum.

İsmini hiç unutmayacağım muallimlerimden Miss Eva Scinmous, babam beni mektepten almağa karar verdiği zaman ona gitmiş ve beni mektepte brakması için yalvarmıştı.

Fakat o zamanlar işin doğrusundan ziyade dolarlara ehemmiyet verilmekte idi, ve istîkbalim babamın düşünüşlerine göre tanzim edildi.

Günün büyük bir kısmını ticarethanelerden ticarethanelere dolaşmak ve iş istemekle geçiriyordum.

En nihayet bir telgraf kumpanyasında müvezzi'lik bulabildim. Müvezziin vazifesi gayet basitti, benimki ise hepsinden basitti. İşim telgraf ücretlerinden 80 kuruş topladığım vakît kumpanyaya vermekti. Bir müvezzi' olmak dolayısiyle yine vaktim kendimin demekti. Bu kadar genç yaşımda bile beni, bahtiyar olmak para sahibi olmaktan ziyade alâkadar ediyordu.

16 yaşımda artık telgraf muhabere me'muru olacak derecede telgrafçılığı öğrenmiştim.

Arthur F. Killick in çehresi, neş'e ve inşirahı aks ettiren bir ayna gibidir.

MÜVEZZİ'LİĞİM zamanında işime alışıncaya ve onu kavrayıncaya kadar bir koyun gibi sürüyü ta'kîb etmiştim. Telgrafçı olduktan sonra da çok eyi bilinen koyun hareketini yaptım. En çok neş'eli olan bir grupa iltihak ettim ve gitgide borca girdim. Ne kadar borca battığımı ve bundan nasıl çıktığımı bilmeyorum. Fakat çıktım. Borçlarımı ödedikten sonra seyyahate karar verdim. Diğer bir genç telgrafçı ile devri-âlem seyyahatına çıkmaya karar verdik.

Seyahatımıza — Garba doğru yürüyüş — ismini verdik. Fakat bu dünya turu Denver şehrinde nihayet buldu.

Arkadaşımın neden memleketine dönmek istediğini bilmeyorum. Fakat beni bir kız durdurdu — Kansaslı bir kız—o hâlâ Kansas dadır ve benim karımdır. Dünyada diğer şeylerden biraz daha fazla onu görmek arzusunu hiss ediyordum. O da ailesinin nafakasını te'mine çalışıyordu. Evlenmek isteyorduk, fakat hem kendimizi hem de yardım ettiğimiz ailelerimizi beslemenin nasıl kabil olacacığını bir türlü kestiremedik. 8 sene basiretle ve îktisada riayetle yaşadıktan sonra ne olursa olsun evlenmeğe karar verdik. Evlendikten 8 ay sonra telgrafçılar birliğinin grevine iştirâk ettim ve işten çıktım.

İşsizdim, evlendim, yeni bir ev almıştım, annem ve karımın annesi yardımıma mühtaçtı. Zann edersem bütün bunlar cesaret kırıcı görünür; fakat hayır...

Ben telgrafçılığı brakmağı senelerden beri isteyordum. Fakat kendimde kâfi derecede cesaret bulamayordum. Grev bunu bana hazırladı. Vaktiyle bir iki gazetede hikâye yazmıştım. Bundan dolayı gazete muhabiri olmayı düşündüm. Grevden bir kaç gün sonra "Kansas City Star" gazetesinin baş muharririne müracaat ettim. İş-

siz olduğumu ve sebebini anlattım. Ertesi sabah 17.50 dolar haftalıkla işe başlayabileceğimi söyledi.

Bana Jefferson şehri meclisinin müzakeratını ta'kîb etmek vazifesi verildi. Eski Medison oteli, politikacıların, kâselislerin karargâhı idi. Bunlar kaynaşan halk ile bir kalabalık teşkil ediyorlardı. Fısıldaşıyorlar, konuşuyorlar, birbirlerine dirsek vuruyorlar ve yekdiğerlerinin ayaklarını çiğneyorlardı.

Otelin salonundan geçerken bir plak üzerine yazılmış şu nasihat gözüme ilişti: "Kendi işlerinden başka şeyle meşgul olmayanların hayatta muvaffak olmalarının sebebi, rakîplerinin az olmasındandır." Bu kısa cümleyi, bana verilen nasihatların en kîymetlisi olarak telakkî ederim.

En az 21 sene beni; diğerlerinin nesi var, bunu nasıl elde etmiş, ne yapacak deye araştırmak üzüntüsünden kurtardı. Bu da dolayısiyle bana istediğimi yapmak için vakît kazandırdı, kendi hayatımdan zevk almama müsaade etti, benliğimden hırsı ve kıskançlığı bertaraf etti ve bana bir sürü düşman yerine sayısız dost te'min etti.

Gazetedeki işime ilaveten Müvezzi' Freek namı altında ve müvezzi'liğim zamanında geçirmiş olduğum tecrübelere müstenit olan bir hikâye serisi yazdım. Daha sonraları "Freek" Fatty Lewis e tahavvül etti. Mr ve Mrs Fatty Lewis namı altında bir seri yazdım. Burada geçinmeye ancak kâfi gelecek kazancı olan bir ailenin hayatını tasvir ettim.

BÜTÜN bunlara rağmen ne kendimin ne de ailemin ihtiyaçlarına kâfi gelecek mîktarda kazanamayordum. Bana fazla kazanç getirecek başka bir iş bulman lazımdı. Burada da tali' bana bir daha yar oldu.

Bir bilardo ve oyun topları ticaretnanesinin sahibi yeni bir şu'be açmak isteyor ve bu şu'beyi idare edecek birini arayordu. Bana ticaretten üçte bir hissesini aylıklarımdan ödenmek suretiyle verdi ve beni ortak yaptı.

Böylece çok sevdiğim ve en ziyade bahtiyarlık duyduğum işimi terk ettim ve me'murluktan çıkarak *patron* oldum.

O vakte kadar patronların yaptığı yegâne şeyin, işçilerin yaptığını israf etmekten ibaret olduğunu tahayyül ederdim. Patron olarak işe başlar başlamaz bu hayalim hemen dağıldı.

İşçi olduğum zaman her zaman serbest vaktim vardı. Fakat patron olduktan sonra her sabah saat 8 den gece yarılarına kadar çalışıyordum, işim tıpkı bir gölge gibi nereye gidersem beni ta'kîb ediyor, benimle beraber her tarafa sokuluyordu. Her zamankinden daha fazla para kazanmakla beraber bahtiyar olmaktan çok uzaktım. 5 sene sonra ticarethanedeki hissemi satmak fırsatı düşünce ticaret hayatına ebediyen veda' ettim.

Ne yapmak istediğimi düşünmeğe vakît kalmadan, fırsat ufukta belirdi. Arkadaşlarımdan çok zengin fabrikatörlerden biri Amerika müttehit hukûmetleri a'yan a'zalığına namzetliğini koymuştu. Ben de onun şahsi propagandasını yapacaktım.

O vakte kadar, milyonerler hakkında müphem bir fikrim vardı. Milyonerleri lüks kucağında gark olmuş, gönlünün her arzusuna malik ve haylazlıktan çalışmağa vakti olmayan bir adam deye tasavvur ederdim. Fakat sonra, milyonerlerin benim kadar haylazlık etmeğe vakîtleri olmayacak derecede işle meşgul olduklarını anladım. Onlar benim yaşadığım âlemden daha dar ve küçük bir âlem içinde yaşayorlardı.

Ben her zeman arzu ettiğim yere gitmekte, arzu ettiğimi yapmakta, istediğimi söylemekte ve istediğim kimselerle düşüp kalkmakta serbesttim. Milyoner her vakît bastığı yere dikkat etmek mecburiyetindedir. Söylediği sözleri nerede, kime söylenmesi lazım geleceği hakkında fevkelade durendiş bulunmak mecburiyetindedir.

Günleri bir tren ta'rifesi gibi programa tabi'dir. Hiç bitmeyen ve arkası gelmeyen bir sürü müzakereler, konferanslar ve işe taallûk eden mülakatlar ile doludur.

Günlerce, haftalarca ve bâzan aylarca sonra nerede bulunacağını ve ne yapacığını tespit etmiştir.

Benim için ise, her gün yeni bir şeydir. Sabahları evden çıktığım zaman daima büyük bir sergüzeştin vukuunu beklerim.

Milyoner arkadaşım ile beş sene beraber kaldım.

Kazancımın çok olduğu bir işten ziyade, kazanabildiğimi sarf etmeğe vaktim olacak bir iş bulmağı daha çok arzu ediyordum. Reklamcılıkta ve ilancılıktaki tecrübelerime istinaden, daha evelce yanında çalıştığım bir reklam kumpanyasının müdürüne müracaat ettim, ve çalışmak istediğimi söyledim. Bana maaş veremeyeceğini, yüzde hesabiyle komisyonla çalışabileceğimi söylediği vakît belki de cesaretimin kırılacağını zann etmişti. Halbuki bu cevap benim şimdiye kadar işittiğim en eyi bir müjde idi. İşte nihayet idealim olan işi bulmuştum. Bu vazifeye başlayalı 12 sene oluyor ve ben hâlâ burada çalışmaktayım.

HAYATA bir koyun gibi atıldım ve sürüyü ta'kîb ettim. Bir çok seneler sürüklendikten sonra, tecrübe ile şunu keşf ettim: Sürü benim gibi koyunlardan müteşekkil bir kütledir. Benim önümde giden koyun, kendi önünde giden koyunu ta'kîb etmektedir, ve bütün ön safa kadar olan koyunlar kösemenlik etmeyor, fakat arkalarında bulunan koyunlar tarafından itiliyorlar. Önümde giden koyunun gayesinin benim gayemden aykırı olduğunu anlayınca, sürüden ayrılmağa ve nereye istersem oraya gitmeğe, ne istersem onu yapmağa karar verdim.

Hayatı gözümde canlandırdığım vakît bütün renkleriyle, boyalariyle, fırçalariyle hayalhanemde kendi âlemimi görürüm.

Gördüğüm ve göreceğim hayat tabloları kendimin resm ettiğim ve edeceğim levhalar olacaktır.

Hayat bana karşı çok müşfik ve müsaadekâr davrandı. *Büyük bir seyyahata benzeyen hayatı güzel bir tenezzüh halinde geçirmekteyim ve eminim ki seyyahat biletimin son yaprağını koparmağa gelen* **kondüktör** *beni yine güler yüzle bulacaktır.*

NARSİS İLE EKO

Yazan: YUSUF İSMAİL

BU güzel efsaneye şöyle başlamak isteyorum:

«Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden
«Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak
«Ve bir zaman bakacaksınse maya ağlayarak.
«Sular karardı yüzün perde perde solmakta
«Kızıl havaları seyr et ki akşam olmakta....

Bir parça daha okurmusun, dedim. Güldü. Sen ne kadar güzelsin canan...

«Eğilmiş arza kadar muttasıl kanar güller
«Durur dallarda alev gibi kanlı bülbüller
«Sularını yandı, neden tunca benzeyor mermer.
«Bu bir lisanı-hafidir ki ruha dolmakta
«Kızıl havaları seyr et ki akşam olmakta (*)

O bana baktı. Ben ona bakamadım. Ufuklar ne güzel dedim. O, ufukları seyr ederken ben ona doya doya baktım.

Bu sesler göktenmi geliyor. Bu sesler denizdenmi geliyor.. Bu sesler kayalardanmı, bağrımızdanmı fışkırıyor. Müphem, ma'nasız, fakat en ince ahenklerle kıvranan sesler...

Aks eden sesler... Siz kimsiniz, neredesiniz?

***

BİR gün, Olimp dağının zeytin ve defne ormanları içinde, yolunu kayb etmiş gibi, onüç ondört yaşlarında yaramaz, haşarı bir erkek çocuk, Eros, dolaşıyordu. Çıplak ve güzel vucudunun omuz başlarında geniş ve latif güvercin kanatları vardı. Omuzuna çapraslama bir ok torbasi takmıştı ve sağ elinde bir yay tutuyordu. Güzeldi. Bir kara elmas gibi parıldayan gözlerinde merhametsiz bir ışık vardı.

Olemp dağının defne ve zeytin ormanları içinde yer yer pınarlar kaynayordu. Bu pınarların içinden serin bir nefes gibi tüten su perileri, el ele tutunmuşlar, su şırıltısından bir türkü söyleyerek ağaçların etrafında dönüyorlardı.. Ve yer yer serpilmiş kır çiçeklerinin perileri, incecik kanatlarını çırparak, pınarların, derelerin üstüne, çiçek kokularından örülmüş bir gölge çekiyorlardı.

Eros bu perilerden birisini zehirli oklariyle vurmak istedi. Periler onu görüp kaçıştılar. Yalnız içlerinden bir tanesi, Eko, ki en güzelleriydi, bir yasemin kadar narin, kokulu ve beyaz idi, kaçamadı. O sırada oradan çoban Narsis geçiyordu. Eko Narsis i gördü ve sevdi.

Eros, dudaklarında muzaffer bir tebessüm ve gözlerinde merhametsiz bir ışık ile, Eko yu ta kalbinin üstünden yaraladığını gördü ve oradan uzaklaştı.

Çoban Narsis, şimdiye kadar hiç bir erkeğin nail olamadığı bir güzellikteydi. Fakat, sevmek nedir, bilmeyordu.

Eko, Eros un zehirli oku ile kalbinde açılan yaranın verdiği ilham ile, Narsis e en ateşin gönül acılarını okudu.

Sisli ve donuk bir sabah, ki defne ağaçları kehribar içindeki dalları andırıyordu, Narsis ağır ağır yürürken, yeni açmış bir sarmaşık çiçeğinin borusu içinden duman gibi süzülen Eko ona, bir yusufçuğun ağzından, ne kadar güzel olduğunu söyledi.

Bir başka sabah... Bir akşam... Ve bir

(*) Ahmet Haşim.-Piyale

başka akşam... Akşamlar, sabahlar, her an, her lahza; tüten kokularına sarılan Eko, Narsis in ayakları altına bağrını seriyordu. Fakat genç ve güzel çoban, sevmek nedir bilmeyen genç ve güzel Narsis, çıplak ayaklariyle ormanların dar keçi yollarında döşenmiş olan yaprak ve dal ve yosun tabakasını çiğnerken, Eko nun ateşin gönlünü ayakları altına aldığından bihaberdi.

Narsis in güneşten yanmış güzel göğsünün içinde bir kalb olmadığını gören Eko bir mağaraya çekildi. Orada ağlamaya başladı. Vuslatın ve güzelliğin ilahesi olan Afroditi, Eko nun intikamını Narsis den almaya karar verdi. Narsis susadı. İncecik kumların arasından sızan billur bir pınarın üstüne eğildi. Suyun içinden kendi güzel yüzünü gördü ve suyun içindeki bu güzel yüze aşık oldu.

Narsis in ölümü

O zamana kadar çarpıntısız duran kalbi atmaya başladı. Kalbi acımaya başladı. Narsis in kalbi parçalandı ve güzel çoban, oraya, o pınarın başına uzandı, gözlerini, suyun içinde aks eden güzel yüzünden ayırmayarak, orada, o pınarın başında öldü.

Onun öldüğü yerde, derhal, o zamana kadar dünya yüzünde bulunmayan yepyeni bir çiçek bitti: NERGİS... Bu çiçeğin de ömrü, tıpkı güzel Narsis in ömrü gibi, bir nefeslik, bir çarpıntılık bir ömür oldu.

Bir yasemin kadar narin, kokulu ve beyaz Eko, bir yasemin gibi kuruyordu. Bir zaman geldi ki sade bir külçe kemik oldu. Fakat bu kemiklerde göz yaşları ile hazin bir inilti devam ediyordu. Ağlayan ve inleyen kemikler yavaş yavaş taşlaştı. Mağaranın taşları arasına karıştı. Fakat Eko nun göz yaşları ile hazin iniltisi daima, daima canlı olarak kaldı. Mağaraların dıvarları bugün bile, göz yaşlarına benzeyen bir nemle, bir ıslaklıkla kaplıdır ve mağaraların kapısından içeriye doğru seslendiğimiz zaman, Eko nun inleyen sesini duyarız. (1)

*
* *

BİZ yalnızdık. Fakat akşamın havası içinde, kokular ve sesler birbirini kucaklamış perişan perişan raks ediyordu, dönüyordu.

Bu sesler göktenmi geliyor. Bu sesler denizdenmi geliyor. Bu sesler kayalardanmı, bağrımızdanmı fışkırıyor. Müphem, ma'nasız, fakat en ince ahenklerle kıvranan sesler... Aks eden sesler... Aks eden sesler...Siz kimsiniz, neredesiniz ?

***

BU güzel efsaneyi şöyle bitirmek isteyorum: Ona:

— Sen ne güzelsin... dedim.

Haşin bir ceylan gibi ürktü. Fakat gözleri, bir Kurunu-Vusta içkisini andıran denizin yosun sathına, billuri bir aksle parlayan sathına saplandı. Kendi güzel yüzünü gördü. Uzaktan Eko inler gibi haykırdı:

— Sen ne güzelsin.

(1) Ovidius.

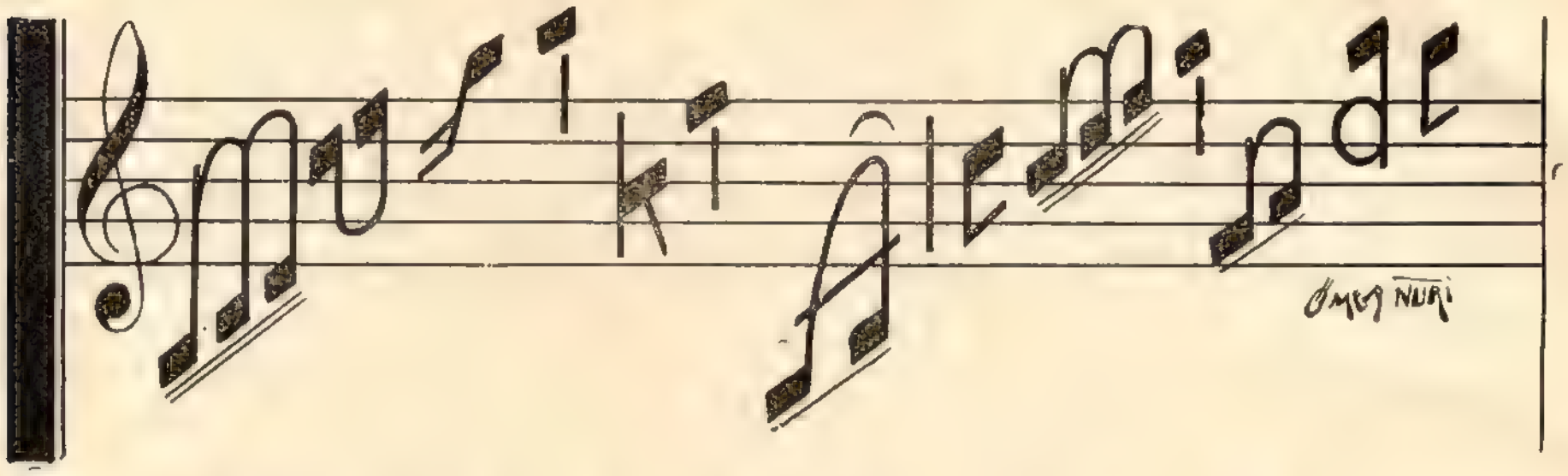

Offenbach

Yazan: MEB.

JACQUES Offenbach 21 Haziran 1819 da Kolonya şehrinde doğdu. — Bâzı biyografiar da bu tarihi: 20 temmuz 1822 olarak kayd ederler. — Jaques Offenbach ta küçük yaşta harikulade denecek bir musikî istiydadı gösterdi. Âdeta piyano çalmağı konuşmakla beraber öğrendi. Beş yaşında herkesin hoşuna gidebilecek bir tarzda keman çaldı, altısında da ilk romansını besteledi.

Çocuğun bu fıtri kabiliyeti kilise şefi olan babasının zekâ ve san'at kudreti ile de işlenilmiş bulunuyordu.

Mösyö Offenbach hiç yılmadan, yorulmadan oğlunun musikî terbiyesiyle meşgul oldu. Onun ders verişi bir vazife değil zevk ve mükâfat şeklini alırdı. Çocuğu musikî hususunda tamamen hür brakır, arzularına, heveslerine hiç engel olmazdı. Yalnız, yavrunun büyümesine mani' olur deye göğse dayanarak çalınan basoya müsaade etmezdi. Halbuki Jaques da bu yasak edilen şeye karşı büyük bir merak uyanmıştı.

Bir gün, babasının eline almadığı eski basolarından birini buldu. Boyundan büyük çalgıyı helecanlar içinde odasındaki geniş yüklerden birine sakladı. Ertesi gün M. Offenbach sokağa çıkınca hemen çalgının başına geçti. Kalın tellerin üzerinde yayı çekmeğe, koca sapında parmaklarını gezdirmeğe başladı ve altı haftanın içinde kendi kendine baso çalmağı öğrendi.

Jaques ın bu ma'rifetinden haberi olmayan M. Offenbach bir akşam oğlunu Haydn ın «quatuor» larından birinin çalınacağı bir dost evine götürdü.

Baso kısmını dineletecek olan misafir, tesadüfen gelmemiş bulundu. Tam, konseri başka bir akşama brakmağı düşünüyorlardı ki küçük Jacques:

— Babam izin verirse ben çalarım, deye atıldı.

M. Offenbach ın kaşları çatıldı:

— Şakanın sırası değil. Sen büyüklerin işine karışma.

— Vallahi çalarım baba... Bir kere müsaade edin de siz, görürsünüz....

M. Offenbach omuzlarını silkti. Güldü:

— Boyundan büyük işlere karışıyor... deye söylenerek öteki iki musikîşinasa döndü.

— Brakın da görelim. Ne çıkar... dediler.

M. Offenbach:

— Canım efendim, bir defa bile elini basoya sürmedi... İmkânnı var... Nasıl çalarmış.. deye iytirazlara başlarken Jaques yayı kaptı ve etrafındakileri şaşırtan bir soğuk kanlılıkla küçük bir prelüt çaldı.

Babası gözlerine, kulaklarına inanamayordu. Haydn ın quatüor unu da hiç falso yapmadan bitirince M. Offenbach oğlunu kucağına aldı, yüzünü gözünü öperek:

— Söyle bakalım... Kim sana ders gösterdi? deye sordu.

— Kimse göstermedi baba. Tavan arasında eski basonu bulmuştum. Sen sokağa çıktıkça çalışıyordum...

Bu harikulade vak'a aylarca ağızdan ağıza söylendi, anlatıldı, ve Jaques, henuz on yaşın da iken Kolonya şehrinin en meşhur siymalarından biri oldu.

***

JAQUES Offenbach 13 yaşına geldiği zaman memleketinin birinci sınıf san'atkârları arasında anılıyordu.

Pek haklı bir surette kazanılan bu şöhrete rağmen, babası onun musikî tahsiline bitmiş gözü ile bakmayordu.

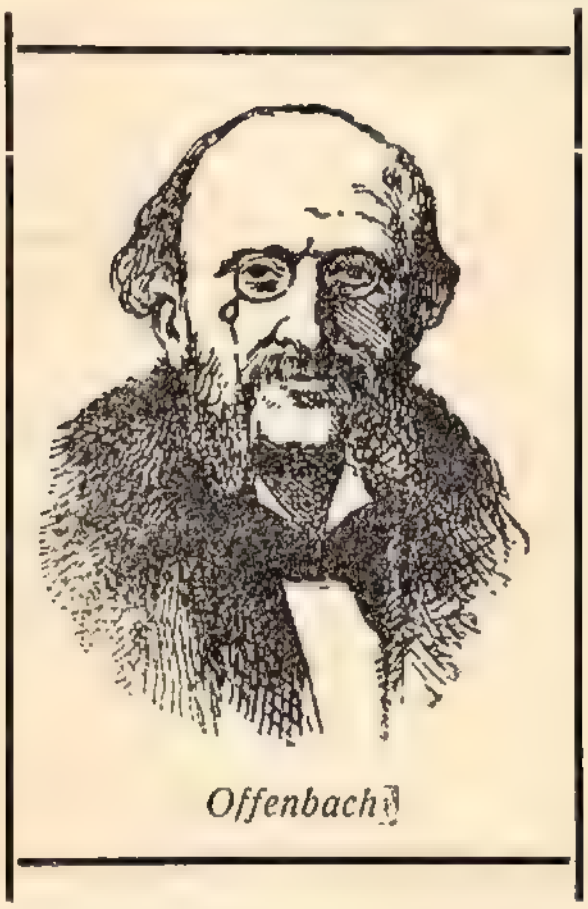

Offenbach

Bunun için de oğlunu, o zamanlar Paris konservatuvarı müdürü olan Chérubini ye hitaben yazılmış bir kaç kuvvetli tavsiye mektubu ile Fransaya yolladı.

M. Offenbach o zamanlar Paris konservatuvarına ecnebilerin hiç bir suretle kabul edilmediklerini bilmeyordu.

Jaques Offenbach, Paris e iner inmez doğru Chérubini ye gitti. Mektebin acı nizamnamesini öğrenince tabii çok müteessir oldu. Hiç ümidi kalmamış bir halde, tam oradan ayrılmak üzere iken küçük san'atkârın harikulade viyolonsel çaldığını tavsiye mektuplarında okuyan Chérubini ona çalması için son derece güç bir parça verdi.

Çocuk, bu hiç bilmediği parçayı derhal yanlışsız ve mükemmel bir tarzda çaldı. Chérubini bu kabiliyete hayran oldu ve küçük san'atkârı hararetle öperek:

— Bu işte nizamname filan dinlenilmez. Doğru nazıra koşuyorum... Görürsün bak, seni nasıl kabul ettireceğim. dedi.

İşte bu suretle Jaques Offenbach için nizamname haricine çıkıldı ve küçük san'atkâr 1833 den 1835 e kadar konservatuvarda kaldı.

Bir kaç zaman sonra müsabakada kazanarak viyolonselist olarak Opera komik e girdi. Çalgıdaki mahareti eşsiz denecek kadar harikulade olmakla beraber, genç san'atkârın musikî kabiliyetine uymayan çok alaycı bir tabiatı vardı.

Opera-komik orkestrasında Sélignan isminde kendisi gibi kudretli ve şakacı bir viyolonselist daha bulunuyordu.

Bu iki arkadaş, orkestra şefini deli edecek tuhaflıklara kalkışırlardı. En garip âdetlerinden biri de şu idi:

Beraberce çalacakları parçanın başına geçerler ve münavebe ile her biri ancak bir tek nota basarlardı.

Ancak oradan oraya eğilip, kayıp sıçramakla elde edilecek bu güç oyunun ne güldürücü vaziyetler doğurduğunu artık tasavvur edebilirsiniz.

Acele çalınacak yerlerde ikisi de zincirden boşanmış birer deliye benzerlerdi.

Opera-komikten çıkarılmaları mevzuu-bahs edildiği zaman harikulade kabiliyetleri ile daima yakayı kurtarıyorlardı. Yalnız aldıkları maaşın büyük bir kısmı ceza olarak kesilip duruyordu.

Bu gençlik deliliklerine rağmen Offenbach bir yandan bestelerine de çalışırdı.

Lafontaine in masalları üzerine yaptığı kolay ve neş'eli parçalar bir çok kışlar bütün zengin ve süslü salonları oyaladı durdu.

La cigale et la Fourmi, Maître Corbeau, Le Savetier et le Financier, Perette et le pot au lait, Le Rat de ville et le Rat des champs v.s. isimli eserler, bu ilk tecrübelerinin en sevilenleri oldu.

Bu küçük musikî parçaları pek çabuk moda haline girdi. Offenbach viyolonseldeki kudretini tanıtmak için bu rağbetten istifade etti.

O aralık verdiği konserlerde büyük muvaffakîyetler kazanan san'atkâr bu vesile ile de sair bestelerini dinletmek kolaylığını buldu.

Bu suretle Fransayı o vakte kadar alışık olmadığı neş'eli, hafif bir musikîye ısındırdı.

Bu güzel musikî toplantıları 1848 Şubat ihtilali ile bir müddet kesildi. Offenbach iki sene kadar Fransadan ayrıldı. En başlıca şehirlerinde konserler vererek Almanyayı baştan başa dolaştı. Oralarda kazandığı muvaffakîyetlere rağemen yine (ikinci vatanım) deye andığı Fransaya döndü ve Théatre Français nin orkestra şefliğini aldı. Bu tarihten ancak beş sene sonra ilk dramatik eserini dinletebildi.

Çünkü bütün sahne müdürleri Offenbach ın bestelerini redd ediyorlardı.

San'atkâr da, eserlerini temsil edebilmek için hususi bir tiyatro vucuda getirmek mecburiyetinde kaldı. 1855 haziranında «Bouffes Parisiens» ismini verdiği bir tiyatro açtı.

Yedi sene müdürlüğünü yaptığı bu tiyatroda 1855 den 1862 ye kadar umumiyet iytibariyle kısa olan pek çok piyeslerini tanıttı. Bir kaçını kayd ediyoruz:

Les deux aveugles, Ba-ta-clan, Tromb-Alcazar, La rose de Saint-Flour, Le Financier et le Savetier, Crock-Fer, Orphée aux Enfers (Bu eseri üçyüz defadan fazla oynandı) La chanson de Fortunio, la Demoiselle en loterie v. s.

Offenbach eyice şöhret kazandıktan sonra eserlerini yalnız bir tek tiyatroda oynatmakla kalmadı. Operada «Kelebek» adlı bir baleyi, Opera-komikte Barcouf u ve bir müddet sonra da 1867 de Robinson Crusoé yi, 1869 da Vert-Vert i temsil ettirdi.

Fakat bu muhtelif parçalar halkın zevkini o kadar okşamadı.

Offenbach 1873 senesi Eylülünde Téhâtre de la Gaîté nin müdiriyetini ele aldı ve orada bir çok eserlerini oynattı.

1875 senesinde işten çekildi ve ertesi yıl Amerikaya seyahat ederek 1877 de bu yolculuk hatıralarını «Notes d'un musicien en voyage» ismi altında neşr etti.

13 Ağustos 1861 da Légion d'honneur nişanını alan Offenbach saadet ve refahı eyice tatmış olarak 1884 de öldü.

KÖYÜM

Yaylının perdesini dişleyecek güveler;
Hayvanat bahçesinde dolaşacak develer;
Bir kağnı esneyecek müzenin dehlizinde.

Ve bir gün geçeceğiz yemyeşil Anadoldan,
Çamların gölgesine uzanan loş bir yoldan
Lastik tekerleklerin kadifeden izinde...

Bahçemin kum döşeli yollarında çıngırak,
Ayak sesleri gibi telaşlı dolaşarak
Kapayınca kapımı parmaklığın önünde.

Gölgelerle dolacak yolun iki kenarı;
Saracak bir buhurdan gibi ince dalları.
Bir ıhlamur kokusu henüz ağaran günde.

Önümde uzanacak bir yol ta köye kadar:
Ortada adımlarım, kenarda ıhlamurlar...
Dallardan süzülen gün üstümde dilim dilim.

Arkamda, parlayacak camları alev gibi,
Henüz kutudan çıkmış oyuncak bir ev gibi,
Çamların gölgesinde beyaz balkonlu evim.

Yanında kahvaltısı bakır sefer tasiyle,
Rıhtımda bir ihtiyar çizecek oltasiyle
Gümüş bir kemer gibi uzanan bir kanalı.

Açık kolları tunca yakın esmer bir tende,
Siyah fakat dağınık saçlı bir kız, dümende;
İki beygir çekecek yük dolu dir sandalı.

Artık yürüyeceğim köyün sokaklarından;
Bir bakkal dükkânında camekânı parlatan
Satıcı kız hafifçe bana gülümseyecek.

Elinde çantaşı, ter alnında drmla damla,
Geçecek köy hocası telaşlı bir selamla;
Bisikletli müvezzi' başiyle "yok" deyecek...

İçimi dolduracak ırmağın sesi gibi,
Açık pançorlariyle bir kuş kafesi gibi,
Bir katlı ve bembeyaz mektepten gelen şarkı.

Bir meltem geçmiş gibi dalların üzerinden.
Mehmetçiğe dikilen heykelin mermerinden
Uçuşan iki serçe uyandıracak parkı...

SABRİ ESAT

Üç Ve... Bir Daha

Rudyard Kipling den *Tercüme eden: AHMET KASDİ*

İZDİVAÇTAN sonra, büyük veya küçük, bir aksül'amel devresi gelir; eğer karı koca hayatlarının mütebakî kısmının kemali-huzur ile mecrasını ta'kîb etmesini isterlerse, ergeç gelen bu çetin devrede birbirleriyle anlaşmalıdırlar.

Cusack-Bremmil lerde bu aksül'amel, izdivaçlarının üçüncü senesinde patlak verdi. Tom Bremmil en eyi günlerinde bile sert ve hissiz duran bir adamdı; maamafi, bebeğin öldüğü ve Mrs. Bremmil in siyahlar giydiği, zaifladığı, dünya tersine dönmüş gibi ağlayıp sızladığı zamana kadar gayet eyi bir koca idi. İhtimal ki — ihtimal değil, muhakkak — Bremmil in de onu tesliye etmesi lazım geliyordu. Tesliye etmeye çalıştı, zann ederim; fakat o tesliye ettikçe, Mrs. Bremmil daha çok ağlayordu, ve, binnetice, o ağladıkça Bremmil in neş'esi kaçıyor, sıhhatı bozuluyordu. Hulâsa her ikisinin de bir ilaca ihtiyacı vardı. Ve ilacı aldılar. Bugün Mrs. Bremmil gülüyor, demek o vakît gülecek bir mevzu' bulamayordu.

Bu ilacı anlayorsunuz, değilmi; ufukta Mrs. Hauksbee göründü; onun, göründüğü yerlerde nifak ve ihtilaf saçması her vakîtki düzgün taliinin iycabı idi. Simla da ona *Fırtına martısı* ismini takmışlardı. Kendisini tanıdığımdan beri bu isme tam beş defa istihkak kazanmıştı. Bu, esmer, ince, oldukça zaif, daima en tatlı ma'nalarla bebekleri oynayan iri menekşe gözlü bir kadındı. Beş çaylarında onun isminin, mukaddes bir kadın ismi gibi, bütün kadınların ağzında hararetli bahslere mevzu' olduğunu anlayabilirsiniz. Zeki, cana yakın, parlak, ve o nevi'den kadınlarda görülmedik derecede cerbezeli idi. Fakat onun ruhunda bütün kötülüklerin ve fenalıkların şeytanları vardı. Maamafi, kendi cinsinden olanlar karşısında bile, her fırsatta asil ve hayırhah görünmenin yolunu bilirdi. Bu da, başka bir hikâye, ya...

Bebeğin ölümünden ve onu ta'kîb eden umumi teessürden sonra, Bremmil her vakît dışarıya çıkardı. Bir aralık, her nasılsa Mrs. Hauksbee nin fettan ağlarına takıldı. Kurnaz kadın meftunlarını saklamaktan hiç bir zevk duymazdı. Esasen onun zekâsını veya şeytanetini ispat edecek böyle maceralara ihtiyacı olduğu muhakkaktı. Yine kurnazlığı iycabı olarak Bremmil e, her kesin gözü önünde aşık oldu ve her kesin de bunu bilmemesine imkân kalmadı. Onunla beraber ata biniyor, onunla beraber geziyor, onunla beraber eğleniyor, onunla beraber barlara gidiyor, yemeklerini onunla beraber yiyordu. Mrs. Bremmil de evde ölen bebeğin boş karyolası üzerinde ağlamakla vakît geçiriyordu. Hiç bir şeyden zerre kadar şüphesi yoktu. Fakat onu seven kadınlardan bir kaçı şimdiye kadar acısını tatmadığı bu vaziyeti uzun uzadıya ona iyzah etmeyi bir vazife telakkî ettiler. Mrs. Bremmil müsterihane dinledi, ve insaniyetlerinden dolayı bu kadınlara teşekkür etti. O, Mrs. Hauksbee kadar kurnaz değildi ama hiç bir zaman aptal da değildi. Kimseden akıl öğrenmeye luzum görmedi, ve Bremmil e, işittiği şeylerin bir kelimesini bile söylemedi. Şunu da hatırdan çıkarmamalıdır ki kelimeler ve hıçkırıklar bir kocayı yola getirebilecek muvaffakîyet sebepleri değildir.

***

BREMMİL, son zamanlardaki mu'tadı hilafına, evde kalırsa karısına karşı her vakîtkinden daha mültefit ve hürmetkâr davranıyordu; gösterdiği bu hürmet, daha ziyade, vicdanında uyanmaya başlayan nedamet azabını teskin etmek için iltizam ettiği bir şefkat hissine benzeyordu. Çok geçmedi, bunda da muvaffak olamadığını gördü.

O gün Lord ve Lady Lytton un mükellef salon hizmetçilerinden biri bir da'vet kartı getirdi. Mister ve Mrs. Bremmil i 26 Temmuz saat 21,5 de tertib ettikleri suvareye da'vet ediyorlardı. Kartın sol köşesinde «dans edilecektir» cümlesi vardı. Mrs. Bremmil:

— Gidemem, dedi; Florrie nin ölümünden bu kadar az bir zaman sonra eğlence doğru olmaz... Fakat seni alıkoymak istemem, Bremmil.

Kadın ne söylediğini pek al'â biliyordu, ve Bremmil orada şöyle bir görünüp döneceğini kayd etti. Doğru söylememişti, ve Mrs. Bremmil bunu da biliyordu. Ve—kadınlardaki kehanet istiydadı erkeklerden çok fazladır — kocasının oraya ancak Mrs. Hauksbee ile birlikte gitmek arzusunda olduğunu keşf etti. Düşünmek için oturdu ve bu düşüncelerinin neticesi şu oldu ki, ölmüş bir çocuğun hatırasını, yaşayan bir kocanın hatırasından sonraya brakmalıdır. Planını ortaya attı ve muvaffakîyetle de tatbîk etti. O, kocasını, işte şimdi, tam ve hakîkî ma'nasiyle tanımıştı.

Bremmil, Karısının bu kadar şahane dans ettiğini zann etmezdi.

— Bremmil, dedi, ben 26 akşamı Longmore larda yemeğe gideceğim. Siz niçin kulüpte yemeğe gitmeyorsunuz?

Bu sual Bremmil i, kurtulmak ve Mrs. Hauksbee ile birlikte yemeğe gidebilmek için yeni bir ma'zeret iycadına mecbur etti ve bu ma'zeretini söylerken de, çok küçük ve suçlu bir mevkî'de kaldığını — zaten hakîkat da o, ya... — anlamadı değil...

Bremmil, atla gezinti yapmak için, saat beşte evden çıktı. Tahminen saat beş buçuğa doğru da, Mrs. Bremmil e, deri kutu içinde mükellef bir rob getirdiler. Bu, çok meşhur bir terzinin bir haftadır hazırlamaya uğraştığı işlemeli, son moda bir tuvaletti; küçük matem tuvaletiydi. Bütün teferruatını size ta'rif edemeyeceğim; fakat şu kadar söyleyeceğim ki bu, meşhur (Kraliçe) moda mecmuasının en parlak bir ibdaı idi... Yâni, şöyle bakınca gözü alan ve ağzı açık brakan harikulade bir şey... Yapacağı şeye o kadar cesareti yoktu; fakat büyük aynaya göz ucu ile bir bakınca, hayatında hiç bir zaman kendisini bu kadar güzel görmediğini anlayarak memnun oldu. O, uzun boylu kumral bir kadındı, ve istediği zaman — hiç şüphesiz — gönüllerde fırtınalar koparabilirdi.

LONGMORE larda yemeğini yedikten sonra, baloya — biraz geç — gitti ve orada Tom Bremmil i, Mrs. Hauksbee'nin kolunda gördü. Yüzünde kan dalgaları yayıldı, ve, kendisini dansa da'vet için etrafında toplanan adamlar arasında, parlak bir yıldız gibi doğdu. Boş braktığı üç danstan ma'da, karnesini tamamiyle doldurdu. Mrs. Hauksbee ile àncak bir defa göz göze geldiler, bu bakışları birbirine iylanı-harp, hàkîkî bir iylanı-harp tavrında idi; Mrs. Hauksbee mücadelenin gayrımüsavi şartlar altında cereyan edeceğini görerek ani bir korku ile titredi, zira Tom onu görünce luzumundan fazla heyecana kapılmıştı. Bu heyecanında haklı idi: karısını şimdiye kadar bu derece şayanı-arzu bir nefaset ve taravette görmüş değildi; yahut kim bilir, belki de farkında olmamıştı. O, kavalyeleri arasında muhteşem bir tavırla, kendi bulunduğu tarafa doğru gelirken, Tom iştiha ile dolan gözleriyle onu ta'kîb ediyordu. Ve onu seyr ettikçe, mukavemet edilmez bir sihrin te'siri altına girdiğini hiss ediyordu. Bu kadının, öğleyin yemeğinde ağlamaktan kızaran gözleriyle hatırladığı kadına benzediğine zor inanacak şüpheli bir vaziyette kalmıştı.

Mrs. Hauksbee onu alıkoymak için çok uğraştı; fakat Tom, iki danstan sonra, karısına iltihak etmek ve kendisinden bir dans rica etmek üzere, salonun öbür tarafına geçti. Karısı parlayan müstehzi gözleriyle:

— Çok geciktiğiniz için emrinizi iyfa edemeyeceğimden korkuyorum, Mister Bremmil, dedi.

O vakît beriki bir dilenci gibi ondan bir dans istirham etti; ve, büyük bir lutuf olmak üzere, beşinci vals va'dini aldı. Bereket versin ki, karnesinde beş numara serbest idi. Bu valsi beraber oynadılar, ve salonun etrafında hafif bir dedikodu mırıltısı dolaştı. Bremmil in, karısının dans bildiği hakkında şöylece bir fikri vardı, fakat onun bu kadar şahane dans ettiğini kat'iyen zann etmezdi. Bu vals bitince, diğer bir vals daha rica etti; evet rica etti, yoksa bir kocanın hakkı olan tarzda istemek değil... Mrs. Bremmil:

— Programınızı bana gösteriniz, dostum, dedi.

Programını, çaldığı şekerleri hocasına uzatan fena bir mektepli çocuk gibi, gösterdi. Bu kartın üstüne sayısız H harfleri, gökteki yıldızlar gibi, serpilmişti. Mrs. Bremmil bir şey demedi, ademi-tenezzül ifade eden bir tebessümle kalemini, her ikisinde de H harfi bulunan 7 ve 9 numaraları üzerinden geçirdi, ve kartın baş tarafına, yalnız kendisiyle kocasının kullandığı samimi bir isimcik yazdı. Sonra onu parmağiyle tehdid ederek güldü ve:

— Ah, budala, ah... dedi.

Bu sözü Mrs. Hauksbee işitti, ve artık mağlup olduğunu hiss etti. Bremmil 7 ve 9 numaraları minnetle kabul etti. 8 numarayı dans ettiler ve 9 oynanırken küçük balkonlardan birinde oturmaya gittiler.

Orkestra çılgın bir amerikan fokstrotu çalarken, ikisi de taraçaya çıktılar, ve Mrs. Bremmil vestiyere doğru gitti. Kendisini ta'kîb eden Bremmil in yolunu Mrs. Hauksbee kesti, ve:

— Beraber supe edeceğiz, değilmi Mr. Bremmil? deye sordu.

Bremmil kıpkırmızı oldu ve budalaca bir tavırla:

— Ha... Karımla beraber gidiyorum, Mrs. Hauksbee, dedi. Aramızın bozulmasından endişe ediyorum.

Bu nevi'den erkeklere mahsus bir vaziyetle, sanki bu hadiselerden yegâne mes'ul olan Mrs. Hauksbee imiş gibi söz söyleyordu.

Mrs. Bremmil sırtında nefis bir kap ile vestiyerden çıkmıştı. Pek şa'şaalı ve cazip bir hali vardı; ve böyle olmaya da hakkı vardı.

Karı ve koca karanlık içinde kol kola kayp oldular.

Bu şaşkın ve bitkin vaziyetinde bana rasgelen Mrs. Hauksbee:

— Sözlerime inanınız, dedi, en aptal bir kadın bile zeki bir erkekten yüksektir; fakat bir aptal kadından daha yüksek olmak için de zarafetle zekâyı bir araya toplayabilmiş bir kadın olmak lazımdır.

Ve sonra, — ilk program hilafına olarak — beraber supe etmeye gittik.

GÖKTEN AVLANAN

Dağlar arasına gerilen kablo, yıldırımı

Dr. Kurt Urban, Generoso dağında yıldırım tecrübelerinde.

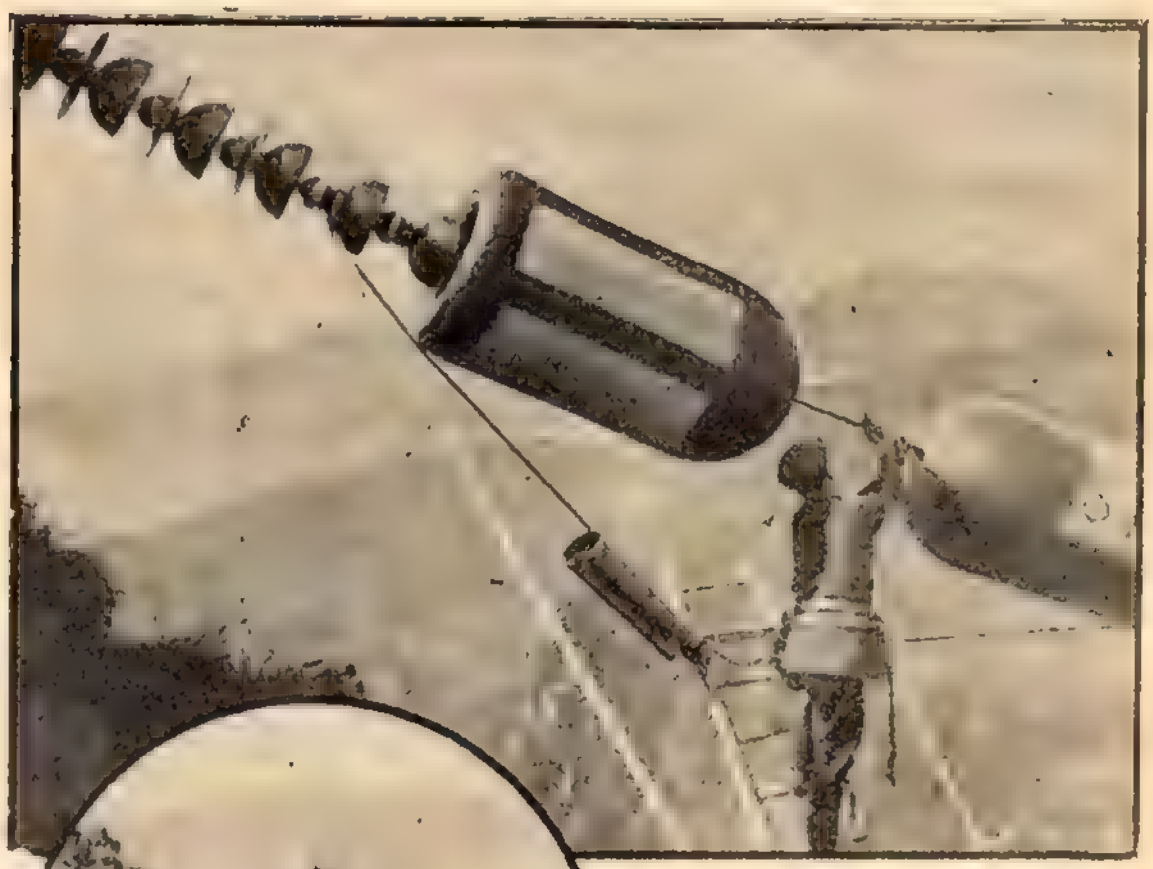

Amele, silindir kablolarını çekerken.

Gördüğünüz bu ufak alev, milyonlarca volt kuvvetinde bir cereyanın eseridir.

ÜÇ Alman, şiddetli bir yıldırım düşmesi esnasında, hayatlarını feda ederek, 18,000,000 voltluk elektrik cereyanı almaya muvaffak olmuşlardır. İsviçrede Generoso dağının eteklerinde Franclin in meşhur uçurtma tecrübesini ikinci defa yaparak, onun asla tahayyül edemediği bir muvaffakiyetle gök elektirikini elde etmişlerdir.

Generoso dağının girintili çıkıntılı bir tarafından civar bir tepenin uçurumu arasına havai, ma'deni bir kablo gerdiler. Anten vazifesini gören bu kabloya dizilen silindirler, tıpkı bir dev kadınının gerdanlığını andırıyordu. Topuzları, cereyanın uçlardan sıçramasına mani' olmaya yarayordu. Buna mukabil, tanzimi kolay bir «alev çıkma» hucresinde ise bu yıldırım cereyanı tabii cereyana tahvil edilmekte idi.

Bundan bir müddet evvel bu üç cessur arkadaş, Berlin Darülfünunu profesörlerinden A.Brasch, F. Lange ve Kurt Orbov, fevkalade şiddetli bir fırtına esnasında tecrübelerini yapmaya karar vermişlerdi. Gök, zifiri karanlık, içinde elektrik alevlerinin uzattığı korkunç diller, ortada kızgın bir ölüm havası estiriyordu. Anten kablo, esasında ma'deni halitadan mürekkep olduğundan tabii bir şimşek değneği şeklini almıştı. Alev hucresinden her saniye kocaman sarı ışıklar sıçrayordu. Tecrübe odasındaki voltmetrenin müş'ireleri mütemadiyen, çılgınca dans ediyordu. Birden şüpheli ve meş'um bir sessizlik orta-

Yüksek iki kablo arasında cereyanın müthiş alevleri.

18,000,000 VOLT

toplamak için anten vazifesini görüyor.

lığı kapladı ve anide bütün dağı sarsacak kadar şiddetli bir gök gürültüsü oldu. Biraz evvel zifiri karanlıklar içinde kayb olan yayla şimdi, kızıl bir gün gibi aydınlanmıştı. Alev hücresinden bir alev kümesi büyük bir çatırtı ile fırladı. Artık, ilk defa olarak, 18,000,000 voltluk bir yıldırım avlanabilmişti. Bu suretle fen adamları şimşeğin o harikulade kuvvetini yenmiş oluyordu.

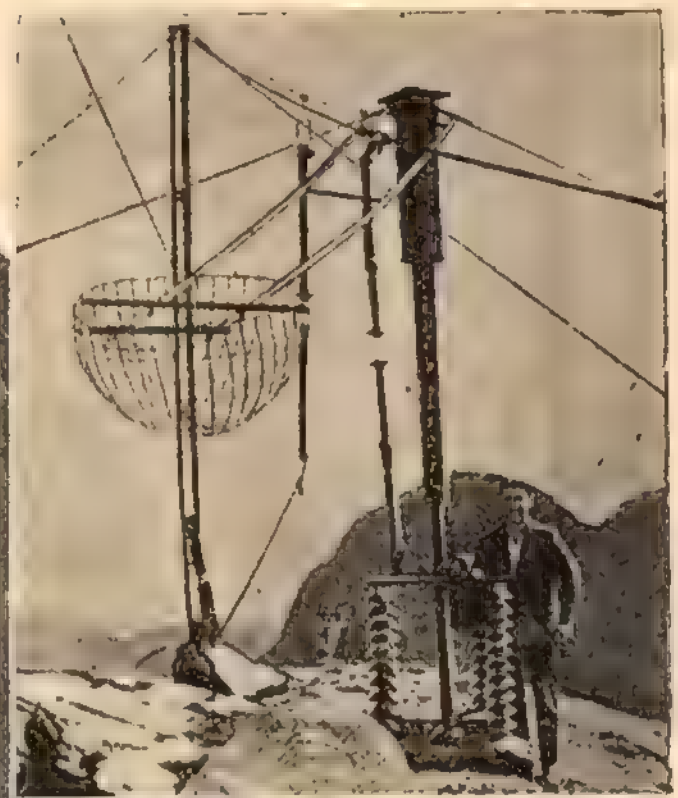

Tecrübelerde kullanılan bir alet: bu alet yüksek voltlu yıldırım cereyanlarını laboratuvarlara nakl için kullanılır. İlim adamları bu alet yanında her dakika ölüm tehlikesine ma'ruzdurlar.

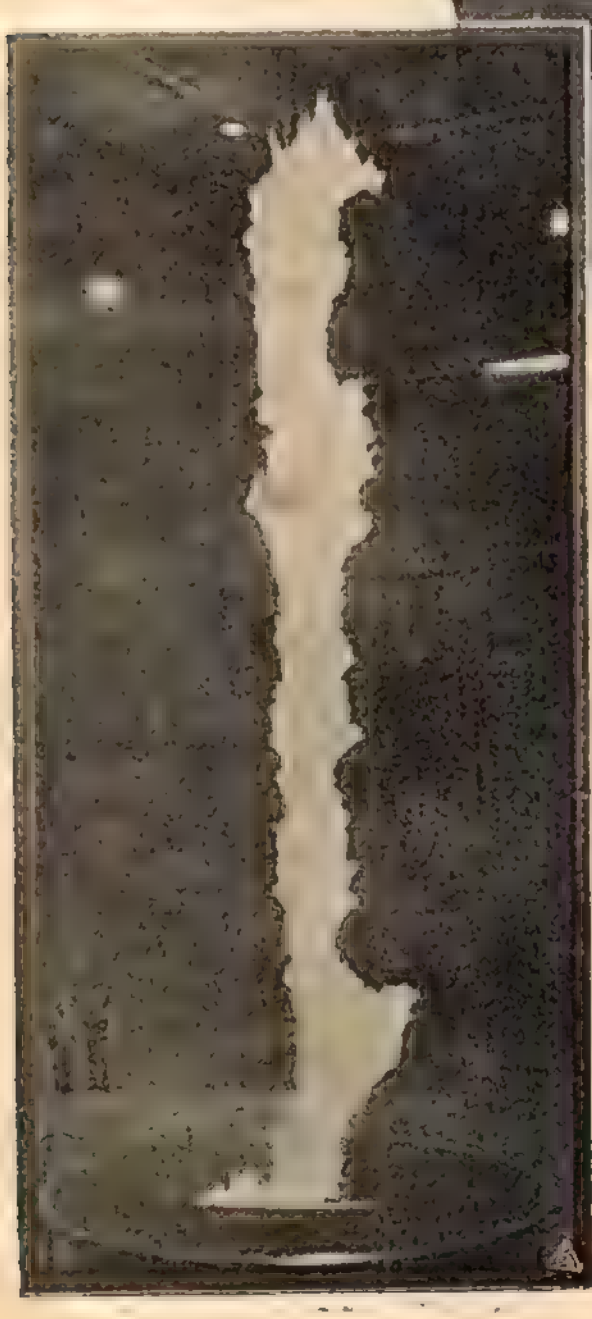

Bu, bir şimşek değildir; laboratuvarlarda mevcut en son sistem aletlerden bile taşan bir yıldırım alevidir.

Bu fen adamlarının yeni bir tasavvurları var ve diyorlar ki: «Mademki biz insan elinin yaptığı bir makinadan namütenahi derecede fazla miktarda volltuk elektrik cereyanı elde edebiliyoruz; şu halde, eğer biz, bu harikulade kuvveti mesela rontgen gibi bir makinada kullansak acaba ne olur? Bittabi' bu maksat için gayet uzun, âdeta yarım mil uzunluğunda bir X şuaı borusu yapmak iycab edecektir ki işte bu, imkânsızdır.

Bunu nazarı-dikkate alan tecrübeciler gayet garip bir şekilde ve aluminyum, lastik ve kâğıttan bilezikli ve 1,600,000 voltluk bir cereyana dayanabilecek, bir tüp yapmışlardır. Bu tüpten intişar eden şua'lar, kuvvet iytibariyle, dünyada mevcut olan radyumdan daha yüksektirler. X şuaının geçemediği bir yarda kalınlığındaki kurşun tabakasından kolaylıkla geçebilirler.

Tecrübeciler bundan sonra 7,000,000 volt kuvvetinde bir silindir yapmak isteyorlar.

Bir laboratuvarda yeni yapılan bir tecrübede 55 kadem yüksekliğinde bir cereyan alevi vucuda getirilmiştir.

İzmir de Kîymetli Bir Müessese

Yazan: CELAL ENVER

İŞTE İzmire geldiğimin ikinci senesi, yâni 927 tarihinde idi ki intisab attiğim Altay kulübüne bir tezkere gelmişti. (TÜRK KADINLARI BİÇKİ YURDU) müdürü Ruhsar hanımın, ilk te'sis ettiği dikiş ve nakış yurdunun birinci sergisi resmi-küşadını kendi hanelerinin müsait salonları olmadığından bizim salonda yapmaları için bir müsaade temennisini havi olan bu tezkeresi memnuniyetle karşılandı ve derhal kabul edildi. Ertesi sabah Karantina muhiti coşkun bir kalabalık, ve ziyaretçiler de bedii bir resmi-küşat gördüler.

Vali Kâzım Paşa, caddeyi dolduran kalabalığın başında üç mermer basamaklı yurt kapısının önüne geliyor, bir makas kurdelayı kesiyor, ve şimdi dalga dalga halk bu nezih ve bedii sergiyi ziyaret ediyor. 927 senesinin bu ilk sergisini görenler iyman ettiler ki bu memlekette kadın inceliği için yeni bir yuva yaratılmıştır.

İzmir; kucağında senelerce bir istiydadı büyütmüş, o istiydadı yetiştirmiş, ve Manisa ya mektep müdürü olarak altı sene hizmet ettirmiş ve İzmir Ruhsar hanımı, Ruhsar Hüsnü olarak bir çift yaptıktan sonra İstanbul a göndermiş. Zevç harbiyede kurslara devam ederken zevce, Behire Hakkı Hanımefendinin biçki yurduna devam etmiş, öyle ki her iki tarafın tahsil müddeti iki seneyi bulmuş, ve neticede İzmire dönen bu çift Karantina da bize ilk 927 sergisini vermek için bedii bir yurt te'min etmiştir.

Ruhsar hanımla Hüsnü Bey.

HUSUSİ hayatlarına temas etmemek şartiyle, her dışarıdan kavrayıcının gördüğü bir şekilde bu çiftin kadın tarafı bedii inceliği yaratırken erkek tarafın da ressam olduğundan bu san'at için bir lazımı-gayrımufarîk gibi tabiatın eyi bir tesadüfünü kabul etmek isteyoruz. Modellerin çizilişi, basılışı, intihabı bu iki zevkîn mahsulü olduktan sonra iki bediiyatçıdan doğan zarafetin ne kadar ince olduğunu gördüğüm için tekrar etmek isterim.

Maarifin; teessüsünden beri diplomalarını tasdik ettiği bu müessese-ye çok derin bir teveccühü vardır. Fakat bu teveccüh, müessesenin para ihtiyacına yardım temennisine müspet bir çare bulmuş derecede değildir.

Doğrudan doğruya nakşı, elişini hanım kızlarımıza aşılayan bu atelye, harice dikiş veren bir atelye olmadığı için para artıramamakta ve eksiklerini tamamlamaya fırsat bulamamaktadır.

Müessesenin beş sene içinde yetiştirdiği talebeler mikları üç yüzü mütecavizdir. Haftanın iki gününe taallûk eden tedrisatı bilafasıladır. Ve sabahtan akşama kadardır. Yamadan, ilikten başlayan dersler, nakşa ve dikişe geçer ve bir senede talebe diplomasını alır. Yalnız mecburi olmayan ayrıca bir de tatbikat senesi vardır.

Serginin roblar kısmı.

Serginin methali.

Elişleri köşesi.

MAHPUS KARTAL

Dostoyevski den *Tercüme eden: İSMAİL VASIK*

ZİNDANDA bir kartalımız vardı. Steplerin büyük kartalları cinsindendi. Onu, yaralanmış ve bitap bir vaziyette bulup kimin getirdiğini bilmeyorum. Galeriniler etrafını çeviriyorlardı, ayaklarından biri kırılmıştı, sağ kanadı toprağa sarkıyor, uçamayordu. Kendini dirhem dirhem sattığını, ucu iğri gagasını açtığını, mütecessislerden müteşekkil kalabalığa dikkatle bakarak, nazarlarını etrafında ne kadar hiddetle gezdirdiğini hatırlayorum. Seyr etmeyi bitirdikleri ve dağıldıkları zaman, kırılmayan kanadını çırparak, zindanın ucuna kadar, tek ayağının üstünde zahmetle yürüdü; orada, kazıklara sıkışarak, bir köşeye gömüldü.

Tam üç ay orada yaşadı, ve bu zaman zarfında, köşesinden bir kere bile çıkmadı.

İlk defalar sık sık onu görmeye geliyorlardı; ona karşı bir köpek bulunduruyorlardı. Hayvan gazapla kartala saldırıyordu, fakat aşikâr olarak ona yanaşmaktan korkmuştu, bu hadise mahpusları haylı eğlendiriyordu.

(Ne garip yırtıcı hayvan... Kendisine hürmet ettirmeyi biliyor) diyorlardı. Daha sonraları, köpek daha şiddetli hücum etti; korkusu geçti, ve onu kartalın üstüne attıkları zaman, yaralı kanadından yakalamaya muvaffak oluyordu. Kartal, gagasının ve pençesinin bütün kuvvetiyle kendini müdafaa ediyordu, sonra, yaralanmış bir kral gibi azametli ve vahşi, köşesine gömülüyor ve ona bakmak için gelen mütecessisleri seyr ediyordu.

Nihayet onları artık eğlendirmeyordu; onu bir tarafta braktılar, unuttular. Bununla beraber, her gün; yanında taze et parçaları ve bir kabın içinde su bulunduruyorlardı.

Bir kişi onunla meşgul oluyordu: ilk defalar yemek istemeyordu ve bir kaç gün yemedi; nihayet gıdasını almaya razı oldu; fakat asla elden ve seyircilerin önünde değil. Bir kaç kere onu uzaktan müşahede etmeye fırsat buldum.

Kimseyi görmediği ve kendini yalnız zann ettiği zaman, bâzan köşesinden biraz çıkmaya karar veriyor; yerine oniki adım mesafedeki kazıkların boyunca sürükleniyor, sonra, tamamiyle egzersis yapan bir kimse gibi, tekrar geliyor, tekrar gidiyordu.

Beni görür görmez, bütün kuvvetiyle, topallayarak ve sıçrayarak aklı arkada, gagası açık ve tüyleri dikilmiş, köşesine tekrar dönüyor, kavgaya hazırlanıyordu.

Hiç bir nüvaziş onu teskin etmeyordu. Vurmak ve ısırmaktan başka bir şey düşünmeyor, eti elimden almayı redd ediyor ve karşısında bulunduğum müddetçe keskin ve menfur bir nazarla gözlerime magruranc bakıyordu. Kimseye iytimad etmeden ve kimseyle barışmadan münzevi ve kinli, ölümü bekleyordu. Ne ise, kuştan hiç kimsenin muztarip olmadığı iki aylık bir unutmadan sonra, haps edenler sanki tesadüfen gibi onu hatırlayarak, ansızın merhamet etmek için söz vermişler gibiydi. Bâzıları:

— Gebertmek lazımsa, serbestken ölsün... dediler.

Diğerleri:

— Anlaşıldı, deye ilave ettiler, hur ve vahşi bir kuşu hapishaneye alıştıramayacaklar.

Birisi:

— Yâni bizim gibi değil, deye ortaya bir fikir attı.

— Markaraya bakın... O bir kuş, bizse adamız.

Eyi bir hatip olan Skouratov söze başladı:

— Arkadaşlar, kartal ormanların Çarıdır.

Fakat bu sefer kimse dinlemedi.

Yemekten sonra, angarya borusu çalınca, kartalı yakaladılar; cessurane kendini müdafaa ettiği için gagasından tuttular, parmaklığın dışarısına götürdüler.

* * *

YOKUŞA vasıl olduk, manga teşkil eden oniki kişi kuşun nereye gideceğini görmek için bekleyorlardı. Hürriyetten kendileri de pay alacaklarmış gibi, neden olduğunu bilmeden, mes'ut görünüyorlardı.

Garezkâr hayvanı tutan adam acıklı nazarla bakarak bağırdı:

— Ah hain... Ona bir eyilik yapmak isteniyor, halbuki o, bir kuduz gibi ısırıyor.

— Salıver onu, Mitka...

— Evet bu bir şeytan ki bir kutu içinde yaşamak için meydana gelmemiş. Ona hürriyet ver, küçük ve güzel bir hürriyet.

Stepte yokuşun yukarısından kartalı attılar.

Son baharın sonunda, karanlık ve soğuk bir öğleden sonra idi. Çıplak ve nalân stepte, rüzgâr kurumuş ve sararmış otlar üstünden esiyordu.

Kartal, kırık kanadını çırparak, bakışlarımızın ta'kîb edemeyeceği bir yere gitmeye sıkılmış gibi, sağ taraftan kaçtı....

Sıhhat–Muvaffakîyet–Saadet

II

J. Tomine den

Bahtiyarlık Nerededir?

A.— Bahtiyarlık, evveli - emirde sıhhi vaziyetimizle pek sıkı surette alâkadardır.

SIHHAT olmadıkça tam ve kâmil bir bahtiyarlık olamaz, sıhhatın ahlâk ve ma'neviyat üzerine te'siri o kadar büyüktür: sıhhatta iseniz neş'eniz yerindedir, çalışmaktan yorulmazsınız, insanlara ve eşyaya eyi bir gözle bakarsınız. Bilakis, eğer bir rahatsızlık yahut bir hastalık vucudunuzun tabii kuvvetlerindeki muvazeneyi bozarsa, çehreniz asık, kaşlarınız çatık, melankolik olursunuz, her şey sizi üzer; her şeyi müşkül, mu'dil, manialarla dolu görürsünüz, ruhunuz vucudunuzdan daha çok ıztırap hiss eder.

Mizacımız, muvaffakîyetimiz, bahtiyarlığımız sıhhatımıza istinad eder: (Tam ve kâmil bir sıhhat kuvvet ve kudretimizi, bütün müşküller karşısında tereddütsüz çarpışabilecek mükemmel bir hale koyar. Bütün uzviyeti takviye eder, zihindeki örümcek ağlarını kaldırır, külleri süpürür, muhakemeyi güzelleştirir, enerjiyi taz'if eder, vucudun bütün huceyrelerine ve ensicesine hayat verir.)

Saf kan uzviyeti cevval yapar, dimag huceyrelerinin vazifesini kolaylaştırır, bahtiyar olmak için esas şart olan nikbinlik, digergâmlık, nefse iytimat gibi hisleri doğurur.

Louis Forest in şu sözlerini dinleyiniz: (Binlerce hastalık vardır, fakat sıhhat ancak bir tanedir.)

O halde bu kîymettar sıhhatı elde bulundurmak ve onu daima kuvvetli bir halde muhafaza etmek her kes için bir vazifedir, zira zihnin takviyesi, teşebbüs fikrinin yaratılması ve bir kelime ile, uzvi ve ruhi varlığımızın mükemmel bir halde olması ancak bu vazifeyi güzel yapmakla mümkündür.

Herkes doğduğu zaman, kuvvetli bir sıhhat sahibi olamaz: bâzıları mukavim olur, bâzıları da nazik ve nahif... bu sonuncular daima ihtimama muhtaçtırlar; hıfzıssıhha kaidelerini tatbîk ederek, uzvi noksanlarını ikmal edebilirler. Fakat kuvvetli ve sıhhhatlı da olsanız, aynı kaideleri tatbîk etmek suretiyle, uzun zaman genç ve dinç olmak imkânını elde edersiniz. Çocuklarınıza verebileceğiniz en eyi şey, *mükemmel bir sıhhattır.*

İstatistikler gösteriyor ki, yüz insanda ancak üçü mükemmel bir sıhhate sahiptir. Diğerleri az çok daraya çıkmış add edilebilir. Bunlara en basit hıfzıssıhha kavaidi bile en mukavvi ilaçlar kadar şifa vericidir. Bu şahslar bu kavaidi tatbîk suretiyledir ki hayatlarını kazanacaklar, sıhhatlerini yoluna koyacaklar; uzun ömür, muvaffakîyet ve bahtiyarlık sahibi olacaklardır.

Duçar olduğunuz füturu daima meşguliyetlerinize atf edersiniz. *Aldanıyorsunuz;* çalışmak, hayatınızı idame edecek olan faal bir sıhhatın esasıdır. Yorgunsunuz, çünkü berbat bir hıfzıssıhha sizi zehirlemiştir.

Berbat bir hıfzıssıhha şu demektir:

Vucudunuza ve temizliğinize dikkat noksanı,

gayrısıhhi bir gıda,

içki kullanmak,

gayrıkâfi bir teneffüs,

inkıbaz,

ma'nevi kusurlar: bedbinlik, kin, kıskançlık, intizamsızlık, keder, mesleğinizi tatbîkte iltizam ettiğiniz şiddet, v. s.

B. — Sıhhat nasıl kazanılır? Yorgunluk nasıl giderilir? İhtiyarlamaktan nasıl kurtulunur?

1) Maddi noktai-nazardan, mikroplardan sakınmayı te'min eden mükemmel bir temizlik; alkol, baharat, çok mîktarda et gibi müfrit kısımları hariç kalmak üzere, sıhhi ve kâfi bir gıda; kanı havalandırmaya ve ona taze hayat vermeye yarayan bir teneffüs, uzvi faaliyeti yükselten ve mikrop tortularını mahv eden mu'tedil bir spor; zıya, hava, su gibi tabii müessirlerden istifade.

2) Ma'nevi noktai-nazardan, maddi ve ma'nevi ıztıraplardan içtinab eden muntazam bir hayat, vucudu zehirleyen hislerden tecerrüt ve bu maksatla, istirahate, sabr ve sükûnete, nikbinliğe, digergâmlığa, neş'eye ve intizama kendini alıştırmak.

ŞAHİN e Benzeyen Tayyare

ORTA ASYADA Semerkand da, Sovyet mühendisleri yeni bis fabrikanın ikmaliyle meşgul olmaktadırlar. Bu fabrika ile güneş şua'larından istifade etmek mümkün olacaktır. Bu GÜNEŞ KUVUETİ ıstasyonu, içinde sınai müesseselere elektrik ve sıcak su te'min edecektir. Güneş olduğu saatlerde, güneş şua'ları suyu ısıtmak için kullanılacak, böylelikle meydana gelen buhar, turbinleri işletmeye yarayacak ve geri kalan sıcak su da, faydalı sınai işlerde kullanılacaktır.

HAVA gemileri mühendislerinin en cazip Ru'yaları İngilterenin yeni uçan Şahini dir. Geri doğru uzanan cesim kanatlariyle İngilterenin « Faruborough » uçuş meydanından havalandığı vakît tıpkı bir şahini andırıyordu. V. şeklinde olan kanatları sayesinde havaya karşı çok metin ve mukavemetli olduğu söylenmektedir.

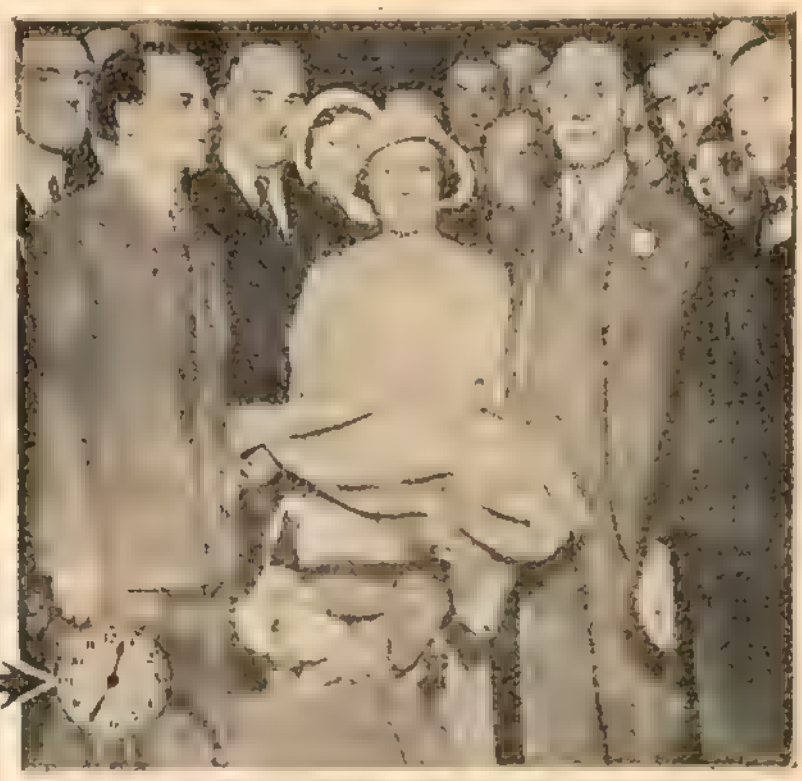

İki saatte koyun kırkılarak yünü bükülen, kumaşı hazırlanan, biçilen, dikilen elbise..

Huddersfield de bir elbise fabrikasında yapılan sür'at tecrübesinde iki saat içinde koyunların yünleri kırkılmış, eğirilmiş, dikilmiş, bir elbise haline getirilmiştir.

Sağdaki resim, koyunların yünleri kırkılırken alınmıştır. Saat 10, 25 dir. Öteki resimde ise aynı yünler elbise haline gelmiştir. Saat 12, 35 dir.

İnsan Nasıl Yaratıldı !

II

Tercüme eden : KÂMRAN ŞERİF

(Geçen nushadan devam)

DR. GREGORY— Yok latife etmeyorum. İlmi hey'etin kanaatine göre arz bir vakîtler güneşin cüz'ü idi. Geçen bir yıldızın çarpmasiyle babasının bedeninden koptu. Bittabi' güneş de bir yıldızdır, şimdilik hey'et ulemasının ma'lûmu olan iki milyar yıldızdan biridir. Bunların hepsi de geniş bir kuşhanede uçuşan kuşlar gibi fezada dolaşıp dururlar. Güneş saniyede on üç mil sür'atle döner.

MR. MOK— Sonra ne oldu?

DR. GREGORY— Vaktiyle şimdi olduğundan daha çok büyük ve daha çok sıcak olan ve seyyaresi bulunmayan güneş fezada böyle dönüp dururken sema seyrü-seferinde bir arıza oldu. Başka bir yıldız tedricen güneşe yaklaşmağa başladı. Müsademe tehlikesi yoktu. Fakat güneşe o kadar sokuldu ki cazibesi güneşe te'sir etti. Bu cazibe o kadar kuvvetli idi ki güneşten alevli saçaklar çıkardı. Diğer yıldız yoluna devam etti.

MR. MOK— O zaman arz bu saçaklarama dahil bulunuyordu?

DR. GREGORY— Eyi bildiniz. Güneşin bu kızgın «kolları» narı-beyza halinde gazlı maddei-şemsiyeden mürekkep büyük fıskîyelerdi. Bunlar yavaş yavaş tekasüf ederek sekiz seyyare ile peyklerinden bir kısmını teşkil ettiler. Bu seyyarelerden biri de arzdı. Arz güneşe kîyas edilince bir basketbolun yanında bir nohut tanesi gibi kalır.

MR. MOK— Yer yüzünde hayat başladığı zaman arz şimdiye nispetle dahamı sıcaktı?

DR. GREGORY— Pek sıcak değildi, belki de şimdiki kadar sıcaktı. Şeklen şimdikinden farklı olmakla beraber kıt'alar çoktan teşekkül etmişti. Sular da milyonlarca senedenberi ummanları teşkil edecek surette birikmişti. Şimdi yine biraz ilmi-hey'ete dönelim: Arzla seyyareleri hemen hemen bugünkü mahreklerinde yerleşmişlerdi. İşte o zaman bu ıssız dünyada harikaların harikası add ettiğim hadise vuku' buldu: yâni hayat doğdu. Hayatın o günkü şekli su birikintileri ve bataklıklar içinde yüzen bir zerreden ibaretti. Fakat yer yüzünde şimdiye kadar görülen en mühim şey de bu idi!

MR. MOK— İnsanın bu küçük hayat tohumundan zuhur ettiğini nasıl biliyorsunuz?

DR. GREGORY— Doğrusunu söylemek lazım gelirse bunu iki kerre iki dört eder gibi *bilmeyoruz*. Elimizde mutlak bir delil yok. Sonra o zaman kimse yoktu ki bu hadiseye şahit olsun da onu kayd etsin. Biz bunu şu üç vakıadan istintac ediyoruz.

MR. MOK— Bu üç vakıa nedir?

DR. GREGORY— İlk vakıa şudur ki insan *hâlâ* tek bir hayat tohumundan, telkîh edilmiş bir yumurta hüceyresinden peyda oluyor. Hem yalnız insan değil, yılan, kanarya, karınca, solucan, elma ağacı da böyledir.

MR. MOK— Peki, ikinci hadise nedir?

DR. GREGORY— O da şudur: siz de dahil olduğunuz halde bütün zevilhayat bu ilk hüceyrenin tekrar tekrar inkîsam ederek hüceyre grupları teşkil etmesi suretiyle inkişaf ediyorlar. Vucudunuzun her kısmı, adelatınızın, kemiklerinizin, gözlerinizin, beyninizin her santimetre mik'abı mevcudiyetleri noktai-nazarından bir birine tabi' bulunan on binlerce sekeneyi havi hüceyre köylerinden, hüceyre kasabalarından ve hüceyre şehirlerinden müteşekkildir. Eyice iyzah edebildimmi?

MR. MOK— Evet. Lutfen devam.

DR. GREGORY— Üçüncü vakıa da şudur: hüceyrelerin hepsi de yaşayabilmek için böyle bir araya toplanmak mecburiyetinde değildirler. Bunlardan bir kısmı kendi başlarına yaşarlar. Bir su birikintisinden bir damla alıp eyi bir mîkroskopla muayene edecek olursanız görürsünüz. Görürsünüz ki o bir damla suyun içinde vucudundan haberdar olmadığımız binlerce hayvan ve nebat vardır. Sonra mütemadiyen şekillerini değiştiren kurşunimsi bir takım mini mini maddeler görürsünüz. Bunlar amiplerdir. Her biri yanlız bir hüceyreden müteşekkildir. Öyle olmakla beraber nefes alırlar, yerler, tekessür ederler. Hasılı her biri yaşayan bir mahlûktur.

MR. MOK— Anladığıma göre saydığınız üç vakıa şu üç şeyi gösteriyor: yaşayan herşey hücey-

relerden mürekkeptir; hüceyreden zuhur edip büyür; hüceyreler tek başlarına da yaşayabilirler. Yalnız anlamadığım bir nokta var.

DR. GREGORY— Ne?

MR. MOK— Fen erbabının hayatın *aynı nevi'de* hüceyreden zuhur ve inkişaf ettiğine kani' olmalarına sebep nedir? Yâni başka ta'birle bundan milyarca sene evvel su birikintisi içinde yüzen bu mini mini jelatini maddenin insanın ceddi-a'lâsı olduğu fikrini nasıl bir esasa istinad ettiriyorsunuz?

DR. GREGORY— Vucudumuzda tecemmü' halinde yaşayan hüceyrelerden başka, amipler gibi münferit bir halde yaşayan hüceyreler de vardır. Onlar bize ait olmakla beraber bize merbut değillerdir. Vucudumuzda istedikleri zaman serbert bir surette gelip giden bu misafirler bu misafirlik hakkını bizim hesabımıza mücadele etmekle öderler. Bahs ettiğim bu hüceyreler kanımızdaki küreyvelerdir. Bu beyaz cisimciklerin vazifesi hastalık mîkropları görününce bunları ifna etmektir.

MR. MOK— Çok şayanı-dikkat. Fakat insanın milyar sene evvel göl sathında yüzen küçük jelatin parçasından zuhur ettiği yolundaki delaili yine göremedim.

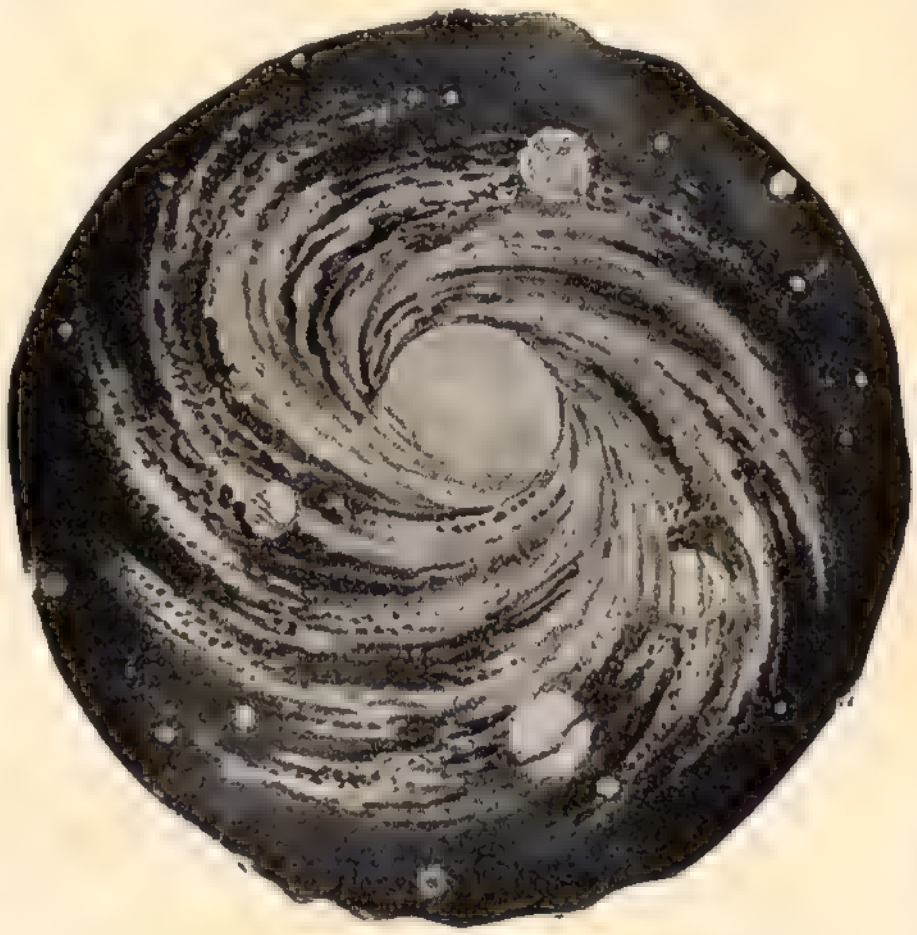

Manzumei-Şemsiyenin teşekkülü

DR. GREGORY— Şimdi görürsünüz. Bu mücadeleci hüceyrelerle amipler yekdigerlerine karşı kardeş çocuğu mevkîindedirler. Aralarındaki müşabehet her ikisinin de münferit ve mücerret surette yaşamaları değildir. Onlar şeklen de birbirlerine benzerler. Aynı surette teneffüs, hareket, tegaddi ve tekessür ederler. Asıl en mühimmi aynı maddeden terekküb etmişlerdir.

MR. MOK— Sözü nereye getireceğinizi şimdi anlayorum.

DR. GREGORY— Ben de öyle tahmin etmiştim. Gerek amiplerin, gerek beyaz kan küreyvelerinin terekküb ettikleri madde, pek o kadar sulu olmamakla beraber çiy yumurta akına benzer, jelatin gibi bir maddedir. Buna protoplasma denilir. Şimdi sizin sıkı sıkı aradığınız delaile geliyorum. Yalnız amiplerle beyaz kan küreyveleri değil, *bütün* hüceyreler protoplasmayı muhtevidirler. Yâni, başka ta'birle, siz de, ben de, yılan, kanarya, karınca, solucan da, elma ağacı da, hasılı bütün yaşayan mevcudat esas iytibariyle aynı canlı maddeden mürekkeptir ve hepsinin de esası birdir. Şimdi tatmin olundunuzmu?

MR. MOK— Tamamiyle. Bu söylediklerinizi her şekilde hayatın bir cedden doğduğu fikrini iyzah ediyor. Sonra, ilk hayat hüceyrelerinin ne çeşit bir şey olması lazım geldiğini nasıl bildiğinizi de biliyorum.

DR. GREGOKY— Fakat sakın ilk hüceyrenin bütün teferruatı iytibariyle amibe veya beyaz kan küreyvesine benzediğini zann etmeyiniz. İlk hayat tohumları çok basitti. Protoplasma bir milyar sene evvel zuhurundan beri birçok tebeddülata uğramıştır. Yavaş yavaş ve tedrici bir surette milyonlarca istiymal tarzları gittikçe muğlak bir hal aldı. Mesela dimağımızın hüceyresi ile ilk hüceyre arasındaki fark bugünkü otomobille öküz arabası arasındaki fark gibidir. Maamafi, otomobille öküz arabası misalinde olduğu gibi, biri tekâmül suretiyle diğerinden zuhur etmiştir ve her ikisinin de esası birbirinin aynıdır.

MR. MOK— Amiple beyaz kan küreyvesinin aynı tarzda teneffüs ettiğini söylemiştiniz. Lûtfen bu ciheti iyzah edermisiniz?

DR. GREGORY— Bu suali sorduğunuzâ eyi ettiniz; onun cevabını vermekle bütün bu da'vanın en ruhlu noktasına intikal etmiş olacağız. İlk hayat tohumunun başlıca sırrı teneffüs edebilmiş olmasındadır. Onların yaşayabilmelerinin ve paydar olabilmelerinin başlıca sebeplerinden biri de budur. Teneffüs ettiğiniz zaman ne oluyor biliyormusunuz?

MR. MOK— Ciğerlerime hava alıyorum. Müvellidülhumuza kanıma geçiyor.

(Devamı 79 uncu sahifede)

Keman

SALİH ZEKİ

Gecelerce bir keman çaldı bu boş bahçede;
Sesler hayalet gibi yakınlaştı git gide;
«Dilara» uykuların dünyasından uyandı,
Ruhu göklerden düşen kızıl alevle yandı.
Silkinip yastığından sıçıradı pencereye.
Hâlâ inlerdi sesler (zulmetlere gel) deye.
Bilmedi, bilinmedi nasıl oldu bir anda
Adı bir yalan gibi çalkalandı cihanda.

***

Bir genç kız büyülendi
Ötmeyin güvercinler
Bir sihir onu yendi
Alıp götürdü cinler.

Mermer saraylar boştur
Ötmeyin güvercinler
Bu aşkla ay sarhoştur
Büyülemiş de cinler.

Götürmüş onu eller
Gelin kızlar ağlayın
Sessizce aksın seller
Artık siyah bağlayın

Genç kız bir sır gibi kayb olunca saraydan
İz geçmeyen yollarda haber sordular aydan
Onlar bir kasırganın kanadında uçtular
Ormanlı, ağaçlıklı bir yere kavuştular.

***

O gece nişanlısı bir hınç ile inledi:
Fecre kadar soluyan ağaçları dinledi.
Ufuklar ağarmadan duyuldu yine adı.
Yapraklar bir besteyi korkuyla tekrarladı.

***

«Dalları hakka bakan
Meşeleri aştılar
Kıp kırmızı kan akan
Bir nehre yaklaştılar.»

Karanlıktan şimşekler çakıp geçti atlılar,
Ormanları, dağları yardı al kanatlılar,
Kayaların sırtından kuzgun gibi geçtiler.
Gün doğmadan uzakta iki hayal seçtiler
Dağılıp toplanarak sardılar dört yanını.
Kapattılar dallarla yere akan kanını
«Dilara» yı elinden alarak getirdiler.
Ve o sabah saraya evlenerek girdiler

***

Hummalar yavaş yavaş soldururken rengini
O kemanın yeniden içti son ahengini
Yeniden o bahçeden yine sesler süzüldü;
Genç kız bu loş bahçeye son bir veda'la güldü.
O sesin arkasından semalara açıldı
Yaslı bir sada göke dalga, dalga saçıldı
«Sen benim sanatımın bir tek melikesiydin
Kemanımın havada uçan son bir sesiydin..
Gel ardımdan bu yerler hasretlerin bahçesi.
Susmasın gönlümüzün cennette uçan sesi»
O hemen hayal gibi kanatlandı yerinden
Nağmeler akislerle yükselirken derinden.

***

O genç kız aşkla bitti
Ötmeyin güvercinler
Nağmeler alıp gitti
Artık gelmesin cinler.

Efsane olmuş adı
Türkülerde söylenir
Bilenler hiç kalmadı.
O bir sır olmuş» denir.

Mermer saraylar bom boş
Yanlız aksi kubbede
Bahçeler hâlâ sarhoş
Sararıyor git gide...

GİTMEYEN MEKTUP

Yazan: HİKMET TURHAN

BUNDAN otuz sene evvel bir bankada ufak bir me'murdum, vazifemi elimden geldiği kadar eyi yapmağa çalışıyor; amirlerimi, büyüklerimi kendimden memnun etmeğe uğraşıyordum. Çok güzel bir yazım vardır, eski arap harflerini kâat üzerine âdeta inci gibi dökerdim, bankanın ve hattâ hukûmet dairesinin büyük me'murları yazılacak mühim bir şey oldumu beni çağırtırlar.

— Oğlum Mehmet Ali efendi, Vilayete yazılacak çok mühim bir levha var, senin yazın güzeldir, bunu yazıverirmisin?

Deyerek yazılarımı bana yazdırırlardı, bunun içindir ki beni herkes severdi, küçük bir me'mur olduğum halde mutasarrıfın yanına bile müsaade almadan girebilirdim. Bulunduğum kasaba güzel, şirin, cennet gibi bir yerdi, bahçeleri, su başları, toplantı yerleri vardı; fakat ben bu yerlerden hiç birine gidemezdim, çünkü maaşım bir sarı liradan ibaretti; ekmeğin yirmi, etin altmış paraya satıldığı bu devirde ben bir sarı altın lira maaş alıyordum. Başımda epeyce kalabalık bir aile vardı. İhtiyar annem her akşam eve girerken elimde ilaç şişeleri olup olmadığına bakardı; öksüz kalan yeğenlerimi sevindirmek vazifemdi. İşte görüyorsunuz ya bu vaziyette bulunan bir adam eğlenebilirmi? Hayatım sıkıntı içinde geçiyor, gençliğim elden gidiyordu.

Günün birinde beklemediğim bir hadise oldu, vazifedeki muvaffakîyetimi takdir eden Başmüdürlük maaşıma, birden üç yüz kuruş zamm ederek (...) şehrindeki Başmüdürlük kalemine ta'yin etmişti ve bana banka müdürü vasıtasiyle de taltif yollu bir mektup göndermişti. Fakat Allah insanı fena arkadaşlara düşürmesin, kıskançlık dünyada her şeyden fena bir illettir. Benim birden bire terfiimi çekemeyen dairemizin başkâtibi, Başmüdürün yazdığı o mektubu, bakınız, bana nasıl anlattı: soğuk bir kış sabahı daireye girdiğim zaman gürül gürül yanan sobanın karşısında oturan başkâtip gözlüğünü düzelterek: «Mehmet Ali efendi, hakkınızda, Başmüdürlükten gelmiş bir mektup var, doğrusu çok acıdım, etvar ve harekâtınızdaki fenalıkları ve vazifedeki lakaydinizi haber alan Başmüdürlük size ceza veriyor, tekerrüründe azl edileceğinizi yazıyor ve ilk defa olarak maaşınızdan on beş günlüğünüzü kesiyor» dedikten sonra bir de şöyle nasihat savurdu: «Oğlum birlirsin ki seni çok severim, sen gençsin, bundan müteesir olma! Yalnız şunu da söylemekten kendimi alamayacağım, ahlâkına dikkat et, yapacağın hareketleri, düşünmeden yapma.»

Başkâtip bunları söyledikten sonra yanında oturan diğer iki me'mura dönerek:

— Nasıl, söylediklerimde haklımıyım? deye sordu onlar: «Yerden göğe kadar hakkın var baş efendi.» deyerek başkâtibi tasdîk ettiler.

Ne hale geldiğimi siz tasavvur ediniz, titreyor, ayakta durmağa, söz söylemeğe kendimde kuvvet bulamayordum. Masanın başında ellerimi şakağıma dayamış düşünüyordum, kendi kendime: «Başmüdür benim ahlâkımı ne biliyor, durup dururken benden ne istedi, benim gibi bir gencin namus ve istîkbaliyle oynamakta ne ma'na var?» diyordum, utanmamış olsaydım ağlayacaktım da. Yerimde oturamadım, bastonumu alarak dışarıya fırladım; yürürken gözlerim kararıyor, sendeleyordum, nereye gideceğimi ben de bilmeyordum. Bir kahvenin önünden geçiyordum; arkamdan birisi sesleniyordu, dönüp baktım: bu, baba dostu, çok sevdiğim ve beni çok seven bir zattı; teessürümü anlamış olmalı ki:

— Oğlum sende bugün bir hal var, ne oldu, neye böyle müteessirsin? deye sordu...

Mes'eleyi olduğu gibi anlattım, o da müteessir oldu. «Başmüdür benim bildiğimdir, sorar, mese'leyi anlarım.» deyerek beni teselli etmeğe uğraştı; oradan ayrıldıktan sonra doğru eve gittim, teessürümü yenemeyor, sinirlerime hakim olamayordum. Başmüdüre, bizim banka müdürüne, Başkâtibe la'netler ediyordum, hele Başkâtibe çok kızıyordum! Allahtan bulasıca herif mademki böyle bir şey vardı, bunu ne deye el âlemin yanında söyleyerek beni mahçup edersin. Hem benim ne gibi bir ahlâksızlığım var diyordum.

Çekmecemden bir zarfla kâğıt çıkararak (...) da bulunan Başmüdüre adam akıllı bir mektup yazdım; adama ağzıma geleni yazmış, her şeyi gözüme aldırmıştım: «Utanmaz herif!...» deye başlayan bu mektubu alınca Başmüdür kim bilir ne kadar kızacaktı? Beni hiç şüphesiz azl edecekti; ihtiyar hastalıklı annemin ricalarını dinlemeyerek mektubu postaya götürmesi için, henuz bir mektep talebesi olan kardeşime verdim. Fakat aksiliğe bakınız ki ay sonu olduğu için cebimde mektubu postaya verecek bir kuruş bile yoktu. Posta müdürü tanıdığım bir zattı. Kardeşime:

— Benden posta müdürü beye selam söyle, bu mektubu pullayarak postaya versin. Ağabeyimin cebinde bozukluk yoktu, birazdan kendisi gelip sizi görecektir deye de söyle, deyerek postahaneye yolladım. Kardeşim biraz sonra geri gelmişti.

— Mektubu postaya verdinmi?

— Verdim ağabey.

— Posta müdürü ne söyledi?

— Selam söyle dedi, başka bir şey demedi.

Aldığım cevap beni tatmin ettiği için ferahladım, büyük bir yükün altından kurtulmuş gibiydim. O gün bankaya uğramadım, başımı alıp kırlara çıktım. Akşam eve döndüğüm vakît beni karşılayan genç zevcem: «Bey, sizi gittikten sonra bankadan aradılar» dedi; cevap vermeden yukarıdaki odama çıktım, herkese dargın, küskündüm. Henuz altı aylık yavrumu bile görmek istemeyordum. Ertesi gün geç vakît bankaya gittim. Müdür bey seni çağırıyor dediler. Müdürün yanında başkâtiple o baba dostu olan zat vardı. Müdür bey beni görünce gülümsedi:

.... titreyor; ayakta durmaya, söz söylemeye kendimde kuvvet bulamayordum.

— Oğlum insan böyle bir şakadan hemen kızarmı? Niçin bu kadar müteessir oldun?

Ben cevap vermeğe hazırlanırken baba dostu olan zat söze başladı:

— Beyefendi latifa latif gerek, böyle şaka olurmu? Bir gencin ahlâk ve istîkbaliyle uğraşmak günah değilmidir?

Müdür beni methe başladı, biraz sonra masanın gözünden bir kâğıt çıkararak bana uzattı; gözlerime inanmayordum, resmi olan tahriratta şunlar yazılı idi: «Çalışkanlığınızı, muvaffakîyetlerinizi, ahlâk ve terbiyenizi takdir eden makamımız maaşınıza üç yüz kuruş zamla sizi Başmüdürlük kalemi ikinci kâtipliğine terfian ta'yin etmiştir, yeni vazifenize sür'atle

gelmenizi ve vazifede muvaffakiyetinizi temenni eylerim, Efendim...»

Bu tahriratı ellerim titreye titreye masanın üzerine koydum. Müdür:

— Nasıl memnun oldunuzmu!

Omuz silkerek cevap verdim: «İş işten geçtikten sonra ne faydası var!...»

Müdür gözlerini hayretle açarak:

— Ne söyleyorsun Mehmet Ali?

— Evet söylediğim bir hakîkattır.

— Nedir bu hakîkat?

— Söylemekte bir fayda olmadıktan sonra...

— Anlatınız?

Müdürün ısrarları boşa gitti. Oradan yüreğim ezgin, zihnim perişan olarak ayrıldım. Mektubumu aldığı andan iytibaren Başmüdürün beni azl edeceğine şüphe yoktu.

Dışarıda baba dostu olan zat beni tuttu.

— Sen ne yapıyorsun Mehmet Ali?

— O gün çok müteessirdim, Başmüdüre fena hakaretle dolu bir mektup yazmıştım.

— Eyyy...

— Ey işte böyle... Adam mektubu alınca kızacak ve beni azl edecek.

Baba dostu bir müddet durakaldı ve düşündü:

— O mektup gitmemiş'ir Mehmet Ali?

— (Güldüm) Nasıl olur? Mektubu dün verdim, bu sabahki posta ile gitmiştir.

— Mektup gitmemiştir.

— Ne biliyorsunuz?

— Kalbim öyle diyor.

— Yoksa mektubun gönderilmesine mani'mi oldunuz.

— Hayır seni te'min ederim ki bir şeyden haberim yok.

Hemen postahaneye koştum, müdüre telaşla sordum:

— Dün kardeşimle bir mektup göndermiştim, o mektup gittimi?

Müdür hayretle yüzüme baktıktan sonra:

— Hangi mektuptan bahs ediyorsuyuz?

— Dünkü mektuptan.

— Dün buraya ne kardeşiniz geldi, ne de mektubunuzu getirdiler.

— Yaaaa!

Posta müdürünün bir şey sormasına vakît brakmadan sokağa fırlayarak koşa koşa eve gittim, hemen kardeşimi tutarak:

— Sana verdiğim mektubu postaya vermedin mi?

Kardeşim korka korka:

— Vermedim ağabey.

— Peki mektup nerede?

— Yukarda çantamın içinde.

— Onu bana getir!..

Kardeşim mektubu getirdi, evet bu mektup dün benim yazdığım mektubun ta kendisi idi.

— Pek eyi, bu mektubu ne deye vermedin?

— Posta müdürünün yanı çok kalabalıktı, yanına girmeğe sıkıldım. İçimde bilmem neden mektubu vermemek için bir arzu vardı, oradan geri dönüp eve geldiğim zaman sana (mektubu vermedim) demekten korktum.

Mektubu aldım, âdeta koşa koşa bankaya gittim, müdüre: «Ben gideceğim, emrimi veriniz!..» dedim. Hayretle sordu:

— Sana ne oluyor Memet Ali efendi?

Müdüre, olanı biteni olduğu gibi anlattım.

Müdür hayretten hayrete düşüyor ve ikide birde: «Ver bakalım şu gitmeyen mektubu.» diyordu.

***

ON beş gün sonra yeni vazifeme başlamıştım, beni yanına bir iş için çağıran Başmüdüre de gitmeyen mektup hikâyesini anlattım.

Başmüdür başını sallayarak cevap verdi:

— Haberim var evlat, haberim var, deye söylendi.

Gitmeyen bu mektup istîkbalimi kurtarmıştı, fakat bu mes'eleden Başmüdürün nasıl haber aldığı bence daima meçhul kaldı.

Hayatın böyle bâzı tuhaf tesadüfleri var ki insan bir türlü mahiyetini anlayamayor ve hiç şüphesiz anlamayacaktır da .....

Nakl eden : REFİK GALİP

YENİ ahbaplarım ekseriyetle soruyorlar:

— Nasıl, sağırlıkla başınız hoşmu?...

Benim de cevabım hazır:

— Bilemezsiniz sağır olmak ne kadar harikulade bir şey.

Tuhaflık ve nükte yapmak istediğime vererek hafifçe gülümseyorlar. Her ne kadar onlar cevabımda, sağırlığı meth etmeme rağmen, ince bir acı duyuyorlarsa da, sözlerimde cidden samimiyim. Zira memnuniyetlerle keşf ettim ki sessizlik hiç de müebbet bir felaket değildir. Aksine, insanı eğlendiriyor.

Şurasını inkâr edemem ki, sağırlığımın bir takım kat'i mahzurları var. Mesela, her hangi bir işe giremem. Seçeceğim meslekler endişe verecek derecede tahdid edilmiştir. Tercih fırsatlarım da azdır. Arkadaşlık ve samimi bir muhit kurmak da benim için pek güç oluyor. Hele ne şekilde olursa olsun, ruhu yükselten ahenkli bir şey duymak, tatlı sadalar işitmek imkânsız. Başka imkânsızlıklar da yok değil hani.. Fakat ben bütün bunlara rağmen sessizliğe gülüyor, metelik bile vermeyorum.

Bir misalle fikrimi anlatayım: Bir kaç sene evvel, bir Pazar günü öğleden sonra şehirde yan sokaklardan birinde serseri gibi bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, ve bütün günü nasıl geçireceğimi bunalarak düşünüyordum. Köşe başına gelip de tam geçeceğim sırada omuzuma bir el dokundu. Döndüm; karşımda bir polis duruyordu. Bir şeyler söyledi. Ağzının oynayışından bir takım ihtarlarda bulunduğuna hükm ederek uysal bir hareketle başımı salladım, sözlerini anlamışım gibi de neş'eli neş'eli gülümsedim. Ve tekrar caddeyi geçmeğe teşebbüs ettim.

Bu sefer omuzuma daha şiddetli bir dokunuş beni olduğum yere mıhladı. Baktım, o. Yine bir şeyler söylendi. Ve yine anlamadım. Maamafi oyunumu eyi bellemiştim. Evvelkinden daha vazıh bir surette başımı salladım, gülümsedim, ve bir kere daha caddeyi geçmeğe savaştım. Fakat bu defa insanı hırpalayan bir çeviklikle yakalandığım gibi beylik otomobiline tıkıldım ve bir karakola posta edildim. Tutulan zabıtta da *seyrüsefer* nizamına anudane bir surette muhalefet ettiğim yayılmıştı...

Komiser gayet nazik bir adamdı. Çelebice:

— Bu şehirde *işaret lambalarına* riayet etmek mecburiyetinde olduğunuzu bilmeyormusunuz?.. deye sordu. Buna da başımı sallayarak mukabele ettim, ve kendimi müdafaaya koyulmak istedim. Lakin bu sefer, o kibar adam parlayarak:

— Bu baş sallıyışınla kurtulacağımımı sanıyorsun?... deye gürledi.. Ben yine, daha kuvvetle başımı salladım ve yanlış tefsir ettiği bir şekilde de gülümsedim. Köşeden, tekrar üçüncü defa olarak geçmek istediğim zaman ise karakol bodrumunu boyladım. Bittabi', sonunda mes'ele anlaşıldı. Ve hepimiz kahkahalarla güldük. Me'zun bir me'mur: «Kahveye gidelim» dedi de, ancak bu suretle günümü nasıl geçireceğimi hall ettim.

ŞİMDİ siz şaşacaksınız, ve deyeceksiniz ki, polis sana ilk ihtar ettiği zaman neden sağır olduğunu söylemedin de böyle luzumsuz külfetlere katlandın. Ben de size deyeceğim ki, bu sırf kendime mahsus ruhi bir mes'eleden ileri geliyordu. Çünkü sağır bir adam daima hakîkî bir ıztırap içindedir. Sathi bir göz bunu fark edemez Bu ise derin bir tesellidir. Onun içindir ki sağır, bu teselliyi her zaman uzatmak ister.

İşte bu sebeple sağır *Dudak Okuma* gibi bir san'atı elde etmek mecburiyetindedir. Noksan duyduğu halde muvaffak olan mükemmel bir *dudak okuyucusundan*, harikulade bir *Tahminci* den başka bir şey değildir. Onun mükâleme esnasında bel bağladığı şey, cümlelerdeki iki üç kelimedir. Cümlenin sonunu kendisi ya meleke, ya da talii ile te'min etmelidir.

Maamafi tali' her zaman yaver olmaz. Bir gazete muhabiriyle mülakatta bulunuyordum. Konuşmamızın bir yerinde, bana hatrımdan hiç çıkmayan şu sualı sormuş:

— *Içermisiniz?...* demiş. Ben de heyecanla:

— Sağır bir adam için ondan mahrum olmak, onsuz yaşamak tahammüle sığmaz... deye cevap vermişim.

Bu konuşmamız gazetede çıkınca hayretimden dona kaldım. Çünkü ben bir *dudak okuyucusu* sıfatiyle onun bana sadece *okurmusunuz...* deye sorduğunu sanmış ve yukarıdaki cümleyi sarf etmiştim.

Filvakî' İngilizcede dudakların kıpırdaması noktai-nazarından aksi kulaklara bambaşka gelse de okumak *(read)* ile içmek *(drink)* arasında hiç bir fark görülmez. Bununla beraber, lisanda böyle şaşırtıcı kelimeler çok var!..

Efkârı-umumiye sağırları hiç tanımayor. Sağır Dilsizlerin gündelik hayatlarında rasladıkları maniaları bir tasavvur ediniz. Mesela ekseriya kapımın zilini nasıl duyduğumu anlamak isterler. (Siz de şaşıyorsunuz ya) Zil çalınınca kapıyı her kes gibi açıyor, ve daima bir yabancı ile karşılaşıyorum. Bu hiç tanımadığım efendi bana ya elektrikli bir süpürge veya bir elbise fırçası uzatarak bülbül gibi söyleyor, söyleyor. Bendeniz onu susturuyor ve sağır olduğumdan tek bir kelimesini anlamadığımı arz ediyorum. Şaşırıyor, fakat renk vermeyor ve bendenizi baştan ayağa kadar bir süzdükten sonra, muzafferane:

— Peki sağırsınız, sağırsınız amma, nasıl olur da kapıyı çaldığımı duyuyorsunuz deye soruyor. Bendeniz de bilmukabele yavaş yavaş kapıyı yüzüne kapayarak kıs kıs gülüyorum.

Cevabım gayet basittir efendilerim. Zili işitmem; bu muhakkak. Gafil anlamayor ki, benim kendime mahsus bir tertibatım vardır. Zilin düğme-

Meşhur muhteri' Edison da sağırdır. Bu resimde, Henry Ford un ona bir şey anlatmak üzere kulağına eğildiğini gösteriyor.

(Devamı 79 uncu sahifede)

Sarı Çoraplar

Charles Foley den *Tercüme eden: YAŞAR NABİ*

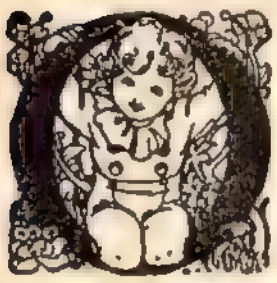

akşam, yemekten sonra, Claude Fréval in siyah elbise ve beyaz kravatla geldiğini görmekle hayret etmedim. Biliyordum ki aziz ve kîymetli arkadaşım mis Lydia Gumverbilt e İéna sokağındaki apartmanında bir konferans vermeyi va'd etmişti.

Yorulmak bilmez bir çalışkan, otuz altı yaşında müderris, Paris in en mahir operatörü o'arak tanınmış, meşhur ve zengin olmasına rağmen Claude, Jura lı sağlam ve kaba bir çiftçi olan babası kadar samimi, onun kadar eyi, onun kadar sade ve hattâ onun kadar sadedil olarak kalmıştı.

Hastahanede ve fakültede hakim ve daima itaat edilen bir şef olan bu dağ çocuğu cemiyet içinde mahcup ve bâzan beceriksiz bir hal alırdı.

Onun içindir ki, güzel amerikalı kadının, moda delisi birkaç milyarderi de da'vet ettiği salona girmezden evvel, Claude zevkinde şüphe edere'k kîyafeti hakkında fikrimi sormaya gelmişti.

Paltosunu çıkarır çıkarmaz, iri yapılı ve güzel dostumu te'min ettim:

«Mükemmelsin, azizim, cidden mükemmel!

— Rica ederim, bak kusurlu bir tarafım varmı? Benim umurumda değil, bi irsin! Fakat mis Lydia tuvalete pek fazla ehemmiyet verir. Bir gün eğer madam Claude Fréval olursa onun bu kusurunu tashih etmeye çalışacağım. Şimdilik, bu ümidi taşıdığımdan, hoşuna gitmek için hiç bir şeyi ihmal etmemeli.

Claude, temiz çocuk gülüşiyle, gömleğinin incilerini göstermek için geniş göğsünü şişirdi, platin bir halka üzerindeki iri bir elmasını pırıldatmak için çok beyaz elini uzattı, nihayet, cilalı ve kusursuz, geniş bağlı bir iskarpin içinde gümüşi işlemeli çok ince ipek çorabını seyr etmekliğim için ayağını yavaşça kaldırdı.

«Ültra-şık bir zarafetin var! deye takdir ettim. Paltonu sırtla azizim... ve için rahat olarak git: mis Lydia hayran olacak. Ben de gidip frakımı giyeyim. Beni bekleyebilirmisin? İena sokağına beraber gideriz. Otomobilin bekleyormu?

En küçük bir mesleki endişede ağır ve ciddi olan Paul Fréval:

— Otomobilim kapıda, dedi, fakat seni bekleyemem. Konferansımdan evvel hastahaneye uğramam lazım. Tedavim altında olan ümitsiz bir hasta var, zavallı bir ihtiyar kadın ki yirmi dört saatten fazla ömrü kalmamıştır. Zavallı beni sever, ve hem onu, bu akşam, kendisini görmeye geleceğimi söz verdim. Saadetin o kadar yakınındayım ki merhametli olmamak elimden gelmez».

Arkadaşımın endişesine hürmet ettiğim için ısrar edemedim.

«Git, üstadım, git. Seni Mis Lydia nın yanında bulurum...»

OTOMOMOBİLİM yoktur, ve o yüzden geç kalmıştım. Müntahap bir sami' kitlesi önünde konferans başlamıştı. Mis Gumverbilt, bana, ilk sırada, kendi yanında bir yer ayırmıştı. Bunun bir sırdaşlık mevkii olduğunu tahmin ettim ve bu iyiniyetin bana dostumun izdivaç projesi lehinde hayırlı bir alamet gibi göründü.

Mu'tat yeşil örtülü masa yüksek bir tümseğin üstüne yerleştirilmişti. Yüksek arkalıklı, debdebeli bir ko'tuktu, Fréval sanki bir tahtta oturuyordu. Ve tıpkı tıyatro sahnesinde olduğu gibi bir tak, bir merdiven parmaklığı vardı ve müteaddit elektrik projektörleri, konferansçıyı körletici bir ışık bolluğu içinde bırakıyorlardı. Claude un bu derece alayişten memnun olmadığını tahmin ediyordum. Eyi ki buna pek dikkat etmeyordu. Ona derhal herkesin sempatisini kazandıran kolaylığı ve sıcak, tatlı bir ses, sarih bir ifadeyle, mevzuuna kendini vermiş söyleyordu. Ve sert çizgileri, derin bakışı, tatlı ve samimi tebessümü etrafına yayılıyor, dinleyenlere kuvvet, zekâ ve yüksekliğini hiss ettiriyordu.

Muvaffakîyetinden kat'iyen emin olarak onu yirmi dakîkadan beri dinleyordum ki, yanımda, evvela sözlerin cazibesine kapılmış olan Mis Lydia nın birden bire doğrulduğunu, gözlerini parmaklığın altına diktiğini, ve yarı sesle hiddetli bir *schocking* «ne ayıp» dediğini işittim.

Halbuki masanın üstünde Claude un vucudu mükemmel ve kusursuz olarak görünüyordu. Fakat mis Gumverbilt titremekte ve anlaşılmaz şeyler mırıldanmakta devam ettiği için, gözlerim, gözlerinin istikametini ta'kîb etti ve Claude un ayaklarını koltuğu altında tutmaktan yorularak uzun bacaklarını

uzatmış olduğunu fark ettim. Ve o zaman gördüm ki parlak iskarpinlerin üstünde eskisi gibi gümüşi işlemeli çok ince ipek çoraplar değil fakat ham yünden, adi, haykırıcı, cidden korkunç bir sarı renkte kalın köy çorapları vardı.

Artık dinlemeye gayrimuktedir, ve gözleri hep yeşil masayı aşan iki ayağa çivili Lydia hiddetten titreyordu.

Hayretinden, ancak, konferans bitince, sami'lerin alkışlariyle kendine geleb'ildi.

CLAUDE u methetmek için coşuyordum.

«Ne hatip! Ne alim! Ne...»

Moda delisi kadın birden bire hiddetle, hakaretle sözümü kesti:

«Hatip? Alin? bilmeyorum. Ancak o korkunç sarı çoraplarına dikkat edebildim! Dehşet! Ben ki doktoru, kendisine iytina eden, ince, zarif, yüksek zevk sahibi bir insan zann ediyordum... Ah! Ne inkisar!..»

Boğulur gibi, bana arkasını döndü, da'vetlileri arasında kayb oldu.

Kürsüden inmiş olan Fréval oldukça endişeli bir tavırla bana soruyordu:

«Mis Gumverbilt tebrik, hattâ teşekkür bile etmedi... Âdeta benden kaçıyor, bana sebebini söyle.

Bu ma'nasız hadise yüzünden bu güzel aşk ümidinin yıkılmasından dolayı hiddetli:

— Asıl sen bana söyle, diyordum, o güzel çoraplarını ne deye çıkardın da, Lydia nın gözleri önünde bu korkunç sarı çorapları teşhir ettin.

— Ya! Demek sebep bu, ha? Esasen bundan şüpheleniyordum ya... Ayaklarımı yeşil örtü altında saklı tutmaya karar vermiştim ama, bir zaman geldi ki unutmuşum, ayaklarımı uzatmışım.

Çoraplara gelince, onları giymemezlik edemezdim. Ümitsiz hastam, biliyorsun, hastahanedeki o zavallı kadın, üç haftadan beri, ihtiyar titrek elleriyle, bana onları gizlice örüyormuş. Mütevazı' hediyesini bana bu akşam verdi, ve sönük sesiyle yalvardı: «Sizin için yapabildiğim bundan ibaret, doktor, kabul ediniz ve eğer... zavallı çoraplarımı çok çirkin bulmayorsanız onları giydiğinizi görmek beni o kadar memnun edecektir ki!»

Mis Gumverbilt bana, ilk sırada, kendi yanında bir yer ayırmıştı.

— Sen de, hiç düşünmeden, mukavemet edilemez bir merhamet hissinin sevkiyle, ölmek üzere olan bu kadını son bir defa memnun etmek için, derhal ıskarpinlerini çıkardın, çoraplarını sıyırdın, sarı çorapları giydin.

— Tabii değilmi ya? Zavallı kadının sevincini galiba bayatının saadetiyle ödeyeceksin».

Claude mahzun bir tavırla:

— Ne yapalım! dedi; Ölüme karışan bir sevincin hayattaki bir saadetten daha uzun ve daha sağlam olması icab ettiğini düşünerek kendimi teselliye çalışacağım.

Homère den *Tercüme eden: Yaşar Nabi*

(Geçen nushadan devam)

biz öleceğiz, veya, tehlikeyi atlatarak, ölümden ve oktan kurtulacağız. Her şeyden evvel, İlahe, Siren lerin çayırından ve şarkılarından kaçmamızı emr ediyor, ve onları dinlemek için yalnız bana müsaade ediyor; lakin beni geminin direğine ayakta sım sıkı bağlayınız, hiç hareket edemeyeyim, ve, beni çözmeniz için size yalvarır ve emir verirsem, o zaman, bilakis, beni daha fazla bağlayın.

Ve ben bunları arkadaşlarıma söyledim, ve, bu esnada, eyi inşa edilmiş gemi Siren lerin adasına sür'atle yaklaştı, muvafık rüzgâr bizi o kadar hızlı sevk ediyordu; lakin rüzgâr birden bire dindi, ve sustu, dalgalar azaldı. O zaman, arkadaşlarım, ayağa kalkarak, yelkenleri topladılar ve geminin boşluğuna braktılar; ve oturduktan sonra, mücella kürekleriyle suları köpürttüler. Ve ben, keskin tunçla, büyük bir balmumu külçesini kestim, küçük parçaları kuvvetli ellerimde sıktım; ve balmumu yumuşadı, çünkü güneş in harareti yakıcı idi, ve ben çok kuvvetle sıkıyordum. Ve bütün arkadaşlarımın kulaklarını tıkadım. Ve, gemide ayakta olarak, beni, ellerimden ayaklarımdan direğe bağladılar. Sonra, oturarak, köpüklü denize küreklerini daldırdılar.

Ve biz ses yordamına yaklaştık, ve sür'atli gemi, birdenbire Siren ler tarafından görüldü, ve onlar ahenktar şarkılarını söylemeye başladılar:

— Gel, ey şöhretli Ülis, Yunanlıların medarı-iftiharı. Gemini durdur, ve sesimizi dinle. Hiç bir adam, adamızdan sesimizi dinlemeden kara gemisiyle geçmedi; sonra, sevinç içinde ve birçok şeyler öğrenmiş olarak gider. Filhakîka, biz, İlahların emriyle büyük Trova önünde Yunanlılarla Trovalıların neler çektiklerini biliriz, ve biz ana toprak üstünde olan biten her şeyi bildiririz.

Onlar güzel seslerini dinleterek böyle teganni ediyorlardı, ve kalbim onları dinlemek isteyordu; ve, kaşlarımı kımıldatarak, arkadaşlarıma, beni çözmelerini işaret ettim; fakat onlar kürekleri daha hararetle hareket ettiriyorlardı; ve, derhal, Perimed ve Örilok, beni daha sıkı bağladılar.

Onların yanından uzaklaştıktan sonra ve şarkılarını ve seslerini artık işitmediğimiz zaman, sevgili arkadaşlarım kulaklarından balmumunu çıkardılar ve beni çözdüler; lakin, henuz adayı geçmiştik ki duman ve büyük dalgalar gördüm ve muazzam bir gürültü işittim. Ve arkadaşlarım, korkularından ellerindeki kürekleri braktılar. Ve akıntı gemiyi götürüyordu, çünkü onlar artık kürek çekmeyorlardı. Ve ben bir yandan öbür yana koşarak, her birini tatlı sözlerle gayrete getirmeye çalışıyordum:

— Ey dostlarım, tehlikeler meçhulümüz değildir. Siklop bizi korkunç bir şiddetle mağarasında mahpus tutarken daha büyük azaplara katlanmadıkmı? Lakin, o zaman, faziletim, zekâ ve dirayetim sayesinde onun elinden kurtulduk. Bunu unuttuğunuzu zann etmeyorum. O halde, şimdi de, söyleyeceklerimi yapınız; hepiniz itaat edin. Siz, sıralarda oturmuş olanlar, küreklerinizi denizin derin sularına daldırınız, ve sen, pilot, sana şunu emr ediyorum, hatırında tut, mademki geminin dümenini sen tutuyorsun. Gemiyi bu akıntı ve dumanın haricine sevk et ve şu öteki kayalığı tut. Bu yolu sebatla ta'kîpten vazgeçme, ve sen bizi felaketten kurtaracaksın.

Ben böyle söyledim, ve onlar derhal sözlerime itaat ettiler; lakin onlara Skilla dan, bu korkunç afetten bahs etmedim, çünkü dehşete kapılarak hep birden geminin dibinde saklanmak için kürekleri brakmalarından korktum. Ve o zaman Sirse nin kat'iyen silahlanmamam hakkındaki emirlerini unuttum. Ve muhteşem silahlarımı takınarak, ve iki uzun mızrak alarak geminin ön tarafına çıktım ve orada ilk önce arkadaşlarımın ölümüne sebep olacak Skilla yı göreceğimi ümid ediyordum. Lakin onu göremedim, gözlerim kara kayanın her tarafına bakmaktan yoruluyordu.

Ve biz, inleyerek, bu boğazdan geçiyorduk. Bir tarafta Skilla vardı; ve öteki tarafta, ilahi Karibdis denizin korkunç tuzlu suyunu içiyordu; ve, tekrar kustuğu zaman sular büyük bir ateşin üstündeki tenceredeymiş gibi kaynayordu, ve o suları havaya atıyor ve su iki kayanın üstüne yağıyordu; ve deniz dibinin mavi kumları meydana çıkıyordu, ve arkadaşlarımın korkudan benizleri soldu. Ve biz Karibdis e bakıyorduk, çünkü felaketimizi ondan umuyorduk; lakin, bu esnada, Skilla gemiden en cesur arkadaşlarımdan altısını aldı. Ve geminin üzerine bakarken, ayaklariyle ellerinin havadan geçtiklerini gördüm; ve onlar ümitsizlikle beni çağırıyorlardı.

Bir balıkçı nasıl bir kayanın üstünden, uzun bir

deyneklè, denize küçük balıklara, o yabani öküz boynuzu içinde saklı yemi atar ve her tuttuğu balığı canlı canlı kayanın üzerine atarsa Skilla da öyle, çırpınan arkadaşlarımı götürüyor ve yiyordu ve onlar bu esnada bana doğru ellerini uzatarak haykırıyorlardı. Ve bu benim denizlerde seyahatım esnasında gördüğüm en acıklı manzara idi.

Korkunç Karibdis ile Skilla dan kaçıktan sonra İlahın mukaddes adasına vardık. Ve Güneş in geniş alınlı mukaddes öküzleri ile yağlı koyun sürüleri orada idi. Ve ben daha deniz üzerinde ve geminin içindeyken ahırlardaki öküzlerin böğürmelerini ve koyunların melemelerini işitiyordum; ve kör kâhin Tebli Tireziyas ın sözleri hatırıma geldi, ve insanları cezb eden Güneş in adasından korunmak hususunda Sirse nin tavsiyesini de hatırladım. O zaman, kalbim mahzun, arkadaşlarıma böyle söyledim:

— Çok eziyet çekmiş olmanıza rağmen, sözlerimi dinleyiniz, arkadaşlar insanlara ışık veren Güneş adasından acele kaçmamızı bana tavsiye eden Sirse ile Tireziyas ın kehanetlerini size söyleyeceğim. İlahe bizi burada büyük bir tehlikenin tehdid ettiğini bana söyledi. Bu sebepten, kara gemiyi bu adadan uzaklaştırın.

Ben böyle söyledim, ve onların aziz kalpleri kırıldı Ve, derhal, Örilok bu kederli sözlerle bana cevap verdi:

— Bize merhamet etmeyorsun, ey Ülis. Senin kuvvetin çoktur, ve vucudun yorulmak bilmez, ve her şey sana demirden yapılmış gibi görünüyor. Yorgun ve uykusuz arkadaşlarının karaya inmelerini istemeyorsun, sularla çevrili bu adada biz bol bir yemek hazırlardık; ve bizim bütün gece, bu adadan uzakta, muzlim denizin üstünde gelişi güzel dolaşmamızı emr ediyorsun! Gece rüzgârlar tehlikelidir ve gemilerin batmasına sebep olurlar. Birdenbire, hattâ ilahların arzusu hilafına bile gemileri batıran bir Notos veya Zefir fırtınası çıkarsa hangimiz meş'um ölümün elinden kurtulabiliriz? Bari şimdi, kara geceye itaat edelim, ve sür'atli geminin yanında yemeğimizi hazırlayalım. Yarın sabah erkenden gemiye biner ve açık denizde yol alırız.

Örilok böyle söyledi ve arkadaşlarım onu tasdik ettiler. Ve kat'iyetle anladım ki bir şeytan onların felaketini hazırlayordu. Ve ben ona şu ma'kul sözleri söyledim:

— Örilok, bana karşı şiddetli davranıyorsunuz, çünkü yalnızım; lakin, bana büyük bir yeminle yemin et ki, eğer bâzı öküz sürüleri veya bir çok koyunlar bulursak hiç birimiz, bir cürüm işlemekten çekinerek, ne bir öküz, ne de bir koyun öldürecektir. Layemut Sirse nin bize verdiği yiyecekleri rahatça yiyiniz.

Ben böyle söyledim, ve, derhal, emr ettiğim gibi bana yemin ettiler. Ve, onlar yemin için lazım gelen bütün sözleri söyledikten sonra, sağlam gemiyi, derin bir limanda, bir akar su yanında durdurduk, ve arkadaşlarım gemiden çıkarak alelacele yemeklerini hazırladılar. Sonra, yemeye ve içmeye doyunca, Skilla nın gemiden alarak yediği sevgili arkadaşları için ağladılar. Ve onlar ağlarken tatlı uykuya daldılar. Lakin, gecenin üçüncü kısmına doğru, yıldızların inmeye başladıkları saatte, bulutları yığan Jüpiter büyük kasırgalarla şiddetli bir rüzgâr çıkardı; ve kara ve denizi sislerle örttü, ve her yer karanlık oldu.

Ve sabahleyin doğan, pembe parmaklı Şafak belirdiği zaman gemiyi derin bir kaya oyuğuna çekerek emniyete aldık. Orada Nemflerin güzel yuvaları ve ikametgâhları vardı. O zaman meclis kurarak, böyle söyledim:

— Ey dostlar, gemide yiyecek ve içecek var. Büyük bir felakete uğramamak için bu öküzlere dokunmayalım. Filhakîka bunlar ilahın, her şeyi gören ve işiten Güneş in müthiş öküzleri ve meşhur sürüleridir.

Ben böyle söyledim, ve onlar cömert zihinleriyle sözlerimin doğruluğuna inandılar. Ve, bütün bir ay, Notos rüzgârı hiç durmadan esti; ve Notos la Öros dan ma'da hiç bir rüzgâr esmeyordu. Ve arkadaşlarım ekmek ve kırmızı şarap buldukları müddetçe şiddetle arzu ettikleri öküzlere dokunmadılar; lakin, bütün yiyecekler bittiği zaman, bilmecburiye, iğri olta iğneleriyle balık ve elimize düşen kuşları avladık. Ve açlık karnımızı büküyordu.

O zaman, içlerinden biri belki bana dönüş yolunu gösterir deye, İlahlara yalvarmak için, adanın içerilerine gittim. Ve adada ilerledim, ve, arkadaşlarımı brakarak, rüzgardan mahfuz bir yerde ellerimi kaldırdım, ve geniş Olimp de ikamet eden İlahlara yalvardım. Ve onlar göz kapaklarımın üstüne tatlı uykuyu indirdiler. O zaman, Örilok, arkadaşlarıma, meş'um bir niyet ilham etti:

— Çok ıztırap çekmenize rağmen sözlerimi dinleyiniz, arkadaşlar. Zavallı beşere mukadder olan bütün ölümler menfurdur, lakin açlıktan ölmek en acınacak şeydir. Haydi! Güneş in en güzel öküzlerini yakalayalım, ve geniş Uranos da oturan Layemutlara kurban edelim. Vatanımızın toprağına, İtak a dönersek, derhal Güneş'e güzel bir ma'bet inşa ederek içine kîymetli eşyalar koyarız; lakin, dik boynuzlu öküzleri için hiddet eder de gemiyi batırmak ister ve diğer ilahlar da buna razı olurlarsa, bu hali adada daha fazla eziyet çekmedense, sularda boğularak bir defada can vermeyi tercih ederim. Örilok böyle söyledi ve hepsi onu alkışladılar. Ve, derhal, Güneş in en güzel öküzlerini sürdüler, çünkü geniş alınlı kara öküzler gemiye yakın bir yerde otlayorlardı. Ve öküzlerin etrafını çevirerek onları Layemutlara kurban ettiler; ve taze bir meşenin yapraklarını aldılar, çünkü gemide beyaz arpa kalmamıştı. Ve dua ettikten sonra iki kat yağla örtülü butları kızarttılar ve üzerine çiğ bağırsakları koydular. Ve bağırsakları kızartırken, kurban ateşi üzerinde merasim yapmak için şarapları olmadığından su kullandılar. Butlar kızardığı zaman bağırsaklardan tattılar. Sonra kalanı parçalayarak şişlere geçirdiler.

O zaman tatlı uykumdan uyandım, denize ve gemiye doğru dönmek için acele ettim. Lakin geminin bulunduğu yerin yakınına gelince tatlı koku beni karşıladı. Ve, inleyerek, layemut ilahlara doğru haykırdım:

— Jüpiter baba, ve siz, mes'ut ve layemut ilahlar, şüphesiz, benim en büyük felaketim için bana bu meş'um uykuyu gönderdiniz. İşte burada yalnız kalan arkadaşlarım büyük bir günah işlemişler.

Derhal, Lampeti arkadaşlarımın, öküzlerini öldürdükleri ni Güneş e haber vermeye gitti, ve İlah kızarak diğer ilahlara dedi ki:

— Jüpiter baba, ve siz, mes'ut ve layemut ilahlar, Laert oğlu Ülis in arkadaşlarından intikamımı alınız. Onlar benim yıldızlı Semaya çıktığım ve Sema dan yere indiğim zamanlar seyr ederek haz duyduğum öküzlerimi öldürmeye cür'et etmişler. Öküzlerim için bana adil bir kısas vermezseniz Ahrete inerek yalnız ölüleri aydınlatırım. Ve bulutları yığan Jüpiter, ona cevap vererek, böyle söyledi:

— Güneş, münbit toprak üstünde sen yine layemutlarla fani insanları aydınlatmakta devam et. Yakında beyaz yıldırımımla karanlık denizin ortasında gemilerini yakacağım.

Ve hem bunları güzel saçlı Kalipso dan öğrendim, ona da Merkür anlatmış.

Denize ve gemime geldiğim zaman, arkadaşlarımın her birini ayrı ayrı şiddetle azarladım; lakin bu suçu ta'mir etmenin hiç bir çaresi yoktu, çünkü öküzler öldürülmüştü. Ve daha şimdiden ilahların mu'cizeleri meydana çıkıyordu: deriler yılanlar gibi sürünüyor, ve çiğ veya pişmiş, etler, şişlerin etrafında böğürüyorlardı, ve insan bunu bizzat öküzlerin sesi sanırdı. Ve altı gün, sevgili arkadaşlarım Güneş in öldürdükleri en güzel öküzlerini yediler. Jüpiter yedinci günü getirdiği zaman, rüzgârın hızı dindi. O zaman, gemiye binerek açıldık; ve, direği diktikten sonra beyaz yelkenleri açtık. Ve biz adayı terk ettik, ve Sema ile denizden başka hiç bir şey görünmeyor, başka hiç bir kara göze çarpmayordu.

O zaman Jüpiter artık eskisi gibi hızlı gitmeyen geminin üzerine kalın bir bulut gönderdi, ve onun altında deniz kapkara oldu. Ve derhal tiz sadalı Zefir büyük bir kasırga halinde esti, ve fırtına serenin iplerini kopardı, ve direk bütün yelkenlerle beraber geminin dibine devrildi. Ve direk geminin burnuna düşerken pilotun kafasını parçaladı ve o sırasından denize dalar gibi devrildi.

Ve onun cömert ruhu kemiklerinden ayrıldı. Aynı zamanda Jüpiter gökü gürletti ve yıldırımını gemiye attı, ve gemi, Jüpiter in yıldırımiyle vurularak dönmeye başladı ve kükürtle doldu ve arkadaşlarım yuvarlandılar. Deniz nerkisleri gibi sular onları sürükleyordu ve bir İlah onların avdetlerine mani' oldu. Fırtınanın kuvveti onu parçalayıncaya kadar gemide yürüdüm. Ve sular onu öteye beriye sürükleyordu. Seren dibinden kırılmıştı, fakat öküz derisinden bir kayış ona bağlı kalmıştı. Bununla sereni omurgaya bağladım, ve, üzerine oturunca, rüzgârın şiddetiyle sürüklendim.

O zaman, filhakîka, Zefir in kasırgaları sükûnet buldu, lakin bana yeni sıkıntılar getirecek Notos rüzgârı çıktı, çünkü, yeniden meş'um Karibdis e doğru sürükleniyordum. Bütün gece böylece gittim, ve Güneş doğarken, Skilla ile korkunç Karibdis in yanına geldim, o zaman Karibdis denizin tuzlu sularını yutuyordu. Ve ben yüksek incir ağacının dallarını yakaladım, ve bir gece kuşu gibi havada asılı haldım, ne ayaklarımı yere değdirebiliyor, ne de çıkabiliyordum, çünkü ağacın kökü uzaktı ve muazzam ve uzun dallar Karibdis e gölge yapıyorlardı; lakin o sereni ve omurgayı tekrar kusuncaya kadar sımsıkı asıldım. Ve bu da pek geç oldu.

Hakimin insanların pek çok münazaalarını muhakeme ettiği pazardan, yemeğini yemek üzere, çıktığı saatte, seren ve omurga Karibdis den tekrar fırladılar; ve ben gürültüyle uzun tahtaların üzerine kendimi attım, ve, üzerine oturarak kürek yerine ellerimle yüzdüm. Ve ilahların ve insanların babası Skilla nın beni görmesine müsaade etmedim, yoksa ölümden kurtulamazdım. Ve dokuz gün sular beni götürdü, ve, onuncu gün, ilahlar beni Ojijiye adasına sevk ettiler, orada güzel saçlı belagatli ve muhterem ilahe Kalipso oturuyordu, o beni kurtardı ve sevdi. Fakat sana bunu ne deye anlatayım? Sana ve afif karıma bunu evinde anlattım; ve aynı şeyleri tekrar anlatmaktan nefret ederim.

XIII—XX nci şarkıların hulâsası

XIII.— Feakyalılar Ülis i gemiyle İtak adasına getirip bırakıyorlar. Minerv Ülis e görünerek ona yapacağı işler hakkında yol gösteriyor ve onu ihtiyar bir adam şekline koyuyor.

XIV.— Ülis emektar hizmetçisi Öme nin yanına gidiyor, kendini Giritli bir mülteci deye tanıtıyor ve onunla hasbıhal ediyor.

XV.— Ülis in oğlu Telemak İtak a dönüyor. Ülis, onun tarafından tanılmadan Öme ile konuşmakta devam ediyor.

XVI.— Telemak Öme nin yanına geliyor, baba oğul tanışıyorlar; ve Ülis in karısı Penelop la evlenmek üzere oturduğu saraya gelmiş olan asilzadeleri kovmak için anlaşıyorlar.

XVII.— Ülis yine ihtiyar dilenci kîyafetinde Öme ile beraber şehre iniyor; sarayına girerken Argos isimli ihtiyar köpeği efendisini görünce sevinçten ölüyor. Ülis salonda asilzadelerden dileniyor. Onlardan biri, Antinoos onu tahkîr ediyor.

XVIII— İros isimli bir dilenci daha saraya gelerek Ülis i oradan kovmak isteyor; asilzadeler onun tarafını iltizam ediyorlar. Nihayet muşta ile yaptıkları bir yum-

ruk mücadelesi neticesinde Ülis onu öldürüyor. Kendi hizmetçi kadınlarının ve Örimak ın tahkîrine uğrayor.

XIX.— Penelop dilenci kîyafetindeki Ülis le konuşuyor ve ona acıyor. Ülis in sütninesi Örikle, ayaklarını yıkarken bir yara izinden onu tanıyor.

XX.— Sarayda ziyafet ve sefahet devam ediyor, çoban Melantiyos ile bir asilzade Ülis i tahkîr ediyorlar.

XXI inci şarkı

O zaman, İlahe Minerv İkaryos un kızı basiretli Penelop a talipleri tecrübe için yayı ve parlak demiri getirmesini ilham etti ki bu Ülis in sarayında boğuşmanın başlangıcı olacaktı. Penelop elinde fildişi başlı iğri tunç anahtarı tutarak evin uzun merdivenini çıktı; hükümdarın hazinelerinin, tunç, altın ve işlenmesi güç demirin saklı bulunduğu yüksek odaya hizmetçileriyle beraber girmekte istiycal etti. İğri yay, ok kılıfı ve onu dolduran müthiş oklar bulunuyordu. Lasedemon lu Öritos un oğlu İfitos, ki bir ilah gibiydi, bunları Mesen de Orsilok un nezdinde rasgeldiği Ülis e hediye etmişti. Ülis oraya bütün milletini temsilen bir şikâyette bulunmak için gitmişti. Filhakika Mesenliler gemileriyle üç yüz koyunu çobanlariyle beraber İtak dan gasb etmişlerdi. Ve bunu şikâyet için, Ülis, daha pek genç yaşta oraya gitmişti; çünkü babası ve diğer ihtiyarlar onu göndermişlerdi. İfitos da kayb ettiği oniki kısrak ve bir o kadar katırı aramak için gelmişti ki bunlar onun ölümüne sebep olacaklardı; çünkü Jüpiter in yaptığı büyük işlerle meşhur alicenap oğlu Herkül ün yanına gidince, beriki onu, misafiri olmasına rağmen, kendi evinde öldürdü. Ve onu şerefsiz bir tarzda, ne ilahlara, ne de oturttuğu sofraya hürmet etmeden öldürdü ve dinç ayaklı kısraklarını gasb etti. Bu kısrakları ararkendir ki İfitos Ülis e rasgeldi ve ona büyük Öritos un taşımış olduğu ve muhteşem sarayında ölünce oğluna braktığı bu yayı verdi. Ve Ülis de ona keskin bir kılıç ve kuvvetli bir mızrak verdi. Bu çok uzun sürmeyen hazin bir dostluğun başlangıcı oldu, çünkü birbirlerini sofralarında iyzaz etmek kısmet olmadı, ve ondan evvel Jüpiter in oğlu, Öritos un oğlu, layemutlara benzeyen İfitos u öldürdü. Ve ilahi Ülis İtak da bu yayı kullandı, fakat cenge giderken kara gemilerine onu da almadı, ve sevgili dostunun hatırası deye sarayında bırakmıştı.

Ve asil kadın yüksek odaya geldiği zaman eskiden mahir bir ustanın cilalamış ve kapı pervazına uydurmuş olduğu ve üzerine iki kanatlı parlak kapılar yapmış olduğu eşiğin üzerine çıktı. Hemen halkadan anahtarın bağını çözdü, anahtarı kilide soktu ve kilidi açtı. Ve kapının güzel kanatları, çayırda otlarken böğüren bir boğa gibi gıcırdadılar ve açıldılar. Ve Penelop muattar elbiselerle dolu sandıkların bulunduğu yüksek döşemeye çıktı, asılı oldukları çividen yayla parlak ok kılıfını indirdi. Ve oraya oturarak, onu dizleri üzerine koydu, ve acı yaşlarla ağladı. Ve göz yaşı ile mateme doyduktan sonra, iğri yayı ve ok kılıfiyle içindeki okları elinde tutarak küstah taliplerin bulunduğu büyük salona girmekte istiycal etti. Ve hizmetçi kadınlar hükümdarın uzun tunç ve demirinin bulunduğu sandığı taşıyorlardı.

Ve asil kadın taliplerin yanına gelince güzel salonun eşiğinde durdu, yüzünde ince bir tül ve yanında hizmetçileri vardı. Ve, derhal, taliplere hitab etti ve onlara dedi ki:

— Benimle evlenmekten başka bir sebebe istinad etmeden, çoktan beri gitmiş olan bir adamın evini, hiç durmadan yiyip içmek için, istiyla eden ve onun mallarını yutan ey meşhur talipler, beni dinleyiniz. İşte, ey talipler, size teklif edilen tecrübe. Size ilahi Ülis in büyük yayını getiriyorum. Elleriyle bu yayı en kolaylıkla gererek on iki baltanın halkalarından kim geçirirse ben onu ta'kîb edeceğim, ve o beni gençliğimin geçtiği, güzel ve zengin olan ve hattâ ru'yalarıma varıncaya kadar daima batırlayacağım bu evden alıp götürecektir.

O böyle söyledi ve domuz çobanı Öme ye taliplere yayla oku götürmesini emr etti. Ve Öme onları ağlayarak aldı ve götürdü; ve sığırtmaç bile hükümdarın yayını görünce ağladı. Ve Antinoos onları azarladı ve dedi ki:

— Ahmak köylüler, bugünden ötesini düşünmeyen sefiller, niçin ağlayorsunuz ve sevgili kocasını kayb edeliden beri ıztırap çeken bu kadının göğsünde kalbini oynatıyorsunuz? Sessizce yiyiniz veyahut gidip dışarda ağlayınız ve bu yayı burada bırakınız. Bu talipler için güç bir tecrübe olacaktır, çünkü bu cilalı yayın kolayca gerileceğini tahmin etmeyorum. Burada Ülis ayarında bir tek adam yoktur. Onu ben bizzat gördüm ve hatırlayorum, lakin o zaman daha çocuktum.

O böyle söyledi ve içinden yayı gerip oku demirlerden geçirebileceğini ümid ediyordu; lakin, o evinde tahkîr edeceği ve aleyhine bütün arkadaşlarını teşvîk edeceği faziletli Ülis in elinden ilk oku tutacaktı.

O zaman Telemak böyle söyledi:

— Ey ilahlar! Şüphesiz ki Jüpiter benim aklımı aldı. İşte sevgili annem bütün basiretine rağmen, başka bir adamı ta'kîb edeceğini ve bu evi terk edeceğini söyleyor! Ve ben ahmakça seviniyor ve gülüyorum! Teklif edilen tecrübeye girişiniz, ey talipler! Ne bütün Akayda, ne mukaddes Pilos şehrinde, ne Misen de, ne İtak da, ne de bütün Epir de bu kadının eşi vardır.

Fakat siz bilirsiniz, annemi öğmeye ne hacet?

Haydi, tecrübeyi geciktirmeyiniz, bu yayı germeye istiycal ediniz ki kim olduğunuzu anlayalım. Ben de bu yayı tecrübe edeceğim, ve eğer onu gerer ve oka de-

(Bitmedi)

Sinema

Greta nın Yeni Bir Rakîbi

Ma'lûm olduğu üzere İsveçli yıldız Greta Garbo nun son zamanlarda bir çok rakîpleri çıkmıştır. "Asri Ebülhevl" denilen bu sevimli yıldızı beyaz perdede tek başına hükümran olarak brakmak istemeyorlar. Greta Garbo nun başlıca rakîpleri Marlene Dietrich, Lili Dagover, Elissa Landi idi. Son zamanda Fransızlar da Greta Garbo ya bir rakîp çıkardılar.

Resmini derc ettiğimiz Mand Garden filhakîka meşhur Hollywood yıldızına çok benzer. Mand da Greta gibi sarışın, bakışları garip bir surette keskindir. Çehresinin hey'eti-umumiyesindeki sihir ve cazibe inkâr edilemez.

Mand Garden yeni bir artist değildir. Sessiz sinema zamanında birkaç film çevirmiş ve nazarı - dikkati celb etmiştir. Mand Garden, son zamanlarda uzun bir sesli dram çevirmiştir.

J. Mac Donald

Aşk resmi geçidi, Monte Karlo, Serseri Kral gibi filmleriyle şehrimiz sinema meraklılarını kendine meftun eden güzel sesli Amerikan yıldızı Janette Mac Donald (bu kızcağızın meşhur İngiliz Baş vekili ve Amele Partisi reisi ile hiç bir münasebeti yoktur. Bu yoldaki rivayet asılsızdır) geçenlerde annesi, nişanlısı M. Richie ile birlikte İle de France transatlantiği ile ilk defa olarak Avrupa ya geçmiştir. Fransızların bu ziyaretten çok memnun olduğunu söylemeğe hacet yok! Janette Mac Donald ın son filmi Reginald Denny ile birlikte oynadığı *Gece yarısı aşığı* dır.

Henry Garat

SESLİ sinema ile beraber operet nev'inin sinemada moda olması üzerine dördüncü beşinci derecede bir Fransız aktörü olan Henry Garat birdenbire birinci plana geçti. Güzel şarkı söyleyen bu genç adam kırk yıllık Willy Fritsch in rakibi oldu ve iytiraf etmek lazım ki meşhur Alman aktörünün papucunu dama attı.

Henry Garat Almanya ya da'vet edildi. Orada sevimli Alman yıldızı Lilian Harvey le birlikte *Cennet Yolu* nu oynadı. Aynı filmin Almanca nushasını yine aynı yıldızla Willy Fritsch çevirdi. Bu film hakîkaten nefisti. Bunu *Cürmü-meşhut* ta'kîb etti. Bu filmi de Henry Garat, Marcelle Chantal la beraber çevirdi.

Henry Garat Willy Fritsch ile

çok dosttur. Her iki artist de kalıp kîyafetleri, tabiatları iytibariyle birbirlerine çok benzeyorlar. Daima beraber geziyorlar. Hattâ son zamanlarda birlikte Şimali Afrika ya bir de seyahat yaptılar. Derc ettiğimiz resim Henry Garat yı *Delfin* ismindeki son filminde gösteriyor.

ROTBART - LUXUOSA

Dünyanın en birinci traş bıçağı "ROTBART-LUXUOSA"
Dünyanın en pahalı traş bıçağı "ROTBART-LUXUOSA"
Dünyanın en ucuz traş bıçağı yine "ROTBART-LUXUOSA" dır.

Çünkü bu bıçakla ilk yenilik ve zevkle asgari 20 defa ve ROLLFIX otomatik bileme makinesiyle bilediğiniz takdirde a'zami 40 defa traş olabileceğinize dair size en kuvvetli te'minatı bizzat kendi tecrübeniz verecektir.

1 adedi 20 kuruş, 10 adedi 175 kuruştur.
Her Yerde Bulunur. Tel. Beyoğlu 973.

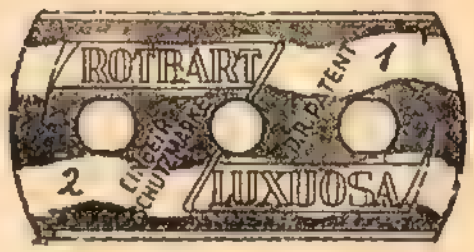

MOND-EXTRA

MOND-EXTRA traş bıçağı gençlik ve güzellik menbaıdır: en yıpranmış bir siymaya taravet bahş etmek kudretini haizdir.

10 adedi 75 kuruştur.
Her Yerde Satılır

TOPTAN SATIŞ:
Kürkçübaşı Han No. 4, GALATA Telefon Bey. 973.

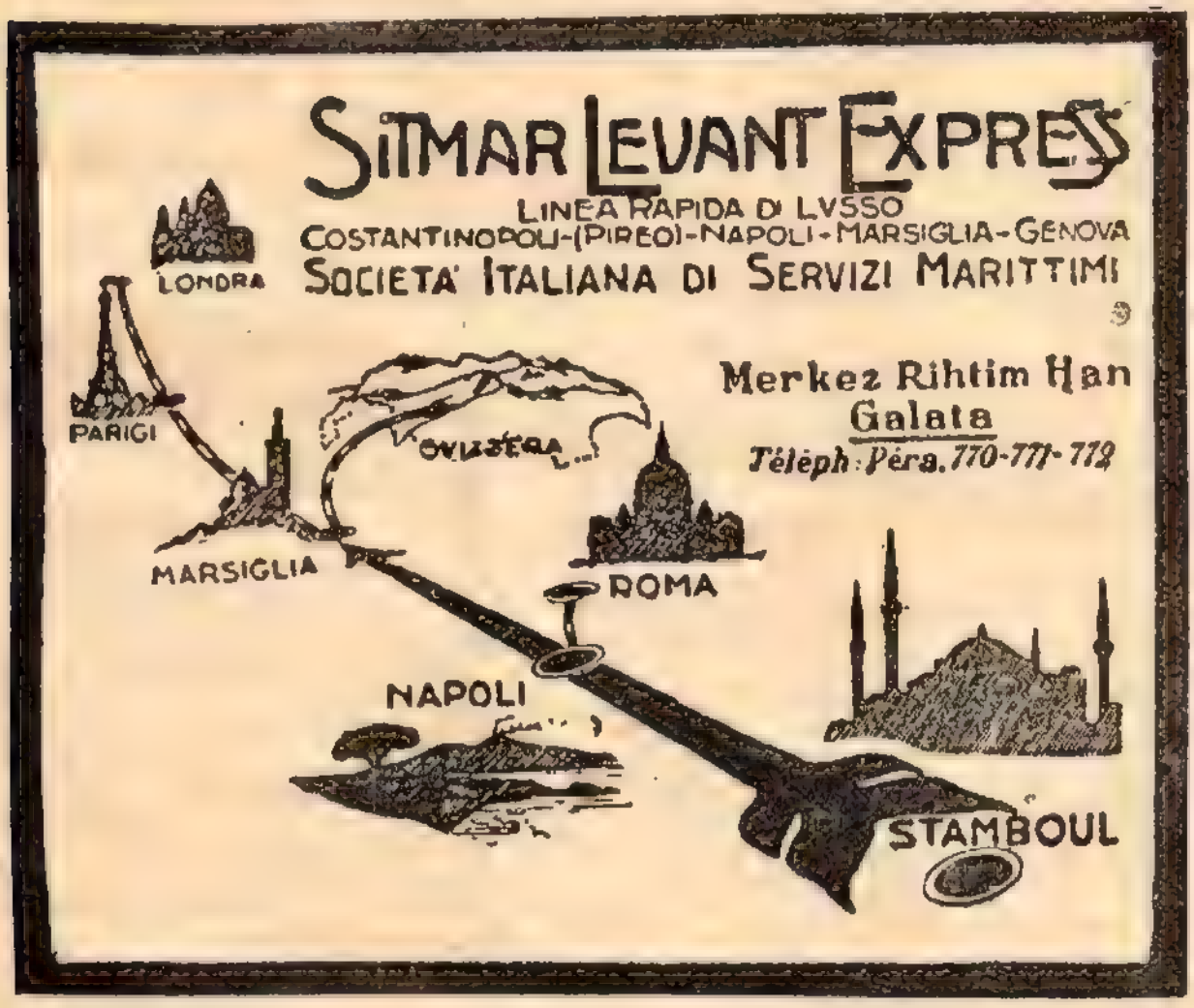

MUHİT

Neşriyatı:

1.— Spor Ruhu
2.— Cesur Kaptanlar
3.— Sevgili Düşman
4.— Kölelikten Kurtuluş
5.— Abraham Lincoln
6.— Sefiller
7.— Eyi Zevciler
8.— Zindelik Atlası
9.— Küçük Erkekler
10.— Küçük Kadınlar

Banka Komerçiyale İtalyana

İstanbul Şu'be Merkezi

Sermayesi: 700.000.000 İtalyan Lirası — İhtiyat akçesi: 580.000.000 İtalyan Lirası

Bilumum banka muamelatını iyfa eder.

(Geçen nushadan devam)

usulden birisiyle müdafaa edebilir. Mesela: ya a3 deki at ile veziri alır. Yahut şahı diğer bir haneye çeker.

Fakat c2 deki kal'e e2 yahut c4 de oynanmak suretiyle açılacak olursa hem kal'e ile ve hem de vezir ile şaha kiş denmiş olur. (Çifte kiş). İşte bu suretle vakî' olan kişlere çifte kiş denir.

Bu suretle yapılan kişte c3 deki atın veziri almasiyle taarruz bertaraf edilmiş olamaz. Çünkü şah aynı zamanda kal'enin de taarruzuna ma'ruzdur. Şu halde siyah şah ya d5 ve yahut f3 hanelerine çekilmek mecburiyetinde kalır.

VII

MAT

Şah, kişe ma'ruz kalır ve üç müdafaa usulünden birisiyle kendisini müdafaa edemezse "ŞAH MAT" yahut sadece "MAT" denir. Ve şaha mensup taşları idare eden taraf partiyi kayb eder. Mesela: atideki vaziyette hamle beyazlarda ise f5 deki vezir ile d5 den kiş demekle siyah şah mat olur. Zira şah veziri alamadığı gibi hiç bir müdafaa usuliyle de müdafaa edilemez.

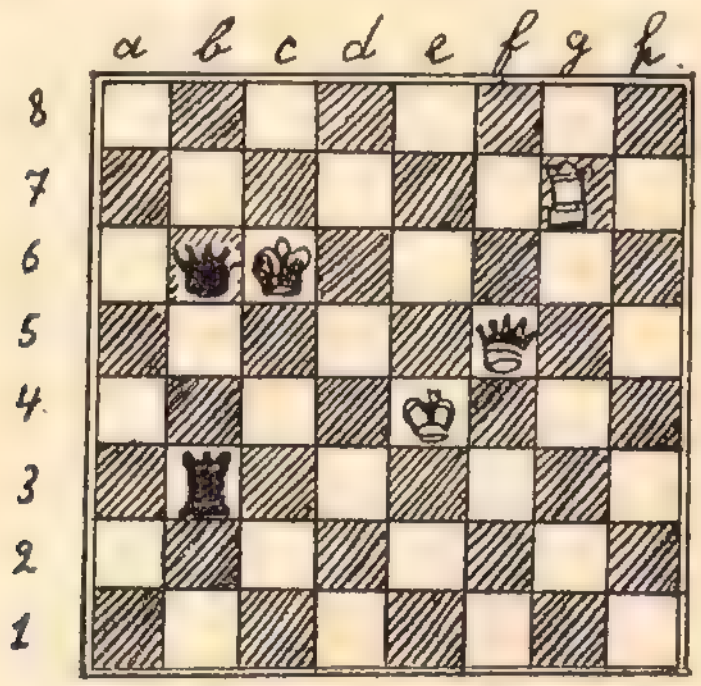

Aşağıdaki vaziyette beyazlar (hamle kendisinde ise) a6 daki atı c7 ye, buna mukabil siyahlar (hamle kendisinde ise) dl deki tayyareyi c2 ye oynamak suretiyle mat ederler.

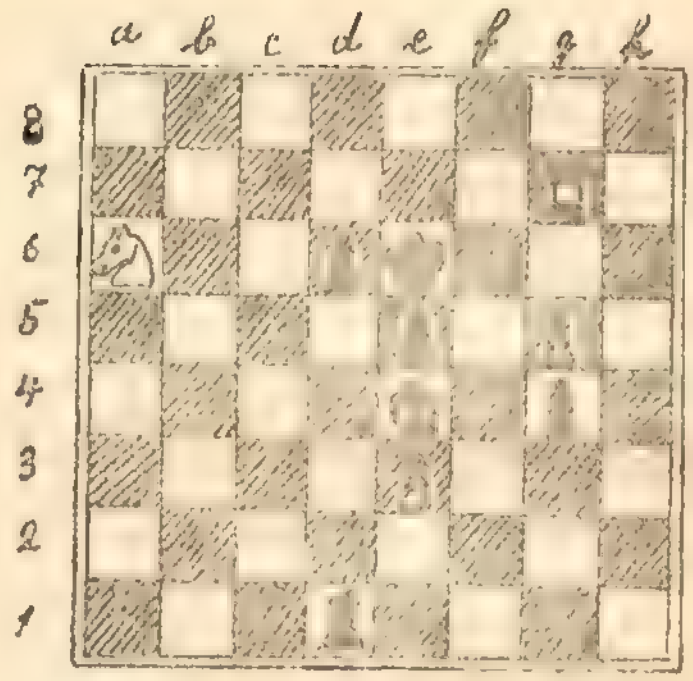

VIII

PAT

Şaha kiş denmemiş fakat kendisine mensup diğer taşları zayi' etmesi yahut mevcut olan taşları hareket edemeyecek bir vaziyette olması dolayısiyle bilmecburiye hareket edecek olan şahın gideceği haneler hasım taşlarının tahtı-tehdidinde ise bu vaziyete "Pat" denir.

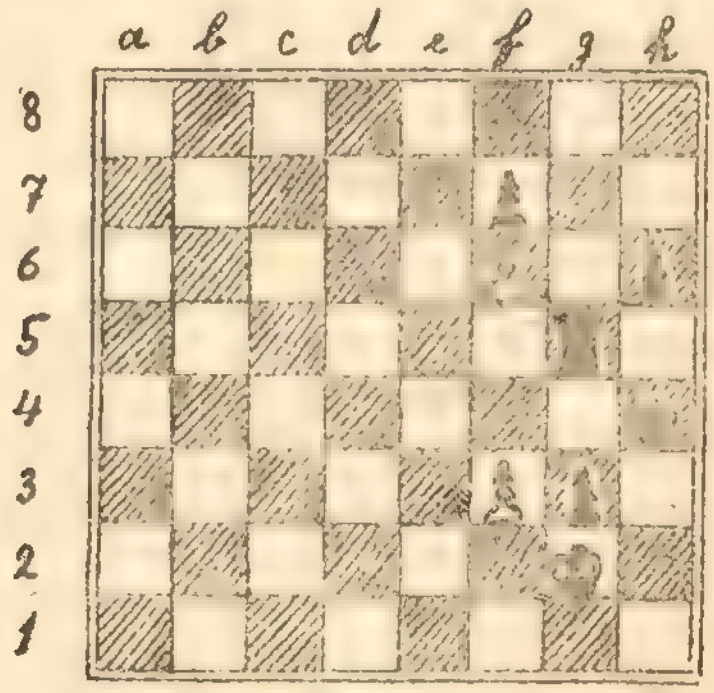

Pat yapmak ile şaha karşı yapılan taarruzların gayesi olan mat hakkı zayi' olduğu gibi oyuna her iki taraf için meşkûk bir vaziyette nihayet verilmiş olur.

Yukarıki vaziyette hamle siyahlarda ise şahın ken-

disini teslim etmeksizin oynayacak hiç bir hamlesi olmadığından oyun "PAT" olmuştur.

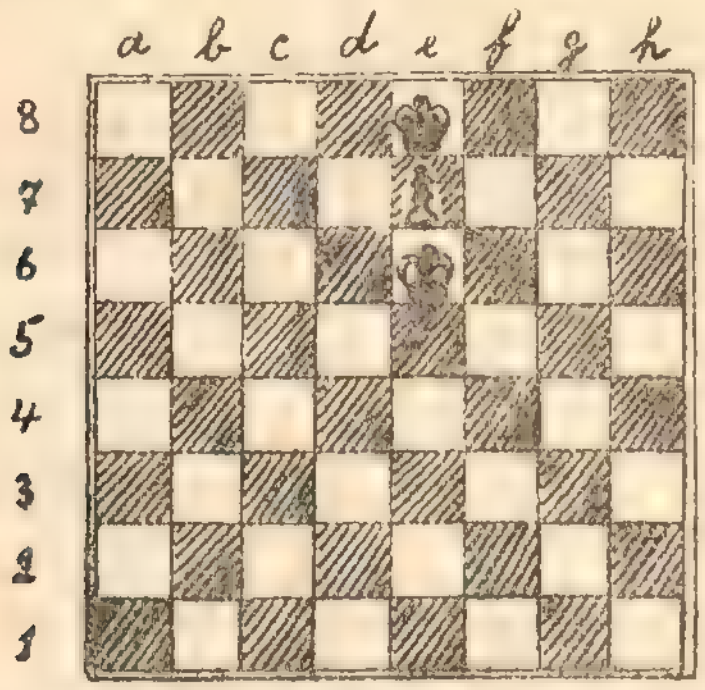

Yukardaki vaziyette görüldüğü veçhile pat ekseriya oyunların sonunda vaki' olur.

IX

ROK

Yukarda iyzah edildiği veçhile bir taşın hareketine hamle namı verilmişti. Bu kaidenin bir istisnası vardır ki her partide yalnız bir defaya mahsus olmak üzere her oyuncu şah ile kal'enin yerlerini değiştirmek suretiyle bir hamle yaparlar ki bu çifte hamleye "ROK" yapmak denir. Ve yapılan bu çifte hamle bir hamle olarak kabul edilir.

Rok, ancak şah ile kal'enin esas yerlerinden oynamadığı ve aralarında diğer bir silah bulunmadığı zaman yapılır.

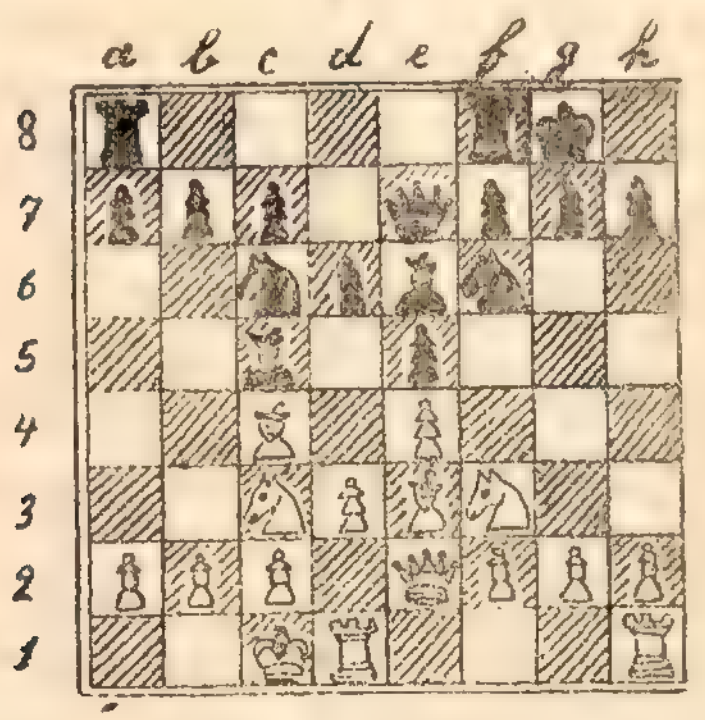

Rok, şu suretle yapılır: Şah, bulunduğu haneden sağ veya sol taraftaki hanelere iki hane çekildikten sonra kal'e, şahın sağ (sol) tarafındaki haneye getirilir.

Beyazlar (siyahlar) şah kal'esiyle rok yaptığına nazaran şah g1 (g8), kal'e f1 (f8) hanelerine getirilir.

Beyazlar (siyahlar) vezir kal'esiyle rok yapıyorsa şah c1 (c8), kal'e d1 (d8) hanelerine getirilir.

Şah kal'esi tarafına yapılan roklara "küçük rok" ve vezir kal'esi tarafına yapılan roklara ise "büyük rok" namı verilir.

Yukarıdaki şekilde beyaz ve siyahlar büyük ve küçük rok yapabilirler. Beyazların küçük ve siyahların büyük rok yaptıklarını farz edersek atideki vaziyet hasıl olur:

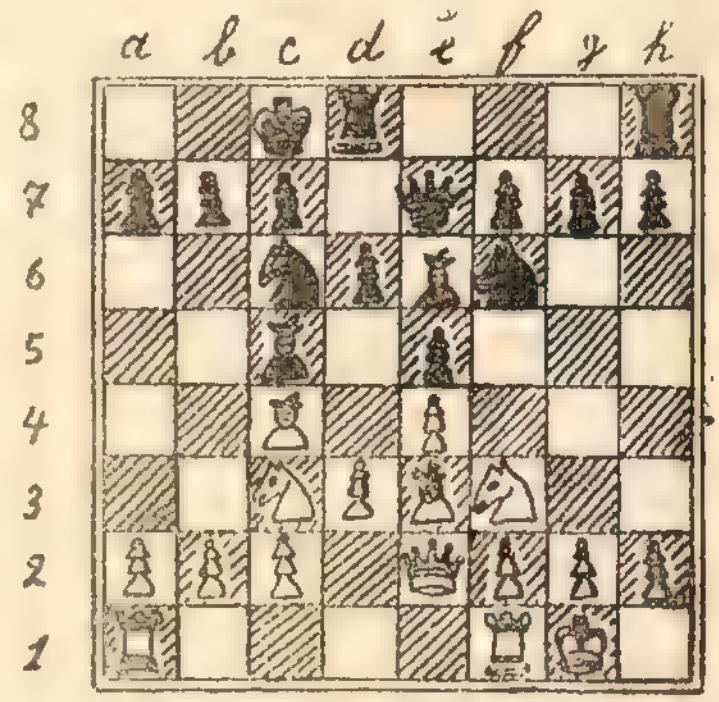

Eğer beyazların büyük ve siyahların küçük rok yaptıklarını farz edersek atideki vaziyet hasıl olur:

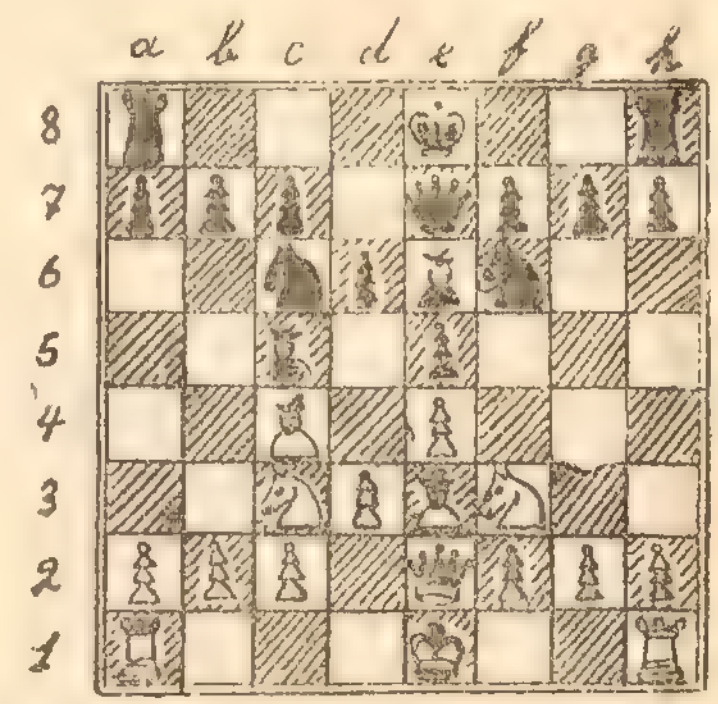

Rokun yapılabilmesi bâzı şartlara tabi'dir. Atideki vaziyetlerde rok yapılamaz:

1. Rok yapılacak kal'e ile şah arasındaki hanelerde diğer bir silah varsa;

2. Şah ve yahut kal'eden birisi evvelce bir hamle oynanmış ise;

3. Şaha kiş denmiş ise; (kiş vaziyetinde bulunan şah rok yapamaz)

(*Bitmedi*)

Milli İstihsalcilerimiz:

Ethem Pertev Merhum

Ethem Pertev Merhum

EETHEM PERTEV ismini işitiriz. Ethem Pertev müstahzaratından hepimiz istifade ederiz. Fakat çoğumuz, seve seve kullandığı müstahzaratın nerede nasıl yapıldığını, müteşebbisin hayatını bilmez. Pertev Müstahzaratı Fabrikası Çemberlitaş da ve bize asırları nakl eden, bizi asırlara götürecek olan Çemberli Taş ın karşısındadır.

Ethem Pertev bey merhum 93 muharebesinden sonra Tırnova dan muhaceretle İstanbul a gelmiş ve burada amcası Nafiz Paşa nın delaletiyle Hiristiyan bir eczacının yanına çırak olarak yerleşmiştir. O sıralarda eczacılık Türk olmayanların elinde bulunduğundan bu san'atkârlar arasına bir Türk karıştırmak müşkül bir mes'ele imiş. Fakat Nafiz Paşa bu müşkülatı yenerek yeğenine bir yer bulabilmiş.

Çocuk Ethem, çırak Ethem zekâ ve kabliyetinden a'zami derecede istifade ederek az zaman içinde san'atta işe yarayacak bir genç olmuş. Pratik san'atını ilimle techiz ederek serbestçe çalışabilmek için kalfalığı brakıp mektebe girmiş ve eczacılık diplomasını alarak 1894 de Aksaray daki Ethem Pertev eczahanesini açmış.

Türk ve müslüman bir eczacının Aksaray da açtığı eczahane çok geçmeden herkes tarafından öğrenilmiş. Ethem Pertev bey çok çalışkan, çok zeki ve aynı nispette de müteşebbis bir zat olduğundan eczahanesini ilerletmek ve kazancını artırmak için eline geçen hiç bir fırsatı kaçırmamıştır. Az zaman zarfında iştihar etmesinin sebebi Avrupa müstahzaratı-tıbbiyesini kendine numune ittihaz ederek çalışması ve mahdut bir saha içinde sıkışıp kalmamasıdır. Ethem Pertev bey 901 de Paris de açılan sergiye ilk Türk eczacı olarak iştirâk etmiş ve müstahzaratı Garbın takdirlerini celb ettiğinden altın madalye ile taltif edilerek göğsünü kabarta kabarta Türkiyeye dönmüştür. O güne kadar Türk eczacılığına yabancı olan Garp içimize, aksaray a getirilmiş ve bu sefer Aksaray daki eczahane küçük görülerek bir laboratuvar ilavesiyle tevsi' olunmuştur.

Fabrikayı idare eden eczacı Niyazi B.

Son Balkan muharebesinden biraz evvel bu müteşebbis zat Türkiyeye komprimeciliği soktu. Hiç durmayor ve mütemadiyen çalışıyordu. Harbı - Umumide, Balkan harbinde ordu sıhhiye hey'eti bu komprimelerden a'zami suretle istifade etti. Mütareke senelerinde, çalışmasına daha geniş bir programla devam etmek isteyen Ethem Pertev bey kayın biraderi eczacı Niyazi beyin de iştirakiyle Çemberlitaş da bir fabrika te'sis eyleyerek tıbbi ve ıtri müstahzarat ile iştigale başladı.

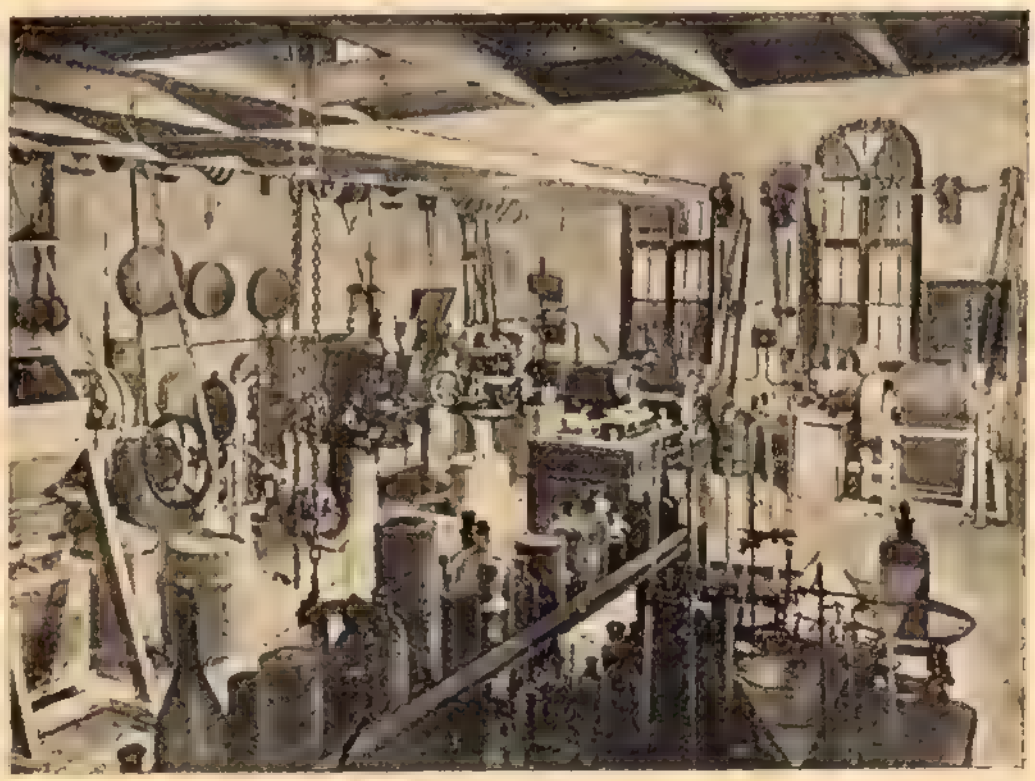

Pertev Müstahzaratı fabrikasından bir manzara.

Ev Kadını

Çoraplar

TUVALETLERİN örneği kumaştan iskarpinler yapılmağa başladığı günden belli olduğu üzere nihayet elbisenin renginde çorapların moda olması pek sürpriz telakkî edilecek bir şey değildir. Zaten böyle olunca çorabın rengi boyu keserek ahengi bozmayacağından elbet daha muvafıktır. Gözlerin pek alışık olmadığı bu renkli çoraplara başlamadan evel yalnız yanlarının işlemesi ve arkasındaki sivri müselles parçası elbisenin renginde olan çoraplar hiç fena değil. Sonra bunların iycabında ta'miri o kadar kolay oluyor ki ta'rif edemem. Hattâ arka tarafları yıpranmış ten rengi çorapların arkasına bu sivri ve renkli süsü yapmak çoraplara yeniden biraz ömür eklemek kabilinden bir şey olacak. Bunun için istenilen şekilde bir tül parçasını iç taraftan teyelleyip dış taraftan da renkli ibrişim ve sık iğne ile doldurmak, yahut ta'mir için kullanılan hasır tarzında dikiş yapmak hiç güç değildir.

Bu müteşebbis, faal ve hayırperver zatı bundan beş sene evvel Türk eczacılığı kayb etti.

ETHEM PERTEV bey tarihin ve toprağın malı olduktan sonra fabrikayı Niyazi bey idare etmeye başladı. Merhum için hayrulhalef olan Niyazi bey, Ethem beyin yokluğunu belli etmeyecek bir ciddiyet ve aşk ile çalışıyor. Pertev müstahzarat fabrikası, Ethem beyin ancak varlığından mahrum bulunuyor. Yoksa fabrikada geriye hiç bir hareket yoktur ve aradan geçen beş sene zarfında mütemadiyen ilerleyerek Ethem Pertev firmasının sönüp gitmesine meydan brakmamıştır.

Fabrika şimdi iki şu'be üstünde çalışmaktadır:

1) Tıbbi müstahzarat.

2) Itri müstahzarat.

Itri müstahzazatı arasında yağsız kremler, kozmetikler, diş ma'cun ve tozları, çocuk pudraları, tuvalet pudraları, kolonyalar, esanslar, tırnak cilaları, briyantinler bulunmaktadır.

Tıbbbi müstahzaratı meyanında şuruplar, saç suları, kinin komprimeleri, karbonat komprimeleri, Dower komprimeleri, südorono vardır.

Fabrika muntazam bir halde çalışarak tuvalet ihtiyacının arattığı mevadı ve tıbbi müstahzaratı avrupanın muhtelif sergilerinde büyük takdirlere mazhar olabilmiştir. Bu kiymettar müesseseye daima muvaffakîyetler temenni ederiz...

Evlerimizde konfor:

Rahat Bir Sedir

YAZIN açık havada yaşamağı sevenler için pek kolaylıkla yapılabilecek bir sedir resmi derc ediyoruz. Her hangi bir marangozun az bir emekle başaracağı ince tahtadan destek-

ten ma'da evde yapılmayacak hiç bir yeri olmayan bu sedir paravana gibi katlanarak bir kayısa şarılınca elde taşınarak istenilen yere yaymağa müsaittir. Bahçede rahat rahat uzanıp

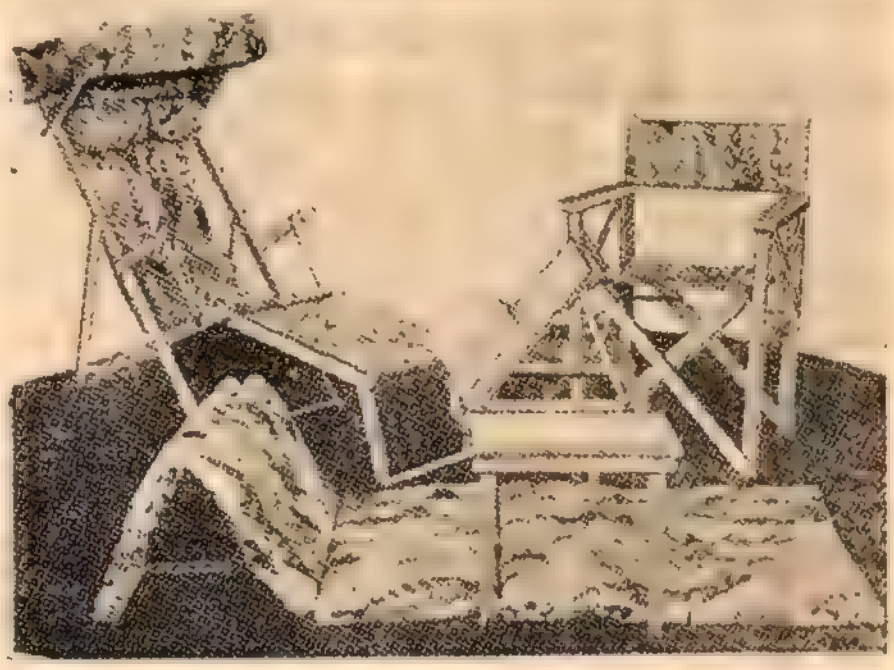

mutalea meraklıları için de yapılması pek o kadar güç olmayan ufak masayı tavsiye edersek de bunu da sedir gibi her yere götürmek pek basit bir iş olmayıp yaya gezintilerde işe yaramaz.

Sıhhat ve Güzellik

LAVANTA kokusunu sevmeyen kadınlar nadir değildir. Halbuki aynı kadınların tabii çiçek kokularına meclubiyetlerine bakılırsa lavantanın fenasına tesadüf ettikleri için hoşlanmayan ince zevkli kadınlar olduklarına hükm etmek iycab eder. Adi bir lavantadan bolca sürüleceğine eyi cins bir markadan bir kaç damla ile iktifa etmek elbet hem zarafet hem de sıhhat noktai nazarından müreccahtır. Ağır kokulu lavantaların nahoş bir surette dikkati celb etmekten ma'da sinirleri yormak, baş ağrısı, miyde bulantısı vermek gibi mahzurları da vardır. Daima aynı lavantayı kullanmak insana kibar bir hususiyet verir. Sonra bâzı kokular bâzı kimselere daha ziyade yakışır. Birinde fazla gösterişli olan bir koku diğerinde gayet tabii dad edilir. Buralarına da dikkat lazımdır.

Kendimize en ziyade yakışan kokuyu intihab etmek için eyi bir usul, nümune olarak satılan küçük şişelerden alıp tecrübe etmektir. Kaç senedir ihmal edilen menekşe, leylak, v.s. gibi çiçek kokularının yeniden moda olması hiç de fena bir iş değildir. Bunlar ekseriyetle ruha ferahlık verirler. Sıkıntılı bir gecede uykusuz kalan bir hastanın yastığına serpilecek bir kaç damla çiçek lavantasının uykuyu da'vet ettiği, hiç olmazsa sükûnet te'min eylediği tecrübe ile sabittir. Lavantayı avucuna alıp rasgele öteye beriye sürmektense çamaşır ve elbiseye dolap ve çekmecede iken fıskîye ile püskürtüp kokuyu sindirmek daha eyi bir usuldür. Elbisenin yaka ve koltuk altları lavanta için en münasip yerlerdir. Banyo suyuna kokulu tuzlar ilave etmek çok hoş ve rahat ve gevşeklik verici bir âdettir. Saçların yalnız yıkandıktan sonra losyonlanması kâfidir. Ellere lavanta sürmektense eldivenleri kokulu kutularda muhafaza etmek, ve ele sürülen kremleri eyi kokulusundan seçmek lazımdır.

Hanımlara müjde

Veçhin ebedi taravet ve halavetini muhafaza eden

REN de KREM ini

Tercihan kullanınız.

Her büyük parfümöriler ile ecza depolarında bulunur.

Aynı Kalıptan Gezme ve Çay Elbisesi

KISA kollu için $3^1/_2$ metre, uzun kollusu için 4 metre 100 santim eninde kumaş lazımdır. Daha enli kumaşlar ona göre hesab edilir.

Uzun kollu esvabı biçmek için kumaşı açık olarak yere yaymalı, 4 ve 5 No lu kalıpları [resimde (No 2) görüldüğü şekilde] ihtiva edecek surette boyuna katlamalı, yâni bu kısım için iki en kumaş lazımdır ki kalıplar ikişer tane olarak kesilsin ve ikişer kol ve etek ön parçası meydana gelsin 2, 3, ve 6 numaralı kalıpları biçmek için kumaşı boyuna iki kat yapmak, yâni ortasındaki kıvrımı esas tutmak lazımdır. Yakayı temsil eden 1 No lu parça ile kol kapağı ve yakanın mini mini kravatı için lazım olan düz parçalar da 30 santim fantezi kumaştan yapılır. Elbisenin dikilmesi için kalıpların nasıl toplanacağı (1) No lu resimde gösterilmiştir. Dikmek için evvela iki omuzu bitiştirip, dikişleri tam koltuk altına gelmek üzere kolları takmalı ve eyice ütüledikten sonra kol ve bedenin boy dikişini bir çırpıda makineye çekmelidir. Böyle takılan kol gayet eyi oturur. Bedenin provası yapılıp bitirildikten sonra eteğin arka ve ön parçaları boydan boya birleştirilerek bedenin beline göre plileri tertib edilir. Öndeki dikiş böylece pli arasında kalır. Ortadaki pli bedenin kavuşan üst kapağiyle tamamen bir hizaye getirilmeli, âdeta manto gibi kapanmalıdır. 3 ve 4 No lu resimler yakanın nasıl takılacağını ve etek kısmının nasıl kapanacağını gösterir. 5 No lu resim ise kısa kollu modeli yapmak için 3 ve 4 No lu kalıpların nasıl kesileceğini irae etmektedir. Bu ikinci için önde kavuşma olmadığından arzu edilirse eteğin plilerini değiştirmek mümkündür. Mesela üç enli pli yerine beş tane daha ensizi ikame edilebilir v. s. İlk kostüm için şayak, diyagonal, süet, podöpeş v. s. ikinci için ince ipekli, kadife ve yünlüler münasiptir.

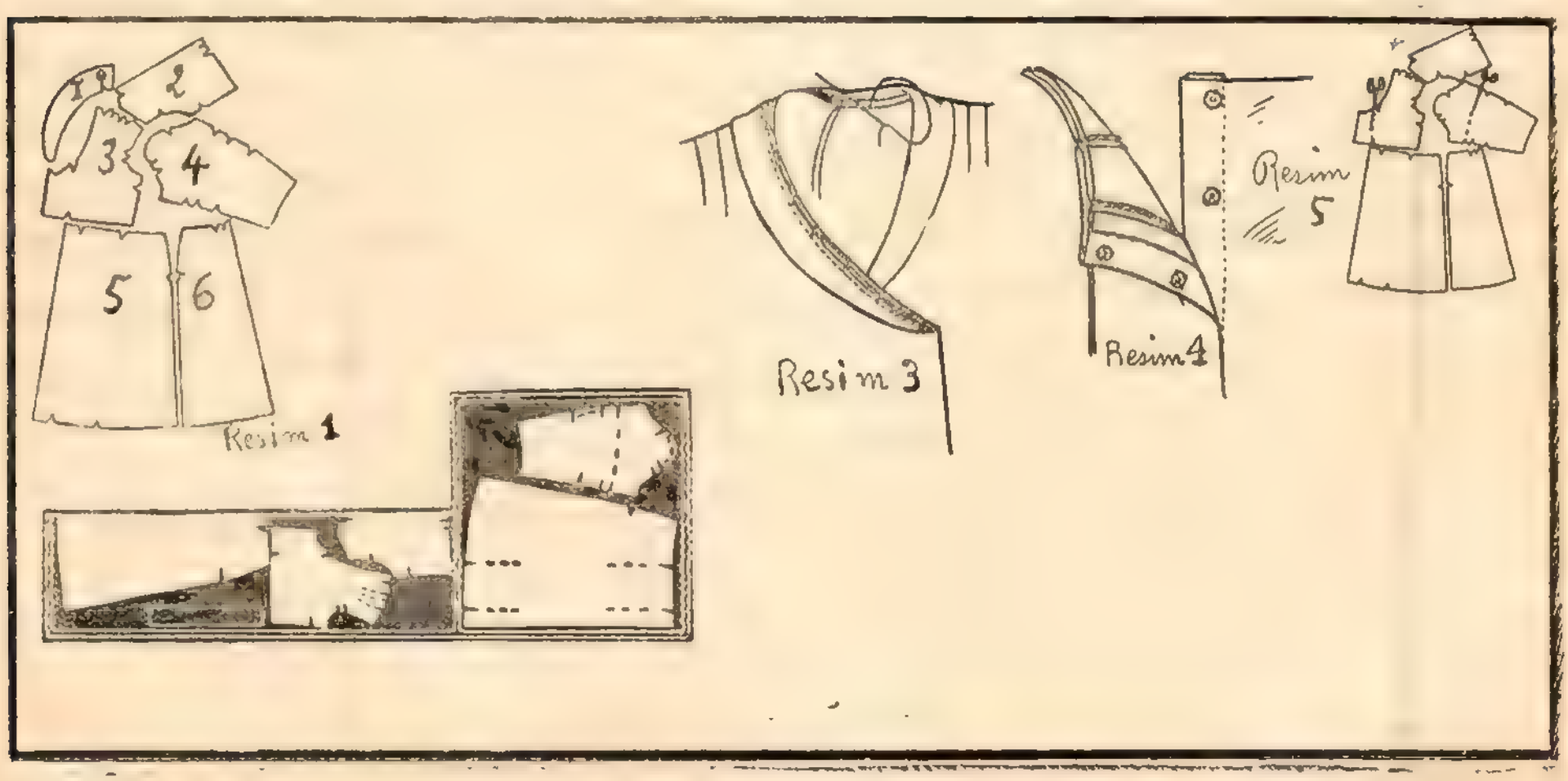

SON BAHAR MODELLERİ

1.— Yeşil "podöpeş" ve siyah veya gri astraganın birleşmesinden hasıl olan bu modelim yakasiyle yandan ilikleniši hoş bir yenilik gösteriyor. Etekteki iğreti godeler de yalnız aşağı kısma genişlik te'min ederek yukarının narinliğini muhafaza etmek iytibariyle tavsiyeye değer.

2 ve 3.— Yan yana gördüğünüz bu iki kostüm bu sene çok giyilecek olan tarzdadır. Âdeta ceket giyilmiş hissi veren tertibatı sayesinde tayörden ziyade mevsimlik kostüm için elverişli olduğu gibi kilo mes'elesinden dolayı kat kat giyinmek istemeyenlerin çok işlerine yarar. İnce kadifeden veya süet kumaştan yapılabilir.

4.— Siyah kalınca yünlü herhangi bir kumaş ile beyaz kürkü andıran bir garnitürden vucuda getirilmiş olan tuvalet cidden pek müstesnadır. Yakanın yalnız bir taraftan kıvrımı ve eteğin "drapöri" sinin önden biraz yukarı çıkarak kavuşması, kalça üzerindeki ufacık cep hep ayrı ayrı güzellik verici hususiyetlerdir.

5.— Ne olur ne olmaz, siz yine "tuit" ten vaz geçmeyiniz. Çok pratik ve güzel olan bu kumaştan bir kostümünüz bulunsun. Bu modelin arkası robalı ve dizlerden biraz aşağıya inen bir ceketi, dizlerden iytibaren "pli"leri serbest brakılmış bir eteği, kazak şeklinde bir bluzu vardır. Yakası kadifedendir.

6.— Şarabi jerseden yapılan bu sade zarif kostümün siyah yakasının etrafına beyaz çevrilmiştir. Kemer siyah, tokası beyazdır.

7.— Kendine güvenen pek şık kadınlara mahsus deyecceğim bu model önünün çarprast kavuşması ve boynundaki, üstüne marka işlenmiş, kısacık kravatı ile hakîkaten çok cana yakındır. Eteği düz, bluzu satrançlı kumaştan yapılır.

8 ve 9.— Biri "diagonal" yünlüden, diğeri kadifeden yapılmış olan son iki model kumaş ve kesim iytibariyle daha ziyade uzun boylulara yakışacak şeylerdir.

Sumerlilerin Menşei

(7 nci sahifeden devam)

lerde Avrupa kablettarihi hakkında "Müstehase İnsanlar" namiyle mükemmel bir sintez neşr eden M. Boules dahi Neolitik medeniyetinin Avrupada tekâmül ile inkişaf etmediğini ve hariçten getirildiğini ispat ediyor. Bu alime göre Paleolitik (Eski Taş) medeniyetinin son safhasına nispetle çok münkeşif bulunan Neolitik (Yeni Taş) medeniyetini Avrupaya getiren insanlar Homo Alpinus namı verilen yuvarlak başlı, kara saçlı bir ırka mensup idi. Orta Asya ise bütün alimlerce bu ırkın yegâne beşiği olarak kabul edilmiştir. Abel Bey de Şark İlmi namındaki eserinde, Orta Asyanın Bütün Medeniyetlerin beşiği olduğunu büyük bir ilmi ihtimal olarak zikr ediyor.

Bütün keşifler ve bütün ihtimaller şu neticeleri çıkarmamıza müsaade ediyor.

Orta Asya en eski medeniyetin beşiğidir. Buradan önce Hazer-Kafkas yolu ile ilk medeniyet eserleri Kafkasa, Anadoluya, Surye ve Ege havzasına, Giride, veya Balkanlara, ve buradan Orta Avrupaya, ta Britanyaya kadar yayılmıştır. Bu vasi' medeniyet cihanını yaratan ırk da "yuvarlak başlı, kara saçlı" bir ırktır. İstiyla ettiği yerlerin diğer ırklarını da aynı medeniyete sokmuştur.

Orta Asyada on bin ve daha ziyade sene evvel başlayan medeniyet kesilmeksizin inkişaf etmiş, ileri bir şehir medeniyeti safhasına da geçebilmiştir. Aşağı yukarı yedi bin sene evel de Efgan-Belucistan yolu ile İndus vadisine müstevli olmuş ve buradan Basra körfezi deltasına (Aşağı Mesopotamyaya) geçmiş, orada yine sinesinden kopmuş daha eski bir dalganın serpmiş olduğu bir köy medeniyeti ile karşılaşmıştır; tarihte Sumerliler namını alan bu kavim sami lehçeler kullanan kavimlerle mücadeleye girişmiş, bütün memlekete hakim olmuş ve dahiyane bir istiydat ile pek yüksek bir mertebeye kadar inkişaf ettirdiği medeniyeti bu sefer dahi bütün cihana (Elama, Mısıra, Asuriyeye, Süryeye, Anadoluya, Fenike ve Egeye, Giride, Yunana ve Romaya) hediye etmiştir.

Hülasa:

On bin sene evelisinden başlayarak İsadan iki bin sene eveline kadar, kesilmeksizin, Orta Asya insanları (yâni Türkler) bütün cihana medeniyet pişüvalığı etmişlerdir. Avrupa Alimleri bu umumi kanaat önünde bu ırkın *Hindu-Evropai* ırk olduğunu söyleyorlar.

Fakat Sumerlilerin Türk olduğuna en ziyade kuvvet veren delili lisanları vermektedir.

(Sumerce hakkındaki tetkîkîmizi ve aldığımız neticeleri gelecek makalede arz edeceğiz).

Mühim bir mektep kitabı:

Türk Yavrularına Yurt Bilgisi

Yazan: Lise Yurt Bilgisi muallimlerinden

KÂZIM SEVİNÇ

Milli Ta'lim ve Terbiye dairesinin takdirine mazhar olan bu eserin usulü gayet kolay ve tab'ı son derece nefistir. İlk mektep muallimlerinin bu usulden memnun kalacaklarına şüphe yoktur. Tedrisi son derece müşkülleştiren mükâleme usulünün bu kitapta yer bulmamış olması eser için büyük bir meziyettir. Sade bir lisanla her bahs anlatılmakta ve muallime, istediği gibi ders planını tertibe imkân bırakmaktadır. Kâzım Sevinç Bey bu muvaffakîyetinden dolayı şayanı-tebriktir.

Miyde Ağrısı
Kaynaması
Gerginliği
Sudol
ile derhal geçer
Her eczahanede bulunur.

Türk Tayyarecileri

(11 inci sahifeden devam)

deyerek bulunduğum odaya girdi. İstiklal harbi zamanında silah arkadaşlığı ihtimalinden bahs ettim. Belki de İzmir de görüşmüştük. Maksadımı açtığım zaman beyhude yorulmamış olduğumu anladım ve söz arasında sordum:

— Neden tayyareciliğe merak ettiniz?..

— Siz de süvari imişsiniz... Atın üstüne çıkınca nasıl bir gurur ve heyecan duyduğunuzu hatırlayın... Ai üstü kadar bir yerde öyle heyecan duyulursa tayyare ile yükselişin zevkine payan olurmu?.. Bulutların üstünden arzı görüyoruz. Yükseldikçe altımızda küçülen su ve toprak var. Karalara ve denizlere sığmayan ruhları asumana karıştıran tayyare ve tayyarecilik beni çok cezb etti. Uçan herkesi kıskanıyordum. Bu kıskançlıktan kurtulmak için tayyareci oldum. İnsan bir tayyare idare ederek uçarken zenginliğin ve güzelliğin te'min edemeyeceği en tatlı sevinci duyuyor. Bu, öyle bir zevktir ki milyonlarla ve milyonlar değen güzellikle bile elde edilemez. Göklere çıkmak... Göklerde dolaşmak... Ne bileyim... Nasıl anlatayım ki güç erişilir bir saadettir..

— Uçarken hiç korkmazmısınız?

— Korku, tayyarecinin aklına gelmeyen şeydir. Hem buna ne luzum var?... Bugünün tayyareciliğinde tehlike ihtimali yok ki... Harplerin uzun süren seneleri zarfında tayyare ve motör mühendisleri mesleğin terakkisi için geceli gündüzlü çalışarak bugünkü tekâmülü meydana getirdiler. Jüpiter mo'örleri öyle fenni kolaylıklar ve emniyet te'min eylemiştir ki pilot, rasıt, yolcu ve eşya için tehlike kalmamıştır. Yalnız tayyareci iytidal sahibi, sağlam sinirli olsun...

Hava tahavvülatı mühim olduğu kadar ehemmiyetsizdir de... Pilot bangi bulutlara girilemeyeceğini, hangi sislerin kolaylıkla yarılamayacağını gayet eyi bilir. Boş hava tabakalarının, yağmurun, fırtınanın, sıcağın bugünkü tayyarecilik üstünde hiç bir te'siri yoktur. Boş hava tabakaları, küçük bir sarsıntıdan başka hiç bir şeye sebep olmaz. Tayyare otomobilden daha çok rahattır. Rasat ıstasyonları pilot için en kuvvetli muavinler mesabesindedir. Rasathane haberleri doğru alındıktan sonra hiç bir mes'ele kalmaz.

— Mesleğinizde en yüksek heyecanı ne vakît duydunuz, hatırlarmısınız?...

— Hiç unutmam... Fransada hukûmetim tarafından kumpanyaya takdim edildiğim zaman kumpanya İstanbul Paris hattı-havaisinde çalışacak îktidarı haiz olup olmadığımı anlamak üzere bir imtihan yaptı. Bu imtihandan muvaffakîyetle çıkarsam beynelmilel yolcu ve ticari eşya nakliyatı pilotluk brevesini alacaktım.

Bu imtihandan muvaffakîyetle çıkıp tayyareden indiğim zaman Paris büyük elçiliğimiz erkânı ve eski hocalarımdan Kaymakam Salim beyler beni tebrik ettiler, alnımı öptüler. Bir Türk gencinin bu muvaffakîyeti orada bulunan bütün türklerin gözlerinden sevinç yaşlarının dökülmesine sebep olmuştu. O göz yaşları karşısındaki asil gururu hiç unutmam... O an içinde öyle bir huzura kavuşmuştum ki bu ancak duyulur, anlatılmaz. O kadar derin ve yüksek bir zevktir. Öyle ikinci bir his için hayatımı feda ederim.

— Çok cesur ve cidden mahir tayyarecilerimiz olduğunu her zaman söylerler. Halbuki bizde beynelmilel kahraman add olunabilecek tayyareci yetişmedi?

— Tayyarecilik tarihimiz akıllara hayret verici misallerle doludur. Biz havada tayyarenin kanadı üstüne geçen Türk tayyareciler tanırız. Filhakîka içimizden şimdiye kadar beynelmilel kahraman add olunabilecek kimse çıkmadı ama bunun sebebi tayyarecilerimizin korkaklığı, maharetsizliği, muvaffakîyetsizliği değildir. Size kısaca anlatayım ki şimdiye kadar beynelmilel şöhret ihraz etmiş tayyarecimiz bulunmamasının sebebi vasıtasızlıktır. Beynelmilel bir şöhret ve muvaffakîyet te'min edebilmek için iycab eden fıtri ve mesleki kabiliyetlerle tamamen mücehheziz. Böyle bir teşebbüs, derhal karşısında fertleri değil, sizi te'min ederim ki, bütün Türk tayyareciliğini bulur.

Yeşilköy e gelirken, sormayı düşündüğüm birçok sualler vardı. Tuhaf değilmi, şimdi onlardan hiç biri aklıma gelmeyor.

— Bana biraz da tayyarecilik hayatınızdan bahs edermisiniz?...

dedim... Anlattı:

— Onbeş seneden beri tayyareciyim ve hemen hiç bir günüm uçuşsuz geçmedi. On sene orduda pilotluk ettim. Bu on sene zarfında vukua gelen bütün askeri harekâta ve muharebelere iştirâk ettim. Sonra Diyarıbekir de geçirdiğim bir kaza neticesinde ma'lulen tekaüt oldum. Tekaüt olduğum zaman hukûmet bana bir ikramiye vermişti. Bu ikramiye ile Fransaya giderek orada tayyareciliğimin ilerlemesi için çalıştım ve beynelmilel posta tayyarelerinde yolcu ve eşya taşımak brevesini aldım. Şimdi beş seneden beri İstanbul-Bükreş ve Sofya İstanbul hattı-havaisinde çalışıyorum. Cidna tayyare şirketinin pilotuyum...

Genç tayyarecinin anlattıklarını benimle beraber refikası Zerrin hanım da dinleyor ve ara sıra içini çekerek kocasına Allah saklasın der gibi bakıyordu. Zerrin hanım da birçok defalar kocasiyle birlikte uçmuş... Tayyarecilik hakkındaki fikirlerini almak fırsatını kaçırmadım ve:

— Nasıl hanımefendi, Basri bey havalanınca neler duyarsınız?...

dedim. Şu kısa sözlerle, söyleyeceklerini anlattı:

— Büyük bir üzüntü... Tekrar ininceye kadar devam eden bir üzüntü... Geldiği zaman evimizin üstünde uçarak aramızdaki işaretlerle beni haberdar eder. İşte ben bu işareti alıncaya kadar bin bir üzüntü ve heyecan içinde vakît geçiririm.

— Siz uçarken de bu üzüntüyü duyarmısınız?...

— Hayır bilakis o vakît çok sevinirim. Birçok defalar uçtum. Tayyare bir otomobilden daha ziyade rahattır. Bunu eyi bilirim. Fakat nedense kocam yalnız uçunca onu beklerken çok üzülürüm. Zaten insanı beklemekten fazla üzen ne var? Bükreş seferlerine, daima bu üzüntüden kurtulmak maksadiyle, ben de iştirâk etmek isterim. Fakat yolcu o kadar fazla olur ki hiç bir gün bana yer kalmaz.

— En büyük heyecanı ne zaman duyarsınız?..

— Basri yi meydanda beklerken...

Kooperatif - Üç Konferans

(32 nci sahifeden devam)

(100) para, İstanbul dan Ankara ya ton başına (1383) kuruş ve kilo başına (70) para şimendifer nakliye ücreti alınmaktadır. Mesela sebze fiatlarının İstanbul a nisbetle üç misli yüksek olması ne ile izah edilebilir. Demir yolları idaresi - ben pahalı nakl etmeyorum - diyor. O halde dükkânlar, mağazalar ve her şey Ankara da pahalıdır; bütün ticaret erbabı gibi sebze satıcısı da haristir; aza kanaat etmeyor, deyelim ve daha bir çok diğer pahalılık amillerini de sayalım, nihayet mes'ele hall edilebilirmi? Şehir teşkilatının açacağı mücadele yaşamakta ve te'sirini göstermekte olan iktisatça amillerin önüne geçebilirmi? Emanet mücadele etsin demek, da'vanın halli çaresini bulmak değildir. Hayat pahalılığını ortadan kaldıracak biricik çare; şimdilik kooperasyondur. Fakat müstehlikin doğrudan doğruya alâkadar olacağı, içinde yuvarlana yuvarlana iktisatça terbiyesini tamamlayacağı bir kooperasyon; Dünyanın her tarafında muvaffak olmuş teşekküllerin en doğru yol olarak buldukları yoldan giden bir kooperasyon. Ankara nın bunu yapabilip yapamadığını anlamak için me'murin kooperatifinin bünyesini bir defa yoklayalım."

"1341 (1925) de vucut bulan bu teşekkül, meb'uslar, me'murlar ve muallimlerin yenilecek, giyilecek ve yakılacak şeyler gibi adi istihlâk ihtiyaçlarını ehven şartlarla tedarik etmek için te'sis olunmuştur. Demek, bu şirkete girmek için sadece müstehlik olmak kâfi bir sıfat değildir. Satış esas itibariyle peşindir, bâzı şartlarla veresiye de yapılır, sermayenin müsaadesi nispetinde şeriklere ikrazatta bulunmak ve şeriklerin mesken ihtiyaçlariyle de meşgul olmak, şirketin gayeleri sırasında zikr edilmektedir. Hissedarlar, sermayenin te'sisine, bir aylık maaş ve ücretlerinin tutarı kadar bir miktarla iştirâk ediyorlar. A'zanın mes'uliyeti, sermayeye iştirâk ve taahhütleri nispetindedir.

Ankara nın bu istihlâk kooperatif teşekkülü üzerinde biraz durmak istersek şu iki suali kendi kendimize sorabiliriz: 1. Bu teşekkül, kendi muhitinde hayat pahalılığına bir çare yerine geçmişmidir? Tesanütçü kooperatifçilik bakımından bu teşekkül nasıl bir mahiyet göstermektedir?

Birinci suali ikiye bölmek mümkündür:

Bu teşekkül olmasa idi, kooperatör müstehliklerin ve alelumum müstehliklerin hayat ve maişet şartları, şimdi daha vahim bir derecedemi olurdu? Bu teşekkül, adam akkıllı bir kooperatif olsa idi, şimdi müstehlik kooperatörlerin daha ziyade memnun kalacakları bir vaziyette bulunurmu idi?

Bütün bu kendi kendimize sorduğumuz suallere teşebbüs lehine ve müsait bir cevap alabilmemiz için böyle bir müstehlik kooperatif teşekkülünün taşımak zaruretinde olduğu esaslı şartları ve sıfatları sayıverelim.

1. Ankara istihlâk kooperatifi, yalnız muayyen bir sınıfın derneği olmamalı, bilakis her müstehlike kapısını açmalıdır.

2. Ekmek, et, sebze, su, yumurta, tere yağı, peynir, süt, zeytin yağı, zeytin tanesi V. S. gibi en luzumlu gıda maddeleri, ma'den kömürü, ağaç kömürü ve odun mes'elelerini ciddi surette hall etmeli.

a) Buğdayı doğrudan doğruya müstahsilden satın almalı, müstehlik kooperatif değirmeniyle öğütüp una, müstehlik kooperatif fırınında pişirip ekmeğe kalb etmeli.

b) Kasaplık işlerinin mümkün olan safhalarını ele almalı.

c) Her nevi' sebzeyi asıl istihsal yeri neresi ise oradan alıp Ankara ya kadar getirmeli ve müstehliklere dağıtmalı.

ç) İçilecek su dikkate layık bir işin mevzuu olmalıdır.

d) Yumurta, tere yağı, peynir, süt ve saire doğrudan doğruya müstahsıldan tedarik edilmeli. Kooperatifin frigorifik nakil vasıtaları ve kokar, bozulur şeylerin muhafazası için soğuk hava depoları bulunmalı.

e) Ankara kooperatifinin kömür mıntakasında bir ocağı olması arzu edilebilir bir şeydir.

f) Odun ve ağaç kömürü için de, bunların tabiattan tedariklenilebildiği safhaya kadar gitmek mümkünse gitmeli.

3. Yenilecek ve içilecek diğer lüks şeyler ikinci derecede gelir.

4. Giyilecek şeyler ve mesken mes'elesi, imkân hasıl oldukça düşünülecek ve uğraşılacak hususlardır.

5. Ankara istihlâk kooperatifi şehrin münasip her semtinde bir satış dükkânı açmalı ve merkezi bir toptancılık teşekkülü etrafında bu küçük dernekler bir araya toplanmalıdır.

6. Ankara teşekkülü, diğer müstehlik şehirlerinde vucut bulacak benzer dernekler meydana gelince ve adetleri kâfi miktarı bulunca bir federasyon te'sis etmek için şimdiden karar vermeli ve ona göre hazırlanmalı.

7. Bu hareketi idare etmek, neşriyat ve propaganda yapmak, kooperatifçiliği bütün müstehliklere öğretmek işlerini üstüne alacak idealist adamlar yetiştirmeli ve vazifedar edilmeli. Kooperasyonun ma'nevi ve terbiyevi cihetleriyle uğraşan militan zümre, bu kooperatistler arasından çıkacaktır.

8. Peşin satış, mu'tedil fiat, sermaye hisselerine cüz'i bir faiz vermek, şerik müşterilere Roçdeyl kaidesine göre risturn dağıtmak, şerik olmayanlara da şirketle muameleleri üzerinden risturn dağıtmak, şu kadar var ki, bunu para olarak ödemeyip de her müşteri için kâfi miktarı bulunca sermayeye hisse kayd etmek ve otomatik bir tarzda şerik müşterilerin sayısını çoğaltmak muamelede esastır.

9. Müstehliklerin kooperatifi, tedariklenmek mecburiyetinde olduğu şeylerden istihsal edebildiklerini kendisi istihsal eder ve istihsal edemediklerini de doğrudan doğruya müstahsilden ve varsa müsavi şartlarda tercihan müstahsillerin kooperatifinden satın alır.

10. Sadece müstehlik şehri olan Ankara nın, ecir, me'mur bütün nufusunu teşekküle sokmak mümkündür ve lazımdır. Yeter ki, müstehlikin alâkasını uyandıracak her şey yapılmalı ve kooperatör müstehlikin iktisatça terbiyesi her vasıta ile tamamlanmalı.

Bu yazdıklarımız hakîkî bir istihlâk kooperatifinin gayet tabii olarak üstüne almak mecburiyetinde olduğu şeylerdir. Fakat hepsini birden bir günde, bir yılda varlamak bittabi' mümkün değildir. Yakın ve kolay gayelerden başlayarak uzak ve zorlarına doğru ilerlemek için şimdiden tertibat almalı ve ona göre şimdiden hazırlanmalı."

Oyun Ve Oyuncaklar

(19 uncu sahifeden devam)

cehenneme attığımı zann ederim. Saf ve ideal oyunlarına saldığım zaman ise cennete saldığımı hiss ederim.

Yavrularımı cemiyetin cehennemi hayatına nasıl ıztırap sezdirmeden alıştırmaya mecbursam, hayatlarının cennet demleri olan oyunlarına da öyle dikkat etmeye borçluyum; ve çocuklarımın tamamiyeti-ruhunu, bütün istiydat ve ideallerini oyunlarında keşf eder ve doğurturum.

Çocuğumun maddi varlığını, sıhhatını terazide ölçer ve çok kere onunla tespit edebilirim; fakat yekpare ruhunun varlığını, nev'ini ve sıhhatını acaba nerede bütün tabiiliği ile ölçer ve temadi ettirebilirim?...

Ben zann ediyorum ki çocuklarımın maddi sıhhat ve bünyelerini umumiyetle terazide anlayabildim ve ruhlarının yekpare sıhhat ve nev'ini de oyunlarında öğrendim.

Çocuklarımızın oyunları kıl kadar ince ve tabii hislercikten örülmüş birer hevenge benzer; ve ben, bu hevengin tamamiyetini anladığım gün onların ne ve kim olduklarını öğrendim. Ve o kadar kuvvetle ve vuzuhla öğrendim ki artık size, yarın için onları her hangi türlü bir insan yapmakta mühim bir amil olabileceğime söz verebilirim.

***

ÇOCUKLAR doğdukları zaman ruhları büyük insanlardaki bütün hislerin nüvvelerini taşıyan sıkışık birer yumağa benzerler; ve onlar sıkışıklıkları, küçüklükleri nispetinde çok canlı ve çok sıkıntılıdırlır. Maddeten büyümeleri nasıl çok hareket etmeye, çok yemeye ve bunların intizamına vabeste ise ma'nen büyümeleri de tabiatan o kadar çok düşünmeye, iycad etmeye, tahayyül etmeye, ibda' etmeye, heyecan duymaya muhtaçtır.

Büyük insanların hayatı çocuğun ruhunu kat'iyen besleyemez. Bizim hayatımız çözülmüş, açılmış, anlamış, yorulmuş ve hattâ bıkmış ruhlarımızın heyecansız hayatı ve iytiyatlarıdır. Halbuki yavrularımızın bütün hayati temayülleri insandaki aynı kumaşı haiz, fakat sıkışık, alev gibi cevval, bomba gibi patlamaya veya muhit buldukları nispette çiçek gibi açılmaya, serpilmeye teşne bir haldedirler.

İşte çocuk oyunlarının ve yaramazlıklarının ma'nası da kesif ruhlarının hayata yayılıp inbisat etmek isteyen insiyakı demektir.

Çocuk, oyunları vasıtasiyle, ne yaptığını bilmeyerek daimi bir tecrübe hayatı yaşamaktadır. Yavrularımızın oyunlarında, birbirini yıkıp kıran madde ve ruh üzerinde yaptıkları ve bize tahammülfersa gelen tecrübeleri onların ruhi hızlarının yegâne şi'ridir.

Çocuklarımız tıpkı bir alim gibi hayatlarının ilmini oyunlariyle öğrenirler, ve oyuncakları da onların tecrübe aletcikleridir.

Çocuklar oyunlarında vakît vakît eşya üzerinde, vakît vakît bizim ruhlarımız üzerinde, vakît vakît kendi şahsiyetleri üzerinde bin türlü oyunlar, tecrübeler yaparlar...

***

BU kannatle yavrularımı büyüttüğüm senelerde, üç günlük hayatlarından iytibaren onların uyanmaya başlayan ruhlarını, hayatın en güzel şi'rini seyr eder gibi, bâzan gözlerim bile yaşararak seyr ve ta'kib ettim.

Yavrularım, doğdukları zamandan oyun günlerine kadar içlerindeki tabii ateşi ağlamakla ifade etmeye çalıştılar. Ben ise, üç günlük ağlayan bir çucuğun maddi ıztırabından ne kadar şüphe edersem, ma'nevi ıztırabından da o kadar şüphe ediyordum; ve onları her dakîka aynı noktada tutmaktan çekinerek muhtelif zıya ve renklerle, tatlı seslerle eğlendirerek bütün ruhlarını cezb etmeye ve böylece daima neş'eli ve müsterih tutmaya çalışırdım.

Onların ilk oyunları "agucuk", çıngırak sallamak, renklere, zıyalara sevinmekle başlardı. Sevinmelerinin ilk işareti bütün vucutçukları ile silkinmekti. Bu hareketleriyle görüyordum ki: kuvvetli hamlelerle ruhları insiyakî bir arzuya atılıyordu; ve bu arzu ve atılış bana, çocuklarıma oyun hakkında yapacağım bütün iytinanın sırrını ifşa etti.

Evvela neler söyleyorlarsa onlara sık sık göstermeye başladım. Konuşup yürüyünceye kadar renkler, sesler, hareketler içinde ferahlandırdım, Yürümeye, konuşmaya başlarken bütün tabii temayyüllerinin de artık filiz vermeye başladığını hiss ediyordum.

Bundan sonra küçüklükleri nispetinde hayatı duymaya, anlamaya fevkalade bir ihtiras, bir ateş taşıyan yavrularıma benim hayatım kâfi gelebilirmiydi? Benim yavrularım şimdi bir şeycik bilmeyorlardı; fakat her şeyi öğrenmeye benden binlerce defa teşne idiler.

Düşündüm, oyun ihtıras ve ihtiyacının, yaşayabilmeleri için yegâne vasıtaları olduğunu anladım; ve çocuklarıma yardım etmek için onlara evvela, zarar yapmamaları şartiyle, a'zami hürriyeti verdim. Zararlı olmamak şartiyle ve bir köşeden gizlice nezaretim altında kırdılar, döktüler, yaktılar, yıktılar, yaptılar, bozdular, sevdiler, attılar, aradılar.

İstedikleri bütün hislerde, hayallerde yaşadılar. Düşündükleri şeyleri taklid ettiler.

Bir gün merdivenden bir düziye on defa inip çıkan küçük oğluma sordum:

— Şaman neden bu kadar inip çıkıyorsun?

— Anne, en çabuk nasıl çıkılır öğrenmek isteyorum da.

dedi.

Küçük kızım bebeğini kırınca sordum:

— Neden kırdın kızım?

— Benim gibi oturamayor da anne.

dedi.

* * *

ÇOCUKLARIMIZ madde ve eşyaya oyunları vasıtasiyle intibak ettikleri gibi bütün içtimai mefhumlara da oyunları vasıtasiyle yaklaşırlar; ve yine oyunlar vasıtasiyle hem etraflarındaki insan ruhlarına, hem de kendi ruhlarına girmesini bilirler.

Çocuklar oyunlarında yalancılığı kullanarak başkalarının ruhlarına inerler: onların şaşkınlıklarını, kederlerini, hayretlerini seyr etmesini severler.

Mukallittirler; bu oyun da kendi ruhlarına inmek için artistik bir temayüldür. Çocuk, başkalarını, büyük insanların mesleklerini, tavırlarını kendisinde yaşatarak kendi kuvvet ve kabiliyetini denemiş olur.

Bilfarz bir polis taklidi yapan çocuk kendi ruhunu olmuş bir ruha doğru çekiyor demektir.

Küçük kızım bir gün kedisini karşısına almış elleriyle, kollariyle tıpkı benim jestlerimi yaparak kedisine bir şey anlatıyordu. Karşıdan baktım ve sordum:

— Sumru kimin gibi konuşuyorsun?

— Annem gibi solorum da hanım kız olsun dörum, dedi.

* * *

ÇOCUKLARIMIZIN oyunlarına a'zami hürriyet vermekle beraber oyunlarının asıl hatlarına daima kenardan ve gizlice dikkat etmeliyiz. Çocuklar gerek kendi sıhhatlerine, gerek etraflarına tahripkârlıktan sakındırılmalı.

Bir anne bilmeli ki çocuğuna oyun yaratmak ona hayatı tattırmayı bilmektir; ve her yarattığı oyunla onun ma'sum gönlüne hayatın bir nağmesini daha tınlatacaktır.

Yavrularımız üzerimize koşup, (Anneciğim ne oynayalım?...) dedikleri vakît, sarhoş gibi bir neş'e ile onlara iştiraki bir vazife bilelim. Onlara hayatı oyunlarla öğretmeye çalışalım.

Ta ki küçücük bebeklere, şimendiferlere, kırlara, çiçeklere açılan kolları bütün dünyaya da aynı şevk ile açılsın....

Şair Necmi Efendinin Bahara Kasidesi

(27 nci sahifeden devam)

işlemedikleri ve günaha girmedikleri bir memlekete, çirkinlik olmayan, hırsızlık olmayan, cürüm ve ceza bulunmayan bir memlekete, ayak öpülmeyen ve ayak öptürülmeyen bir memlekete ait baharı tasvir ediyordu.

Şimdi kalemi bir kuş tüyü kadar hafif olmuştu. Mürekkebinden her rengin tılsımları dökülüyor, bulup kullandığı sözlerde her sesin akisleri duyuluyordu. Bahar bin bir kokusu ile, taze rüzgârları, taze ışıkları, taze yağmurları ile kasidesinde baştan başa yaşayordu. Bu kasidede ne Mehmet Paşa, ne onun dört elle ve sımsıkı sarıldığı mansıp, ne de arsasını zapt ederek, malzemesini zapt ederek ve işçi yevmiyelerini zapt ederek yaptırdığı köşk vardı. Bu bir bahar kasidesi idi.

Hatice Gülfam bir kaç kere yüksek hotozlu başını kapıdan içeri sokmuş, fakat her seferinde onu hep yazısı ile meşgul görerek gitmişti. İlham perisinin kırk yılda bir ziyaretine mazhar olan bu şairi yalnız bırakmak lazımdı.

Necmi efendinin elindeki kağıtlar beyitle doldukça ruhu hafifleyor, başı hafifleyor, yorgun ve hasta varlığını hiç hiss etmeyordu. Ve şakakları atıyor, gözleri hafifçe kararıyor, sanki damarlarındaki kan ağır ağır boşalıyordu. Yazdı, yazdı. Yakuttan, zümrütten, elmastan ve inciden nihayetsiz bir zincir gibi kelimeler, fikirler, ta'rifler ve teşbihler birbirini vely ederek, ruhundan ve beyninden mütemadiyen kalemine ve kâğıda iniyordu. Yazdı, yazdı. Tabiatın halk ettiği bahar gibi ömrü ancak iki üç aydan ibaret bir bahar değil, kokuları ebediyen baş döndüren, renkleri ebediyen mest eden ve rüzgârlarının ilahi yelpazeleri müebbeden insanı okşayan ilahi bir bahar yaratmıştı. Ve ne kadar yorulduğunu, artık bir daha hiç geçmeyecek bir yorgunlukla bitap düştüğünü ancak o zaman anladı. Eli kağıtlardan ayrıldı, kalemi yanına braktı ve başı yastıklara düştü. Yarı açık pencerenin kafeslerinden gelen rüzgâr, ona yeni bir baharın ilk kokularını getiriyor, ve sonra yere eğilerek yaprakları dağılmış kasidenin satırlarına puseler bırakıyordu.

Şair Necmi efendi uyudu.

HATİCE Gülfam hanım içeriye son girişinde kâğıtların yerde serilmiş olduğunu ve kocasının uyuduğunu gördü. Ona dikkat bile etmeden hemen yerdeki bu kağıtları alarak okumağa başladı. Kazasker Hayrullah efendi, kızının tahsiline çok ihtimam göstermiş, ona değme erkeğin görmediği bir tahsil vermişti. Elindeki bu bahar kasidesinin bütün güzelliğini hiss etmemesine, kocasının harikulade bir şey yazmış olduğunu anlamamasına imkân yoktu. Tasvirlerin ve teşbihlerin nefaset ve ihtişamından kendisini kurtaramaksızın sonuna kadar okudu, ve ancak o zaman farkına vardı ki, bunda sadra'zama hiç bir dua yoktur, Emirgân daki yalı hakkında hiç bir tasvir yoktur, caize istemeği, caize almağı te'min edecek hiç bir, hiç bir harf mevcut değildir. O zaman, gözlerinde tehevvür kıvılcımları tutuşarak, elindeki kağıtları yatakta yatan vucuda, yastıkların ortasında gömülü duran başa uzattı.

— Efendi, beni delimi edeceksin? Mehmet Paşanın ismini bile yazmamışsın! deye bağırdı.

Fakat sanra, hayret ve dehşetten gözleri büyümüş, elleri fena bir ru'yayı itmek ister gibi ilerde, (A!... A!..) deyerek iki adım geri çekildi ve ağlamağa başladı.

Asırların asırlara devr edeceği bu ilahi kasidesini yazar yazmaz, Necmi efendi uykuya dalmış, ebedi uykusuna dalmıştı. Açık bırakılmış pencerelerin kafeslerinden, bahar ona çok taze kokularını ve rüzgârlarını gönderiyor, minnettarane ikram ediyordu!

Sağır Adam Diyor ki!...

(57 nci sahifeden devam)

sine basılır basılmaz evimin içinde ve müteaddit yerlerde bulunan şua'dar ampuller yanar, bu suretle bilirim ki kapıda birisi var. Aynı zamanda başka tedbirler daha almışımdır. Mesela bâzı defa yere ağır bir cisim düşünce ve yahut parlak bir kumaş parçası sallanınca kapının çalındığını anlarım.

Biraz da pek az anlaşılan işaret dilinden bahs etmek merakı oldukça giderir fıkrindeyim. Türkiyeden, Rusyadan, Çinden gelen seyyahlar İngilizcenin (A)sını bilmez, ve ben de onların lisanlarının kara cahili iken birbirlerimizle pek a'lâ, ra'na ve kolaylıkla da anlaştık. Bu da işaret dilinin (ideografik) olmasından, basit, kolay jestler kelimeleri değil, zihni imaj ve resimleri temsil etmesinden ileri geliyor. Bâzı işaretler de tam pandomima remzleridir. Eğer ustalıkla kullanılırsa ma'nayı sinema perdesindeki hayaller kadar kuvvetle canlandırırlar.

Sağırlık hocaları, eyi İngilizce konuşmayı tahrib eder mülahazasiyle dilin genişletilmesine muarız olmak noktasında ittifak etmişlerdir. Bununla beraber bu dilin sağırların toplantısında yine kullanıldığı oluyor.

Tabii bir surette işiten bir adam için sağırların kendi seslerini duyduklarını kabul etmek güçtür. Hakîkatte, sağırlar zihni heyecanlarının icbariyle haberleri olmaksızın boğazlarından sesler çıkarırlar.

Bir gün dilsizlerden bir grup, bir otelin odasında toplanmışlar, işaret lisaniyle konuşuyorlar, arada sırada da garip garip sesler çıkarıyorlardı. O esnada zenci garson (saflıklariyle meşhurdurlar) tesadüfen koridordan geçerken hayretle kapılarının önünde duraklar ve derin bir korku içinde mırıldanmalar, hırıldamalar, titrek ıslıklar ve gulane kükremeler duyar. Maamafi cesaretini toplayarak mes'eleyi anlamak sevdasına düşer. Yavaşça kapıya vurur. Hiç cevap gelmez. Fakat bu beşeri olmayan sesler azalmaksızın devam eder. Bir kere daha kapıyı fiskeler, yine ses çıkmaz, ve miyavlamalar, hırıldamalar kulaklarını tırmalar. Birden zenci kahramanımızın beyninde bu garip muamma aydınlanır ve merdivenlerden paldır küldür inerek, şaşırmış olan otel kâtibine olanca kuvvetiyle ve nefes nefese haykırır:

— Allahım.. Allahım.. kâtip efendi.. yukarıki odayı periler basmış.. periler....

İnsan Nasıl Yaratıldı

(51 inci sahifeden devam)

DR. GREGORY— Doğru. Asıl vuku' bulan şey şudur: Teneffüs ettiğiniz zaman ciğerlerinize aldığınız müvellidülhumuza kandaki kırmızı küreyveler vasıtasiyle vucudunuzun her tarafındaki hüceyrelere intikal ediyor. Hüceyreler müvellidülhumuzayı istiymal edip kana müvelidülhumuzayı karbonla karışık olarak iade ediyorlar. Bu müvellidülhumuza ve karbon mürekkebine hamızı-karbon diyorlar. O da müvellidüdülhumuza gibi bir gazdır, gazozun içinde kabarcıklar yapan gaz. Kırmızı küreyveler müvellidülhumuzayı satıhlarından alıyorlar. Amip de böyle yapıyor. Demek ki amiple kan küreyvesi aynı suretle teneffüs ediyorlar. Sualinize cevap vermiş oldummu?

MR. MOK— Evet. Fakat «hüceyrelerin müvellidülhumuzayı istiymal etmeleri» ne demektir?

DR. GREGORY— Bu istiymalin başlıca şekli müvellidülhumuzanın kandaki karbonlu müvellidülma'lara karışmasıdır. Bu imtizaçtan enerji hasıl olur.

MR. MOK— Karbonlu müvellidülma' ne demektir?

(Bitmedi)

BENEDICTIN

Diş tozu, Suyu ve Ma'cunu

Sair bütün markalara müreccahtır. Her yerde satılır.

Umumi Acentalar: Şark Merkez Ecza T. A. Şirketi

ABONE ŞERAİTİ
(Posta ücreti dahil)
Türkiye için:
Seneliği 6 lira
Altı aylığı 3 lira
Ec. Memleketler için
Seneliği 4 dolar

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası
Baş Muharrir: AHMET CEVAT
Adres: *Dilsizzade Hanı, No. 1—2*
Telefon: 24118-Posta Kutusu 706

Muhit Neşriyat Limited Şirketi tarafından neşr olunur.

Her nushada: bir elbise kalıbı ve metin harici tablo bulunur.

Fihrist

	Muharriri	Sahifesi
İçtimai Musahabe:		
Ahenktar Cemiyet	*Ahmet Cevat*	1
Çocuk Ruhiyatı:		
Oyun ve Oyuncaklar	*Mustafa Şekip*	17
Memlekete Dair:		
Türk Tayyarecileri	*Muzaffer Timurtaş*	11
Ankara da yaz	*N. S.*	12
İzmir de bir müessese	*Celal Enver*	46
Ethem Pertev Merhum	*M. T.*	66
Edebiyat, San'at, Lisan:		
Gazi Ansiklopedisi	*Ahmet Cevat*	21
Halit Zıya Beyin 24 saati	*Hikmet Feridun*	28
Narsis ile Eko	*Yusuf İsmail*	36
Offenbach	*Meb.*	38
İlim ve Fen:		
Sumerlilerin menşei	*Ahmet Cevat*	5
İlim Âleminde		14
İnsan Nasıl Yaratıldı? (1)	*Kâmran Şerif*	50
Hikâye, seyahat ve Tiyatro:		
Şair Necmi efendinin kasidesi	*Nahit Sırrı*	24
Üç ve.... Bir daha	*Rudyard Kipling*	41
Mahpus Kartal	*Dostoyevski*	47
Gitmeyen mektup	*Hikmet Turhan*	53
Sarı Çoraplar	*Charles Foley*	58
Tefrika:		
Odise	*Homère*	60
Şiirler ve Nesirler:		
Gözlerin	*Yaşar Nabi*	4
İstimdat	*H. Gök Alp*	16
Seneler	*Fevziye Aptullah*	20
Çoban yıldızı	*N. Kemal Hakkı*	20
Serseri	*Müfide Muzaffer*	20
Havuzlar	*Şevket Hıfzı*	20
Teşrinievvel	*Vahdet Gültekin*	23
Köyüm	*Sabri Esat*	40
Keman	*Salih Zeki*	52
Düşünce ve Duygu Çiçekleri:		
Yunan filozoflarına göre demokrasi		8
Spor:		
Yeni Stadyumlar ve Olimpiyatlar	*Selim Sırrı*	30
Kadın Sahifeleri:		
Çoraplar		69
Sıhhat ve Güzellik	*Emine Saffet*	70
Elbise Kalıbımız		71
Sonbahar Modelleri (2)		72
Müteferrik:		
Kooperatif-Üç Konferans		32
Hayat seyyahata benzer (3)	*Ahmet Cemil*	33
18.000.000 volt (1)		44
Bahtiyarlık nerededir?	*J. Tomine*	48
Şahine benzeyen Tayyare (1)		49
Sağır Adam diyor ki.. (4)	*Refik Galip*	56
Asri Satranç Muallimi		66
Rahat bir sedir		69
Sinema:		
Hanry Garat, j. Mc. Donald (5)		64

(1) Popular Science (2) Pictorial Review (3) Amerikan Magazine (4) Readers Digest (5) Ciné Monde.
Kapak Die Wohe den, metin harici tablo Uhu dan.

İmtiyaz sahibi ve Neşriyat Müdürü: AHMET CEVAT

Selamet Matbaas

MUHİT

(25-36) 3 üncü sene umumi fihristi

		Sayı	Sah.
Memlekete dair:			
Memleketin içtimai ve siyasi mes'eleleri	*Ahmet Cevat*	25	1
Başvekil Paşa ile mülakat	*Nahit Sırrı*	25	2
Hamdullah Suphi ye dair	*A. Şinasi*	25	18
Erciyeşe doğru	*Ekrem Vecdet*	25	22
Sulh teşebbüsleri	*Ahmet Cevat*	26	1
Gazi Hazretlerinin seyahati		26	7
M. Venizelos la mülakat	*Nahit Sırrı*	26	8
Hamdullah Suphi ye dair	*A. Şinasi*	26	18
Tek fırka çok fırka münaşakası	*Ahmet Cevat*	27	1
Tevfik Rüştü Beyle mülakat	*Nahit Sırrı*	27	17
Erciyeşe doğru	*Ekrem Vecdet*	27	46
Kitap ve kütüphane ihtiyacı	*Ahmet Cevat*	28	1
Maarif Vekiliyle mülakat	*Nahit Sırrı*	28	3
İzmir nutuklarından aldığımız dersler	*Ahmet Cevat*	29	1
Çocuk mes'elesi	„	31	1
4 cü Büyük Millet Meclisi		31	5
Etfal hastahanesinde ve Darülacezede	*Mebrure Hurşit*	31	10
Sınıflar arasında ahenk	*Ahmet Cevat*	32	1
Çiftçi ve işçi meb'uslar	*Nahit Sırrı*	32	4
Sınıflar arasında ahenk	*Ahmet Cevat*	33	1
Esirgeme Derneğinde	*Meb.*	33	14
Lozan Kahramanı	*Ahmet Cevat*	34	1
Süt Damlasında	*Meb.*	34	12
Ankara ticaret mektebi		34	28
Amerikalı tayyareciler		35	6
Verem dispanserinde	*Meb.*	35	14
İzmir sağır dilsizler mektebi	*Adnan Naci*	35	17
Yerli mallar sergisi		35	66
Türk tayyarecileri	*M. Timurtaş*	36	11
Ankara da yaz	*N. S.*	36	12
İzmir de bir müessese	*Celal Enver*	36	46
Ethem Pertev Merhum	*M. T.*	36	67

		Sayı	Sah.
İçtimai musahabe:			
Kemalizm ve demokrasi	*Ahmet Cevat*	30	1
Nikbinlik	„	35	1
Ahenktar cemiyet	„	36	1
Çocuk ruhiyatı:			
Çocuk terbiyesinin esası	*Mustafa Şekip*	31	6
Çocukta neş'e	„	33	17
Çocuk neş'esinin amilleri	„	34	17
Oyun ve oyuncaklar	„	36	17
İlim ve fen:			
Hafızanız ne halde?	*K. Şerif*	25	28
Nereye doğru gidiyoruz?	*Hasan Halet*	27	36
Asri bir orta mektep nasıldır?	*G. Watson*	28	6
Pr. Friedmann ve verem aşısı	*Dr. F. Sabit*	28	15
Telefoto	*Hasan Halet*	28	19
Türkiyenin yeni çehresi		29	9
Kimya harikaları	*İ. H.*	29	14
Ankara türkçemidir?	*Fuat*	29	59
İlmin beşiği Anadolu dur		30	4
Güneşin muammaları		30	12
Kalmet aşısı		31	49
Radyoaktivite ve ma'den suları	*Kerim Ömer*	32	30
Kalmet aşısı		32	38
İlim âleminde		33	8
Fen actüalitesi		33	48
İlim Âleminde		34	16
Televizyon	*Hasan Halet*	34	33
Deniz suyundan kudret istihsali	„	35	33
İnsan nasıl yaratıldı?	*Kâmran Şerif*	35	49
İlim Âleminde		36	14
İnsan nasıl yaratıldı?	*Kâmran Şerif*	36	50
Tarih:			
Hititlerim san'atlarından numuneler		27	56
Tarih ve Mizah		28	28
Hititler	*Avni Ali*	30	17

		Sayı	Sah.
Tarihte Çocuk	*Reşat Ekrem*	31	31
Hititler	*Avni Ali*	31	22
„	„	32	21
Sumerliler	*Ahmet Çevat*	34	3
Sumerlilerin menşei	„	31	5

İktisadi Bahsler:

Amerika Ticaret Müsteşarı ile mülakat		26	4
Tasaruf ve irraf	*Ahmet Cevet*	26	21
Zengin olmaya başlamak zamanı		26	50
Türkiye İş Bankası		27	58
Fransız seciyesinin teşrihi	*İbrahim Hoyi*	28	59
Kemalizmin iktisadi dusturları		32	7
Fransız seciyesinin teşrihi		32	17
İş Limited Şirketi		33	26
Peşte sergisi		33	68
Hanımı dinleyiniz	*İbrayim Hoyi*	35	44
Kooperatif-Üç konferans		36	32

Sıhhi Bahsler:

Elzem olan gıda	*S. V.*	25	66
Uykuyu kaçıran şeyler		27	48
Hastaların gizlisi yoktur		29	53
Genç kızlarımıza takayyütler		31	43
Zevk ve Saadet	*J. Tomine*	35	48
Batiyarlık nerededir ?	„	36	48

Lisan :

İmlamıza dair	*Ahmet Cevat*	25	29
„	„	26	54
„	„	27	30
"Lisanımız" hakkında	„	28	17
Yine "Lisanımız„ a dair	„	29	16
Pedagogyamı, pedagojimi ?	„	29	20
Yine pedagoji mes'elesi	„	30	52
Vurgu ve ıstılahlara dair	*M. Fuat*	32	53
Kısa ve son bir iyzah	*Ahmet Cevat*	32	54
Gazi Ansiklopedisi	„	35	20
„	„	36	21

Sa'nat :

Weber	*Mebrure Hurşit*	25	46
Resim tarihine bir nazar	*K. Şükrü*	25	68
Rossini	*Mebrure Hurşit*	28	42
Bir Türk san'atı niçin vardır ?	*İsmail Hakkı*	29	4
Chopin	*Mebrure Hurşit*	29	45
George Sand	„	29	47
Rameau	*Mebrure Hurşit*	30	42
Lulli	„	31	52
Hektor Berlioz	„	32	29
Sağır Heykeltraş Ambrossi		32	29
Bestekâr Edgar Manas ef.	*Ahmet Eşref*	32	46
Anadolu oyun havaları	*E. Manas*	32	47
Sekizinci resim sergisi	*M. Doğan*	33	11
Mendelssohn	*Meb.*	33	43
Glück ve Piccini	„	34	49
Resim sergisi	*İ. M.*	35	12
Offenbach	*Meb.*	36	38

Tiyatro :

Topaz	*C. K.*	25	14
Darülbedayi' nasıl te'sis edildi ?	*Refik Ahmet*	26	44
Musahip Zade Celal B.	*Yaşar Nabi*	27	20
Darülbedayiin ikinci kuruluşu	*Refik Ahmet*	28	46
„ „ ölüşü	„	29	24
Türk Kadını sahneye nasıl çıktı ?	„	30	46
Tiyatro Âleminde		32	65

Edebiyat :

Roman ve hikâye tarzları	*Y. Nabi*	25	50
İngiliz edebiyatının temel taşları	*C. K.*	25	50
Georges Duhammel	*Y. N.*	25	43
Molière	*Y. Nabi*	25	48
İspanyol edebiyatı	*K. Şükrü*	25	56
Düstürnamei-Enveri	*K. H.*	25	79
Sulh ve edebiyat	*Yaşar Nabi*	26	28
Bir türkün fransızca romanı	„	26	64
Hölderlin	*Salih Zeki*	26	56
Namık Kemal e muhabbet	*A Şinasi*	27	6
Seyahat edebiyatı	*Vasfi Mahir*	27	14
Henry Bataille	*İzzet Melih*	27	22
Nobel edebiyat mükâfatı		27	25
Henry Bataille	*İzzet Melih*	28	59
Cenap Şahabeddin Beyle mülakat	*Kenan Hulusi*	29	6
Süleyman Nazif e dair hatıralar	*A. Şinasi*	29	29
Bürger	*Salih Zeki*	29	33
Corneille	*Yaşar Nabi*	30	21
Andersen	„	31	36
Lorelei		32	16
Edmund Burke	*İbrahim Hoyi*	32	55
Klasiklerin tercüme ve tab'ı	*A. Şinasi*	33	3
Stephane Mallarmé	*Yaşar Nabi*	33	63
Homère		33	64
Kadın edebiyatı	*Yaşar Nabi*	33	66

		Sayı	Sah.
Klasiklerin tercüme ve tab'ı	*A. Şinasi*	34	4
Tevfik Fikret	*K. H.*	34	10
Horatius tercümesi	*A. Şinasi*	34	20
Fransis Bacon	*İ. Hoyi*	34	42
Ahmet Mithat ef.	„	35	27
Faşist Roma, Kemalist Tiran	*Yaşar Nabi*	35	30
Victor Hugo ya dair	*N. S.*	35	64
Halit Zıya Beyin 24 saati		36	28
Narsis ile Eko	*Yusuf İsmail*	36	36
Nesirler:			
Altın ok	*Kenan Hulusi*	25	10
Fikir ve his kırıntıları	*Cevdet Kudret*	25	12
Şecerei-vak vak	*Kenan Hulusi*	26	17
Çaycı dükkânında	„ „	27	10
Tabaklar ve çocukluğum	„ „	31	32
Kırlangıç	*Turgenev*	33	55
Cevahir bedestanı	*Kenan Hulusi*	34	20
San'atkârlar ve vatan	*Ed. Allenpo*	35	7
Ağustos böceği	*Kenan Hulusi*	35	16
Şiirler:			
Kahramanlar	*M. Reşit*	25	11
Evim	„	25	17
Tahtacı güzelleri	*D. Bedrettin*	25	31
Türk askeri	*Celal Sahir*	25	32
Geçtiğim sokak	*V. Gültekin*	25	36
Zaman	„	25	36
Bu gece	*D. Münir*	25	37
Engine giden gemi	*C. Saim*	25	42
Kasım patı	*Galip Naşit*	25	45
Yaklaş bana	„ „	25	45
Adem yolcusuna	*M. Turhan*	25	60
Genç ihtisaslar		26	15
Mansur	*Necip Fazıl*	26	16
Gün doğarken	*Muzaffer Reşit*	26	6
Ankara yolunda	*Galip Naşit*	26	26
Fransız şi'ri	*Yaşar Nabi*	26	16
Genç tahassüsler		27	11
Fransız şi'ri	*Y. Nabi*	27	16
Plevne	*Sabri Esat*	27	19
Fratla hasbıhal	*Fikret*	27	29
Dalgalar	*Celal Tekin*	27	31
Mehmetçiğe-Köylüye	*Fevziye A.*	27	32
Köyümde Kış	*Cezmi Tahir*	27	45
Çeşme	*Mustafa Necip*	27	55
Kubilay için	*Salih Zeki*	28	10
Gömülen irtica'	*Kâzim Sevinç*	28	10
Garp şi'ri	*André Ady*	28	11
Genç tahassüsler		28	14
Gece yarısında sokaklar	*Yaşar Nabi*	28	64
Güvertede	*Sabri Esat*	29	8
Garp şi'ri		29	11
Genç tahassüsler		29	12
„		29	13
Asker türküsü	*Celal Sahir*	29	21
Bizim Komedimiz	*Yaşar Nabi*	29	32
Kamerin tahassürü	*İsmail Safa*	29	36
Yolculuk	*Sabri Esat*	29	44
Trende	„	29	44
Sığınak	*M. Ak Doğan*	29	61
Şiryanlar ve veritler	*Sabri Esat*	30	7
Genç tahassüsler		30	9
Gözler-Şefkat	*Yaşar Nabi*	30	23
Don Rodrigue in tiradı	*Corneille*	30	24
Markize Kıt'alar	„	30	25
Uzaklardan uzaklara	*Salıh Zeki*	30	37
Mehmetçik	*M. Ak Doğan*	30	49
Ankaraya giriyorlar	„	30	49
Annem	*Muzaffer Reşit*	31	9
Gaziye	*Fevziye A.*	31	16
Yeter	„	31	17
Genç tahassüsler		31	17
Minareler	*Cahit Sıtkı*	31	28
Bir yudum su	*Bedri Rahmi*	31	48
İkinci Varlık	*Enis Behiç*	31	59
Dağ gülleri	*Fevziye A.*	32	3
Onar mısra'	*Yaşar Nabi*	32	23
Askerlik edebiyatı	*M. Ak Doğan*	32	33
Kırklareli de gurup	*Ziya İlham*	32	45
Serhadı bekleyenler	„	32	45
Genç tahassüsler		32	50
„		32	51
Günlerim	*Cahit Sıtkı*	32	54
Sabah-Akşam	*A. Hilmi*	32	60
Soğanlı dağı	*N. Sabri*	32	60
Sabahın sesi	*Eyüp Sabri*	32	61
Yuva	*Halide Nusret*	33	5
Kervan sesi uzakta	*İ. Alaeddin*	33	16
Gülümün Ölümü	*Emin Halil*	33	44
Genç tahassüsler		33	50
„		33	51
Dağınık satırlar	*İsmail Safa*	33	65
Kitaplar	*V. Gültekin*	34	6
Yalnız adam	*Halide Nusret*	34	9
Gazi geliyor	*Kâzım Sevinç*	34	15
Ölen saadet	*Emin Halil*	34	35

		Sayı	Sah.
Ağustos	*V. Gültekin*	34	40
Suflör	*Güzin Vamık*	34	51
Genç tahassüsler		34	51
„ „		34	53
Mehmetçiğin ru'yası	*Fevziye A.*	35	2
Eylûl	*V. Gültekin*	35	11
Marmarada batı	*Emin Halil*	35	31
Genç şiirler		35	32
Gözlerin	*Yaşar Nabi*	36	4
İstimdat	*H. Gök Alp*	36	16
Genç şiirler		36	20
Teşrinievvel	*V. Gültekin*	36	23
Köyüm	*Sabri Esat*	36	40
Keman	*Salih Zeki*	36	52

Düşünce ve duygu çiçekleri:

Kahraman	*René Quinton*	27	12
Papağan-Güneşin sarayı	*Ovide*	27	13
Kadın ve kalb hakkında Çin vecizeleri		28	22
André Suarès den fikirler		28	8
İskandinavya edebiyatından vecizeler		29	22
İngiliz „ „		30	8
Çocuk terbiyesi hakkında umdeler		31	29
Yunan filozoflarına göre demokrasi		36	8

Hikâye:

Katil ile karşı karşıya	*Yaşar Nabi*	25	5
Kahvehane seyyahı	*Nahit Sırrı*	25	24
İstanbul da bir gün	*Semiha Vamık*	25	43
Yeşilli kadın	*Yaşar Nabi*	25	43
İki ahbap rakîbe	*Seniha Sami*	25	52
Sevginin yakutu	*Mebrure Hurşit*	26	12
Refahın hasreti		26	22
Annelerin en büyüğü	*Y. Nabi*	26	32
Uzun bataklık		26	58
Gayet Sade	*Ali Ekrem*	27	18
Mülazım Golightly nin tevkîfi	*R. Kipling*	27	26
Jingle Bells	*C. Bercovici*	27	34
30 sene sonra açılan gözler	*Frank Fish*	27	42
Bir aile efradı gibi	*Tompkins*	27	50
Fakîrler	*Victor Hugo*	28	22
Guruptan sonra	*La Hua Sen*	27	25
Bir kandil gecesi	*Mebrure Hurşit*	26	33
Orman hükümdarları	*A. Demaison*	28	37
Eyilikler	*H. Duvernois*	28	44
Allahın kılıcı	*Ahmet Abdullah*	28	50
Yedi Metelik	*Z. Moricz*	29	17
Allahın kılıcı	*Ahmet Abdullah*	29	38
Öğle yemeği	*Akos Molnar*	29	49
4 numaralı lağım dehlizi	*M. Şevkî*	29	54
Tek ayaklı çaylak		29	60
Hindistanda musikî	*Pierre Loti*	30	10
Yarım Kalan Hulya	*D. Szabo*	30	26
Çavuşa pes dedirtti	*M. Şevkî*	30	30
Gita	*C. Bercovici*	30	38
Kefalet	*Schiller*	30	6
Gökten düşen Kadın	*H. Bordeaux*	30	50
Allahın Kılıcı	*Ahmed Abdullah*	30	55
Harabelerin çiçeği	*Fevzi Işık*	30	59
Lale Perisi	*Mebrure Hurşit*	31	26
İki dost	*L. Seyfulina*	31	38
Gökten düşen Kadın	*H. Bordeaux*	31	40
Lambalar yanarken	*L. Nur*	31	46
Kozet	*Victor Hugo*	31	54
Gita	*C. Bercovici*	31	58
Eski oyuncaklar	*Z. Bahçet*	31	62
Nişan hedefi	*A. de Bréville*	32	20
Eski şiirler	*Seniha Sami*	32	24
Sevgi ve teselli	*J. H. Rosny*	32	36
Altın anka	*P. der Ling*	32	40
Hava hikâyeleri	*W. Mitchell*	32	53
Gökten düşen Kadın	*H. Bordeaux*	32	62
Dört taksim iki	*Edibe Saim*	33	20
Bir heykeltraş	*Nahit Sırrı*	33	30
Soysop illeti	*Emine Saffet*	32	38
Neden öldüler?	*Kâmran Şerif*	33	45
Bir otomobil Kazası	*C. Oğlu Avni*	33	56
Bir sinek yüzünden	*Du. Diebitsch*	33	60
Bir mektup	*Meb.*	34	7
Güvercinliğimin masalı	*İsaak Babel*	34	22
Denize Kaside	*Nahıt Sırrı*	34	30
Bir cinayet daha	*Barancy*	34	36
Mes'ut tahayyüller.	*İ. Avnullah*	34	44
Müspet bir şey	*Emine Saffet*	34	46
Bir sinek yüzünden	*Du. Diebitsch*	34	54
Murat Köprüsü	*Meb.*	35	8
Denize Kaside	*Nahit Sırrı*	35	24
Bir sene	*Elise Jerrard*	35	36
Dalgın	*La Bruyère*	35	52
Süzet	*C. Bercovici*	35	54
Şair Necmi ef. nin kasidesi	*Nahit Sırrı*	36	24
Üç... ve bir daha	*R. Kipling*	36	41
Mahpus Kartal	*Dostoyevski*	36	47
Citmeyen mektup	*Hikmet Turhan*	36	53
Sarı Çoraplar	*Charles Foley*	36	58

		Sayı	Sah.
Tefrika:			
Mona Vanna	*M. Maeterling*	25	60
" "	"	26	46
" "	"	27	61
" "	"	28	62
" "	"	29	62
" "	"	30	61
Odise	*Homère*	34	58
"	"	35	60
"	"	36	60
Spor:			
Birinci Balkan oyunları	*Burhannettin*	25	8
Tehlikeli atlamalar		25	73
Kırkından sonra spor	*Selim Sırrı*	26	38
Kış Olimpiyatları	"	28	30
Eyi bir sporcumusunuz ?	"	29	42
Çocukların oyun ve eğlenceleri	"	31	33
Stadium	"	32	26
Güneş banyoları	"	33	24
Yeni stadyumlar ve olimpiyatlar	"	36	30
Tayyarecilik Âleminde:			
Tayyarecilikte terakkî		26	62
Uçmayı öğrenmek için		27	54
Bir tecrübe pilotu ile uçuş	*Hasan Halet*	30	34
16 yaşında bir tayyareci		32	10
Paraşütle düşerken		35	42
Şahine benzeyen tayare		36	49
Sinema:			
Sinema		25	76
Hollyvoodda genç kızlar		29	68
Mickey Mouse	*İ. Hoyi*	30	64
Bir sinema yıldızının çocukluğu		31	66
Yıldızları yetiştiren bir komik		32	66
Şarlo ya dair		34	68
Son iycad edilen filmler		34	72
İki rakîbe		35	65
Henry Garat, j. Mc. Donald		36	64
Kadın sahifeleri:			
Sıhhat ve güzellik		25	74
" "		27	68
Dekolteleriniz	*E. Saffet*	28	70
Perhiz hakkında	"	29	70
Sarımsak	"	29	70
Örümcek ağı	"	30	72
Sıhhat ve güzellik	"	31	71
Yaş ve kuru meyveler		32	69
Yüz sporları		32	70
Eller		33	70
Yüzünüz ne halde ?		33	70
Ev kadınının bileceği şeyler		33	71
Ne pişirsem ?		33	74
Sıhhat ve güzellik		34	73
Yaz tatlıları		34	76
Çay masası için		34	77
Çoraplar		36	69
Sıhhat ve güzellik	*E. Saffet*	36	70
Moda yazıları:			
Moda		25	70
"		26	74
"		27	70
Şal Modası		28	70
Moda		28	71
"		29	72
Kış tuvaletleri		29	73
Moda		30	74
" haberleri		30	75
Çocuklarımıza elbiseler		31	73
Tenis kîyafeti		32	72
Moda		33	72
Plaj Kostümleri ve pijamalar		34	74
Biraz da ortünelim		35	70
Sonbahar modelleri		36	72
El İşleri:			
El işleri		26	73
"		28	68
"		30	73
Kroşenin tezyinatta mevkîi		31	76
El işleri		35	72
Evlerimizde konfor:			
Aile bahçesi		25	75
Klasik bir ev		30	66
Açık havada yaşayalım		35	59
Rahat bir sedir		36	69

		Sayı	Sah.
Çocuk Bakımı:			
Çocuk bakımı		26	70
Altı kızımızı nasıl büyüttük?		27	66
Çocukların idaresi		29	71
Küçüklerin terbiyesi	*Seniha Sami*	30	70
Çocukları cezalandırmak	*H. Champlin*	31	30
Pul kolleksiyonu ve çocuklar		31	57
Çocuklar ve ev işleri		31	57
Yeni tarzda bir bebek odası		31	74
Çocukların ma'ruz olduğu tehlikeler		32	74
Çocuğunuz ne kadar uyuyor?		33	75
Annelerin çalışması		34	64
Kamp ve mektep		34	64
Bebek evi		35	75
Çocuk sahifeleri:			
Kuşları seviniz!		26	67
Şen çocuklar		27	72
„		28	73
Bulmaca		28	74
Şen çocuklar		29	74
Gölge Oyunu		30	76
Sincap ile güvercin		31	70
Şen çocuklar		32	75
Müteferik yazılar:			
Ayın hatıraları		25	16
André ve arkadaşları		25	38
Gündelik hayat izleri		26	27
Hırsızlığın tedavisi		26	34
Gece muhabere kuşları		26	40
Ma'den ocağında infilak		26	66
Arap Atı		27	33
Persefon		27	41
Rusyanın amerikanlaşması		27	65
Londra İran sergisi		27	73
1930 senesi hadiseleri		27	74
New-York şehir kütüphanesi		28	9
Hayvanlarda insiyaklar		28	48
Ermin ve daha ağır kürkler		28	54
İnsan siymasının tahavvülleri		28	60
Cihan Hadiseleri		28	67
Rollins Kolleji	*K. Şerif*	29	26
Bir zıya' münasebetiyle		29	36
Deniz orkestrası şefi İhsan B.		29	37
Gelibolu ya asker ihracı		29	55
Amerikada falcılar		29	56
Amerikada Halk mektepleri	*K. Şerif*	30	14
İmperyalizmin yayılması		30	32
Kar billurları		30	33
İnci çiftlikleri		30	44
Cihan hadiseleri		30	69
İlk siyasi hatıram	*Ahmet Cevat*	31	18
Sovyetler Rusyasında	*H. Bennet*	31	19
Lise talebesi ev yapıyor		31	65
Kadın Hukuku hakkında	*Nahit Sırrı*	32	19
Bir gümüş tilki çiftliği		32	35
Milyoner olmamaya çalışan adam		32	48
Büyük Gazi ve Amerika	*K. Sevinç*	33	6
Belgrat sulh Konferansı		33	27
Dünyada sütçüler		33	28
Karada ve denizde işler gemi		33	33
Evlenmeden		33	58
Paris müstemlekât sergisi		34	41
Kendi evini yapan mimarlar		34	62
Satranç Muallimi		34	66
Radyo neler söyleyor?		35	23
Satranç Muallimi		35	68
Hayat seyahata benzer	*A. Cemil*	36	33
18.000.000 volt		36	44
Sağır adam diyor ki	*R. Galip*	36	56
Satranç Muallimi		36	66
Elbise kalıpları:			
Şapka kalıbı		25	72
Elbise „		26	76
„ „		27	69
Kostüm „		28	71
Şapka „		29	73
Bluz „		30	75
Elbise „		31	72
„ „		32	73
Gelinlik elbise kalıbı		33	73
Elbise „		34	75
Çamaşır „		35	73
İki Elbise „		36	71